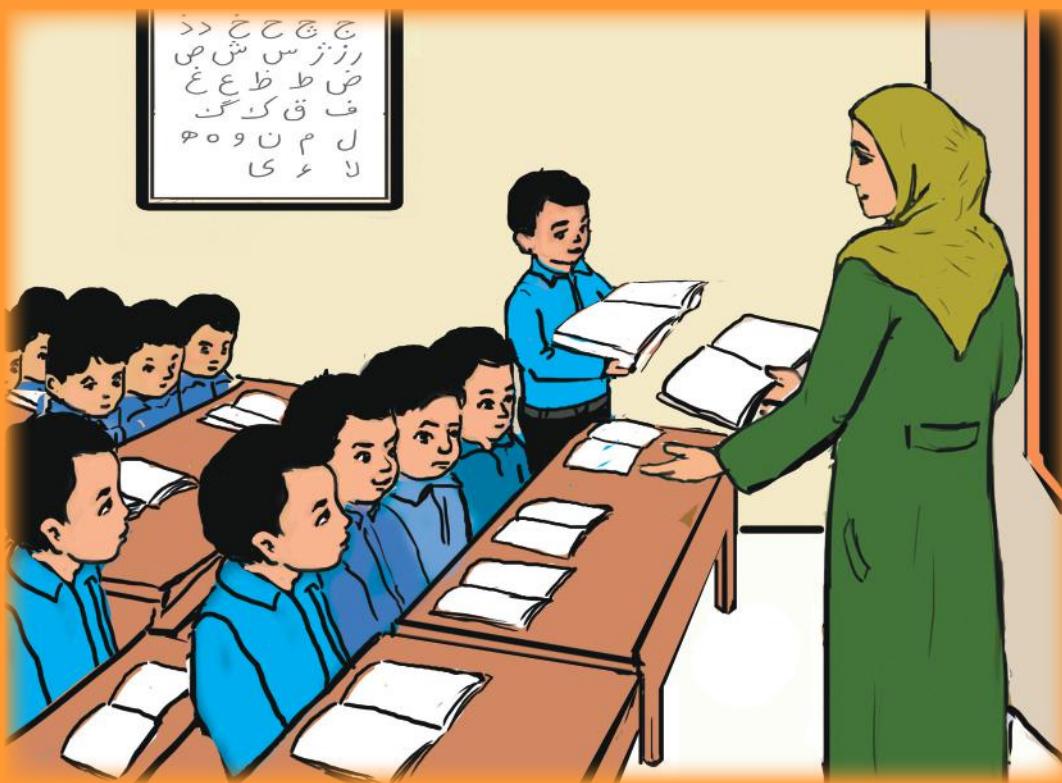

معارف وزیرلیگی

اُزبېک تیلی

اوچینچی صنف درسلیک کتابی

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوخو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه ٻان	براھوي دی، ڦرلاش دی
لكه لمر پرشنه آسمان	دا هِواد به تل څلپري
لكه زره وي جاويдан	په سينه کې د آسيا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مودي رهبر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

معارف وزیرلیگی

اُوزبِک تیلی

اوچینچى صنف درسلىك كتابى

باسىلگان يىلى: ۱۳۹۹ هـ . ش.

الف

كتاب مشخصاتي

مضمون: اوزبېك تىلى درسلىك كتابى

مؤلفر: تعليمى نصاب اوزبېك بولىمى درسلىك كتابلر مؤلفلرى

تېكشىرووچىلر: تعليمى نصاب اوزبېك بولىمى درسلىك كتابلر مؤلفلرى

صنف: اوچىنچى

متن تىلى: اوزبېكى

يوكسلىتىرووچى: درسلىك كتابلر تأليفى و تعليمى نصابى نىنگ يوكسلتىريش عمومى رياستى

ترقه تووچى: معارف وزيرلىكى عامه آگاهلىكى و روابط رياستى

باسىلگان يىلى: هجرى شمسى ١٣٩٩

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

درسلىك كتابلر معارف وزيرلىكى گە تېكىشلى بولىپ، بازاردە آلدى - ساتدى گە اجازه بېرىلمەيدى.

متخلوفلر بىلن قانونى معاملە بۇلەدى.

معارف وزیری نینگ پیامی

اقرأ باسم ربک

بیزگه حیات بغيشه له گن و اوقيش و يازيش بويوک نعمتی گه اېگه قيلگن تينگري تعالى دن منتدارمي ز و الله تمانيدن
بيرينچي قتله اوقيش پیامي نازل بولگن اېنگ سونگى رسول حضرت محمد مصطفى گه كۈپ درودلر بولسىن.

١٣٩٧ نچى يىلى، معارف يىلى ناميگە مسمى بولگن لىيگى برقەلرگە معلوم دير. شوندەي بيزنینگ عزيز مملكتى مىزدە تعلم و تربىيە تيزىمى نينگ آيرىم بوليملىرىدە اساسى اوزگريش لر كېلىشى ممكىن. اوقيتىوچى، اوقيتىوچى، كتاب، مكتب، اداره و آته-آتهلر كېنگىش اداره لارى، افغانستان معارف تيزىمى نينگ اساسى و آلتى لىك عنصرلىدىن حسابلەندى و بولور مملكت تعلمى و تربىيە سىنى رواجلنتىرىشىدە مهم رول اوينەيدى. بوندەي بير مهم پىتىدە، افغانستان معارفى نينگ بويوک عايلەسى و باشچىسى، مملكت تعلمى و تربىيە سى نينگ زمانۇي تيزىمىنى رواجلنتىرىشىدە اساسى اوزگريشلر يەتىش اوچون قرار قبول قىيلگن.

شو اوچون، تعليمى نصابنى اصلاح و رواجلنتىرىش، معارف وزيرلىگى نينگ مهم بىرينچى درجه دىگى ايشلەيدن سنه لە دى. درسلېك كتابلار كيفيتى، محتواسى و اولرنى مكتابار، مدرسه لر و باشقە دولتى و شخصى تعلمى ادارەلرده ترقەتىش جريانى تۈغريسىدە اعتبار قره تىش معارف وزيرلىگى نينگ دستورلىرىدە بىرينچى اوينىدە دير. بيزنینگ درسلېك كتابلاريمز كيفيتلى بولمە گن صورتىدە، مملكتىدە تعلمى پايدار هدفلارگە اپرىشە آلمه يىمىز.

يوقارىدە گى ذكر بولگن هدفلار و بير مهم تعلمى تيزىم گه اپرىشىش اوچون، مملكت بويچە برقە اوقيتىوچىلاردن، اولرنى كېلەجك نسل نينگ تربىيەلۈچىلىرى صفتىدە، التماس قىلەمېز كە اولر اوшибو كتاب و محتواسىنى عزيز باللەرگە اورگە تېش جريانىدە هرقىندە سعى و حرڪتلىرىدە باش تارتىمەسىن لر و دينى، ملي و انتقاد فكىلى بولگن فعال و آگاه نسل نى تربىيەلش اوچون كوشش قىلىسىن لر. اوقيتىوچىلار، هر كون يىنگ تعهد و مسؤولىت پذيرلىكى دن تىشىرى، عزيز اوقيتىوچىلارنىڭ يقين كېلەجكىدە افغانستان نينگ ثمرەلى، متمندۇن و معمار خلقى صفتىدە رواجلەنىشى نى نىت قىلىپ، درس بېرىش نى باشلەسىن لر.

عزيز اوقيتىوچىلاردن، اولرنى مملكتىننگ كېلەجك اېنگ ارزشلى سرمایەسى صفتىدە، ايستەيمىن كە اولر فرصتىنى قولدىن بېرمەي، اوقيتىوچىلارنىڭ درسiden ادب و احترام كمالى بىلەن علم اورگەنېب، اولرنىڭ بىلەمىدىن تۈغرى شكلەدە فايدەلىسىن لر.

آخرە، مملكت برقە تعلمى ايش بىلەمانلارى، تعلمى و تربىيە دانشمندلرى و اوшибو درسلېك كتابنى تىاراش و ايدىت قىلىش اوچون جدى سعى و حرڪت قىلگن تعلمى نصاب بوليمىدە گى فنى همكارلاردىن منتدارچىلىك بىلدىرىپ، اولرگە تينگرى تعالى دن بو مقدس و انسان ساز يۈلەدە موققىتلىك ايستەيمىن.

بىر معىارى و رواجلنگن معارف تيزىمى گه اپرىشىش و آزاد خلقلى آباد، آگاه و مرفه افغانستان آرزووسى بىلەن.

دكتور محمد مiroviss بلخى

معارف وزيرى

عنوانلر فهرستى

سان: عنوانلر:	وقت:	
- ۱- الله (جل جلاله)	بىر درسلىك ساعت
- ۲- كلمة طيبة	بىر درسلىك ساعت
- ۳- حضرت محمد (صلى الله عليه وآله وسلم)	بىر درسلىك ساعت
- ۴- آنه تىل	بىر درسلىك ساعت
- ۵- بهار.....	بىر درسلىك ساعت
- ۶- اوى باغچەسى	ايىكى درسلىك ساعت
- ۷- شهرىمیز ، اويمىز دير	ايىكى درسلىك ساعت
- ۸- ياغمىرى.....	ايىكى درسلىك ساعت
- ۹- حيوانلر باغى(باغ وحش)	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۰- كىيم ونيمه سۈراق سۈزلىرى	بىر درسلىك ساعت
- ۱۱- ايچىملىك سوو	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۲- قوشلر	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۳- پىلە قورتى	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۴- تىنچلىك	بىر درسلىك ساعت
- ۱۵- يخشى ليك	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۶- قوياش فايدەسى	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۷- نوبت نى مراعات قىلىش	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۸- يوك تاشۇچى واسطەلر	ايىكى درسلىك ساعت
- ۱۹- سگىرت خىرلرى	ايىكى درسلىك ساعت
- ۲۰- قناتلى چومالى (مورچە)	ايىكى درسلىك ساعت
- ۲۱- حضرت ابوبكر (رض)	ايىكى درسلىك ساعت
- ۲۲- مكتب يۈلى.....	بىر درسلىك ساعت
- ۲۳- افغانستان (شعر).....	ايىكى درسلىك ساعت
- ۲۴- چقىريق كارتلىرى.....	بىر درسلىك ساعت

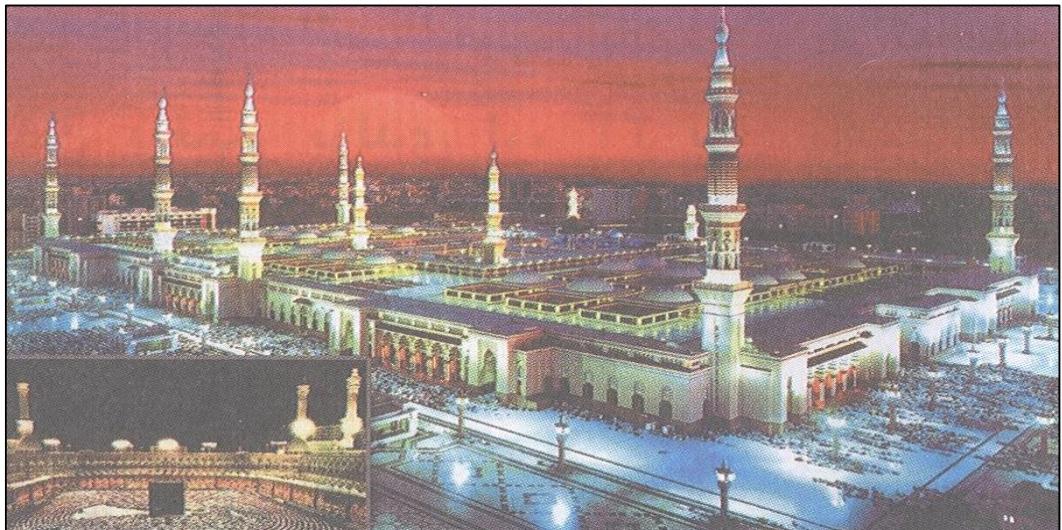
(٦٢-٦١)	سلام بېرىش..... اىكى درسلىك ساعت	-٢٥
(٦٤-٦٣)	بېرلىك اىكى درسلىك ساعت	-٢٦
(٦٧-٦٥)	بەھار بېرەمى..... بېر درسلىك ساعت	-٢٧
(٧٠-٦٨)	تۈغىرلىك اىكى درسلىك ساعت	-٢٨
(٧٣-٧١)	بېشىك دن قىرگە بىليم اورگن .. اىكى درسلىك ساعت	-٢٩
(٧٦-٧٤)	مېكروب اىكى درسلىك ساعت	-٣٠
(٧٩-٧٧)	يۇوپىلمە گن شفتالو..... بېر درسلىك ساعت	-٣١
(٨٢-٨٠)	اوزوم... بېر درسلىك ساعت	-٣٢
(٨٤-٨٣)	ايىچى عايىلە اىكى درسلىك ساعت	-٣٣
(٨٧-٨٥)	اڭ كفتر... اىكى درسلىك ساعت	-٣٤
(٨٩-٨٨)	دەقان (شعر)... اىكى درسلىك ساعت	-٣٥
(٩٢-٩٠)	كۆز فصلى..... بېر درسلىك ساعت	-٣٦
(٩٥-٩٣)	طعام يېيىش آدابى..... اىكى درسلىك ساعت	-٣٧
(٩٨-٩٦)	اچىغ لنىش ضرولرى..... اىكى درسلىك ساعت	-٣٨
(١٠١-٩٩)	اوغالاق اىكى درسلىك ساعت	-٣٩
(١٠٤-١٠٢)	عمارت..... اىكى درسلىك ساعت	-٤٠
(١٠٨-١٠٥)	سووسمە گن (تشنه) كىشى..... اىكى درسلىك ساعت	-٤١
(١١١-١٠٩)	اورمان فايىدەلرى..... اىكى درسلىك ساعت	-٤٢
(١١٤-١١٢)	درى گپلرى اىكى درسلىك ساعت	-٤٣
(١١٧-١١٥)	درس اسبابلرى بېر درسلىك ساعت	-٤٤
(١٢٠-١١٨)	بۇرى بىلن ھۈكىز بېر درسلىك ساعت	-٤٥
(١٢٢-١٢١)	آته لر سۈزى.. اىكى درسلىك ساعت	-٤٦
(١٢٤-١٢٣)	سۈزىلش آدابى.... اىكى درسلىك ساعت	-٤٧
(١٢٨-١٢٥)	كېكسە دەقان اىكى درسلىك ساعت	-٤٨
(١٢٩)	معارف ترانەسى بېر درسلىك ساعت	-٤٩
(١٣٧-١٣٠)	لغتلىر	-٥٠

بسم الله الرحمن الرحيم

بىرىنچى درس

آماج (هدف) : الله (جل جلاله) نىنگ تانىش و او يرهتگن نرسە لرىگە قىزىقىب، اوندن ياردم اىستىش.

- ١- الله (جل جلاله) حقيده بىلگىن لرىنگىز نى سوزلنىڭ.
- ٢- الله (جل جلاله) نىنگ يرهتگن نرسە لرى نى بىلسىنگىز اولر دن آت توتنىڭ.
- ٣- ايشلرنى يخشى بىرىش اوچون كىم دن ياردم اىستەيسيز؟

الله (جل جلاله)

مېنинگ مهربان اللهيم، بىر يىل نى اوتىكزىب، ينه مكتبگە كېلىپ من. بىرچە نعمتلىرىنگىگە شكر قىلەمن. آته، آنه و اوقيتو وچىلىرىم گە هارىمىسىدە خدمەت قىلىشىم گە ياردم بېر. اى اولوغ الله (جل جلاله)! اور تاقلىرىمگە مهربان بۇلىپ، اولرنىنگ محبەتلىرىنى اونوتىمسلىكىم گە توفيق بېر.

اى الله (جل جلاله)! مېن بو يىل هم بىرىنچى درسىم نى سېنىڭ
آتىنگ بىلن باشلەيمن؛ سېنىڭ ياردەمىنگ و اۆز مەنتىم بىلن بو يىل
نى هم موفقىتلى توڭەتىشىم گە اميد قىلەمن.

* * *

حىزمەتلى اۇقىتۇچى!

- ١- متن نى اۇقووچىلارگە بىلدىرىپ، دعا قىلىش اصولى وينگى سۆزلى معنا سى نى توشونتىرينىڭ.
- ٢- اۇقووچىلارگە ايڭىنچى صنف نى موفقىتلى توڭەتىب، اوچىنچى صنفگە اوتكەنلىرىنى مبارك باد دېب، اولرنى درسگە قىزىقتىرينىڭ.
- ٣- اۇقووچىلاردن دم آليش كۈنلەدە نىمە ايش قىلگەنلىرىنى سورەنگ.

عىزىز اۇقووچىلار!

- ١- ھەربىرا اۇقووچى اوزىپك تىلى الفباسى نى تختەگە يازسىن.
- ٢- قويىدەگى سۆزدېك يىنه بىر نېچە سۆز نى درس متنى دن تاپىپ يازىنگ:
مثال: رحملى = رحم + لى، سېندن = سېن + دن.
- ٣- ھەربىرا اۇقووچى، اورنىدىن تورىب الله (جل جلاله) دن اۇز اىستكەلرىنى سورە سىن.

: سېنىش

- ١- اۇقووچىلار متن نى اۇقى آله دىلەرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

اوزىپك تىلى الفباسى نى مشق خطى بىلن دفترلىرىنگىزگە يازىپ كېلىنىڭ.

ایگینچی درس

هدف: کلمه طیبہ نى اوقيش، معنا سى نى بيليش، اونگه اعتقادلى و علاقمند بوليش.

- ۱- کلمه طیبہ نى اوقي آلهسيزمى؟
- ۲- الله ﷺ بارهسيده سوزلەي آلهسيزمى؟
- ۳- حضرت محمد ﷺ بارهسيده سوزلەي آلهسيزمى؟

کلمه طیبہ

لا اله الا الله محمد رسول الله

معلم صاحب توره صنفگە كېلىپ، تختهگە کلمه طیبەنى يازىب آيتدى:
بوگون سىزلىرىگە کلمه طیبە بارهسيده سوزلەيمىن. احمد، سېن اسلام
نинگ بېش بنا سينى آيت! احمد اورنىيدن تورىب آيتدى:

بىرىنچى-كلمەطىيە، اىكىينچى- نماز، اوچىنچى- رۆزه، تۈرتىنچى- ذکات، بېشىنچى- حج.

بارك الله احمد! تۇغرى آيتدىنگ.

عزيز اۇقووچىلار! كلمەطىيە، اسلام نىنگ بېش بناسىدەن بىرىنچى سى دىر. كلمەطىيە نى تىل بىلەن آيتىپ، چىن كۈنگۈلدەن تصديقلىڭ كىشى مسلمان دېب، آيتىلەدە.

كلمەطىيەنىڭ معنا سى قويىدەگى دن عبارت:
(يوق ھېچ معبود مگر الله ﷺ و محمد ﷺ اونىنگ رسولى دىر).

حرمتلى اۇقىتۇرچى!

- 1- كلمەطىيە نى تختەگە يازىپ، معنا سىنى اۇقووچىلارگە توشۇنتىرىنگ.
- 2- اسلام نىنگ بېش بناسىنى اۇقووچىلارگە بىلدىرىپ، قىتە اولىدەن سۇرەنگ.
- 3- مۇمننىنگ معناسىنى اۇقووچىلار سويمسىگە يەشكە توشۇنتىرىنگ.

عزيزاً اۇقووچىلار!

- 1- اۆزىزبەك تىلى الفباسىنىڭ نقطەلى حرفلىرىنى تختەگە يازىنگ.
 - 2- قويىدەگى سۇزىلر بىلەن جملە توزىنگ:
- كلمە، نماز، صنف، تختە، مسلمان.

سىنىش:

- 1- اۇقووچىلار، كلمە طىيە نى آيتە آله دىلرمى؟
- 2- اۇقووچىلار، اسلام نىنگ بېش بنا سىنى بىلەپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

اۆزىزبەك تىلى الفباسىنىڭ نقطەلى و نقطەسىز حرفلىرىنى آيرى- آيرى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ.

اوچىنچى درس

هدف: اوقووچىلر حضرت محمد ﷺ نينگ بالهلىكىدە قىلگن ايشلىرى حقيده معلومات تاپىپ، حيات ده اوندن فايدە لىش لرى.

- ١- حضرت محمد ﷺ كيم دير؟ بىلسنىكىز سوزلب بېرىنگ.
- ٢- حضرت محمد ﷺ نينگ بالهلىكىلرىدە قىلگن ايشلىرى حقيده بىرار نرسە نى بىلسنىكىز آيتىب بېرىنگ.
- ٣- حضرت محمد (ص) نينگ اولادلرى حقيده بىلگنلىكىز نى آيتىنگ.

* * *

حضرت محمد ﷺ

پىغمبرىمiz حضرت محمد ﷺ يىكىرمە بېش ياشلىرىدە حضرت بىبى خديجه بىلن اويلنگنلر. حضرت پىغمبر ﷺ نينگ اوچ اوغىل و توتت قىزلىرى بولىپ، اوغىللىرى نينگ بىچە سى كىچىكلىكىدە وفات قىلگن و قىز اولادلىرىدىن بىرى بى فاطمه حضرت علی بىلن اويلنگن. بوكون اوكيشى نينگ اولادلىرىدىن قالگن نسل نى سادات دېدىيلر. مسلمانلر حضرت محمد ﷺ خاندانلىرى و اوكيشى دن قالگن نسل لرگە كۆپ حرمت قىلە دىيلر.

حضرت محمد ﷺ كىچىكلىكىدەن رحلت قىلگنلىكىچە يخشى ايشلىرى نى بجرگنلر. بالهلىك ده توغرىلىك و صادقلىكلىرى اوچون امين لقبى نى آلگن اپدىيلر. محمد ﷺ اوز تېنگ داشلىكىچە كۆپ مهريان و اىچكۈر اپدىيلر، شونىنگ اوچون، بىچە اولوس او كىشى نى يورەك دن يخشى

کوریب، قىزىقىش بىلەن سۆزلىكىچە قولاق سالر اپدىلەر. محمد ﷺ شو يخشى اخلاق بىلەن پىغمېرىلىك وظيفە سىنى يخشى صورتىدە بىجريب، كامىابلىك بىلەن جەن دن رحلت قىلدىلەر.

حىرتلى اۇقىتۇرچى!

- حضرت محمد ﷺ حقيده اۇقووچىلەر سويھىسىگە يەرەشە سۆزلىڭ.
- حضرت محمد ﷺ اخلاقلىرى، اينىقسە بالەلىك دورىيە قىلگەن ايشلىرى حقيده، اۇقووچىلەر گە معلومات بېرىنگ.
- اۇقووچىلەر نى تۈغرىلىك، يخشى اخلاق و امینلىك كە قىزىقتىرىنگ.

عازيز اۇقووچىلە!

- درس متنى نى اۇقىب، پىغمېرىلىك نىنگ قىلگەن ايشلىرى نى دفترلىرىنىڭ گە يادداشت قىلىنگ.
- تۈغرىلىك و اماندارلىك حقيده ايڭى سطرلىك بىر متن يازىنگ.
- ھر بىر اۇقووچى اوز اورنىدىن تورىب، محمد ﷺ حقيده بىلگەنلىرى نى سۆزلىسىن.

سینىش:

- درس متنى نى اۇقىب، پىغمېرىلىك نىنگ قىلگەن ايشلىرى حقيده سۆزلىمى آله دىلرمى؟
- اۇقووچىلەر، تۈغرىلىك، امینلىك و يخشى اخلاق حقيده قىسقە متن يازاه آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

ھر بىر اۇقووچى درس متنى دن بىر مطلب نى تىلب، ايڭى سطرلىك بىر متن يازسىن.

تۇرتىنچى درس

هدف: آنهتىل نىنگ اهمىتى نى بىلىش و اونگە قىزىقىش.

- ۱- سىزنىنگ آنهتىلنىڭ نىمە دىر؟
- ۲- اولكە مىزدەگى تىيل لردن بىرنبچى تە سى نىنگ آتىنى آيتە آللەسىزمى؟
- ۳- اوزبېك تىلىنىڭ الفباسىنى كىم يازە آلە دى؟

آنه تىل

ايگى چومچوق ھوا ده بير - بيرين توشونه دى
ايكاوى چوق - چوق لشىپ بير ياغاچ گە قۇنە دى

* * *

ايگى بلىق دريا ده بيرگە لشىپ سوزە دى
اوز تىلىدە سۆز لشىپ بيردىلىك نى توزە دى

* * *

ایگی کییک اورمان ده بیرگه يش، يوره دی
بیر تیل بیلن گپیریب قووناق حیات سوره دی
* * *

چومچوق، بلیق، کییکنینگ اوزیگه خاص تیلى بار
برچه سینینگ اوز اپرکی اوز خیلى، منزلی بار

* * *

بیز اوزبېك باله لر نینگ اوز آنه تیلیمیز بار
بو تیل، اوزبېك تیلى دیر اونگه قیلینگ افتخار

* * *

بابامیز "نوایى" دن قالگن آتین اوگیت بار
"تیل گه بولسە اختيار اپل گه بولر اعتبار"

* * *

بیز هم اوز تیلیمیز گه اختيارلى بولھیلىك
اوز آنه يورتیمیز ده اعتبارلى بولھیلىك

* * *

دكتور شفيقه يارقين

حرمتلى اوقيتووچى!

- ۱- شعرنینگ معنا سىنى اوقووچيلرگە بىلدىرىنگ.
- ۲- اميرعليشېر نوایى، بارەسىدە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- ۳- اوقووچيلرنى يىغىب، آنه تیل شعرىنى اوقيتتىرىنگ.

عزيز اوقووچيل!

- ١- درس متنى ده گى يىنگى سۇزىلنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ.
- ٢- قويىدەگى سۇزىل بىلەن گپ توزىنگ:
بويوىك، آنه تىل ، كوج ، ميراث
- ٣- شونگە اوخشەگن بىرار شعرنى بىلسىنگىز، اورنىنگىزدن تورىب، اوقىب
پېرىنگ.

سىنىش:

- ١- اوقووچيلر، آنه تىل نىنگ اهمىتى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ٢- اوقووچيلر، امير عليشىپ نوايى و اوينىڭ اوغىتى بارەسىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

ھربىرا اوقووچى، آنه تىل شعرىدىن بىر نېچە بىت نى يادلە، كتابچەلر يىزىپ كېلىسىن.

بېشىنچى درس

هدف: بهار بارهسىدە معلومات تاپىش و اوندن فايدهلىيىش.

- ۱- بهار فصلىدە قىسى كۆكتىلر (سبزىجات) بازارده تاپىلەدى؟
- ۲- بهار فصلىدە قىتىب كېلەدىگەن قوشلرنىنگ نېچە خىلى نى آت توتىنگ.
- ۳- بهار فصلىدە نىمە ايشلر قىلەسىز؟

بهار

اپىپ بىتدى آپاق قار	كېلدى بهار گل بهار
درختلىر تاقدى مرجان	اوچىپ كېلدى قوشلر جان
يولدوز باقر مىلدىرەب	سوولر آقر شىلدىرەب
شۇخ بلبل لر سىرەشر	چومالى لر يىرەشر
عطر گل غنچە آچدى	قوياش نورلىرىن ساچدى
تېرىب آلىنىڭ بالە لر	باغىدە قىزىل لالە لر
شكور سعدالله	

حرمتلى اوقيتىووجى!

- بهار بارهسىدە اوقووچىلرگە معلومات بېرىنگ.
- بهار فصلىدە اپكىنچىلىك و فايدەلى ايش لرنى قىلىشگە اوقووچىلر نى قىزىقىتىرىنىڭ.

عىزىز اوقووچىلر!

- اوزىپك تىلى الفباسىدىن "اونداش" حرفلىنى تختەگە يازىنگ.
- قويىدەگى سۇزىل دن گپ توزىنگ:
باله ، لاله ، ناله ، گل ، اوروغ ، قوش.
- قويىدەگى سوراقلرگە جواب بېرىنگ:
- بالەلر مكتبە نىمە اىشلر قىلەدىلر ؟
- دشتلىردىن قىسى حيوانلر اۆتلەيدى ؟
- دريالىردىن نىمە لر تاپىلەدى ؟

سىنىش:

- اوقووچىلر، بهار فصلى بارهسىدە معلومات بېرە آلهەدىلەمى ؟
- اوقووچىلر، نهال اپكىش فايدەلىرى بارهسىدە معلومات بېرە آلهەدىلەمى ؟

اوى تاپشىرىيغى:

قويىدەگى مصرع لرنى كتابچەلىنىڭىزگە يازىنگ:

قوياش نورلىين ساچدى	عطر گل غنچە آچدى
بااغدە قىزىل لالە لر	تېرىب آلينگ بالە لر

آلتنچى درس

هدف: يشش جايلىر نى پاكىزه و كوركم اسرەب، اوندن فايدە لنيش.

- ١- اوى دە باغچەنگىز بارمى؟ باغچەنگىزدە قىسى درختلر بار؟
- ٢- بهارفصليدە باغچەنگىزدە قىسى نهاللرنى اپكەسىز؟
- ٣- مېوهلر آرەسىدە قىسى مېوه نى كۆپ راق ياقتىرىھسىز؟

اوى باغچە سى

بابامنینگ بيرگۈزەل باغچەسى بار. باغچە دە: آلمە، انار، شفتالو، بەھى، قىزىلچە(آلوبالو)، ناشپوتى، جىيگە، كۆكسلطان، انجىر، قرهآلۇ، سريغ-آلۇ، اورىك(زىزد آلۇ)، يانغاق درختلرى و يوزدن كۆپ راق او زوم تاكى بار.
بابامنینگ باغچە سى بهار فصلىدە كۆپ چىرايلى بىولەدى. هرتاماندىن فارەم ھوا اپسەدى. درختلر برگ قىلىپ، گللىدى. تورلى گللىر و مىسەلەر اريقلر ياقەسىدە و پەللىرده آچىلىپ، يخشى ھيد ترەتەدى. چومچوقلىر،

موسيچه‌لر، بلبل‌لر و باشقه چيرايلى قوش‌لر بير درخت‌دن باشقه درختگه اوچيپ، قۇنىب سىرىھيدى.

بابام باغچه سىنىنگ اورتەسىدە بىر صفه بار. صفه‌نىنگ تېڭىرگىدە تورلى مرسىل‌لر و باشقه گل‌لر اپكىلىگەن دىر. بابام، دايىم باغچەسىدە ايشلەيدى و مېن ھم بوش وقتلىرىم دە بابام‌گە ياردەم بېرىھەمن.

حىرتلى اۇقىتووچى!

- 1- يىشش جايلرنىنگ كۈركم لشتىريش فايىدە سىينى او قۇوچىلرگە بىلدىرىننگ.
- 2- نهال اپكىش، درختلرنىنگ توبىينى بوشەتىش و سوغارىش يۈللىرىنى اۇقۇوچىلرگە توشۇنتىرىننگ.
- 3- بهارفصىلىدىن فايىدەلىنىش يۈللىرىنى اۇقۇوچىلرگە اورگىتىننگ.

عزيز اۇقۇوچىلر!

- 1- سۆز نىيمەلردن و گپ نىيمەلردن توزىلەدى ؟
- 2- نېچە گپ قوشىلسە، نىيمە دېيلەدى ؟
- 3- قويىدەگى بوش جايلرنى تۈلدىرىننگ:
بابامنىنگ باغچە سى كۆپ چيرايلى بولەدى. بابام باغچە سى بار.

: سىينىش

- 1- اۇقۇوچىلر، باغچە و بهار فايىدەلىنى بىلىپ دىلرمى ؟
- 2- اۇقۇوچىلر، نهال اپكىش و درختلردىن حاصل آليش يۈللىرىنى بىلىپ دىلرمى ؟

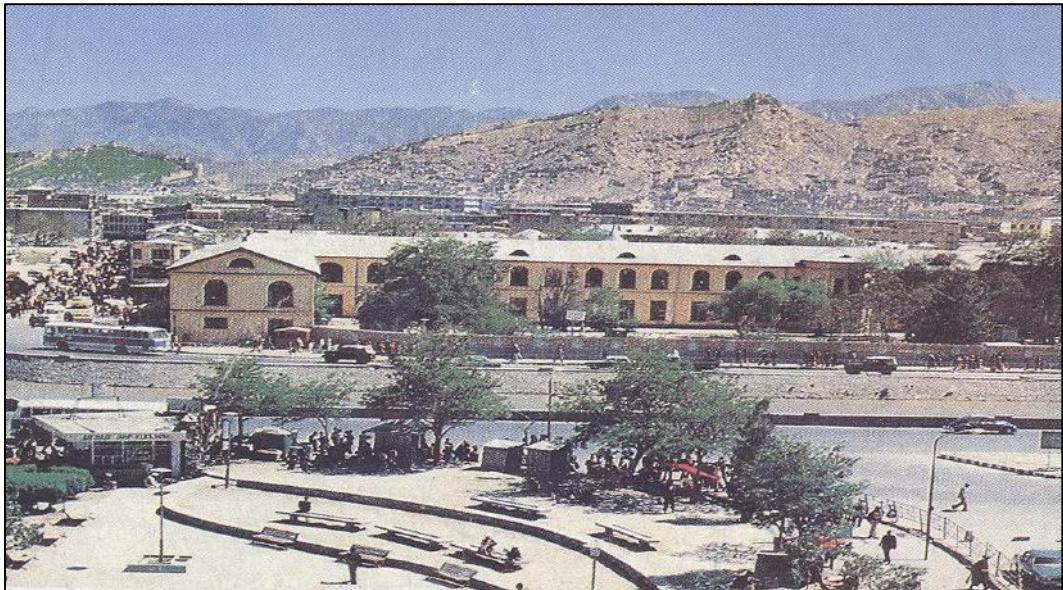
: اوى تاپشىرىيغى

- قويىدەگى گپ نى دفترلىرىنگىزگە يازىننگ:
بابامنىنگ باغچە سى بهار فصىلىدە كۆپ گۈزەل بولەدى.

يېتىنچى درس

هدف: شهر و يىشش جايلىرنى تازه اسرەش و شەھرلرنى يىم-يىشىل قىلىشىگە قىزىقىش.

- ١- شهر و قىشلاق نىنگ بىر- بىرىدىن نىمە فرقى بار؟
- ٢- شهر و قىشلاق لىيمىزنى قىندە ئى اسرە يىلىك؟
- ٣- كۆچە، سرك و يۈزلۈرگە كىافت لرنى تىشلىش ضرۇلرى بارهسىدە سۆزىلنىڭ.

شەھريمىز، اويمىز دىر

معلم صاحب اپرگش، صنفگە كىرگىدن سوننگ، او قو و چىلرگە آيتدى:
مېن بوگون مكتبگە كېلە ياتگىnim دە بىر عجىب واقعە نى كوردىم. بىر هيداواچى،
مۇتىينى تېز هىدەب كېلە ئىدى. او، مۇتىرى نىنگ شىشە سىنى توشىرىيەب، يېڭىن
مېۋە سى نىنگ پۇستىينى يۈلگە تىشلەدى. سىزلىر آيتىنگلار، هيداواچى يخشى ايش
قىلىپ دىمى يا يامان؟

اولوغ بېگ اجازه آلیب آيتدى: مېنینگ اویلهشىمچە، هيداوجى يامان ايش قىلىپدى. معلم صاحب اپرگش آيتدى: سۆزىنگ تۇغرى؛ لېكىن نىمە اوچون بو ايش يامان دىر؟

آى بېگ اجازه آلیب آيتدى: بو اوچون يامان دىركە يول و شەھرلە تۈزىب، افلاس لىنه دى.

احمد اجازه آلیب آيتدى: هر بىر هيداوجى بىر ھاووج كىافت نى يوللار اوستىگە شوندەي تىشلەي بېرسە، يوللار كىافت دن تۈلەدى.

باتىر اویلەپ، اورنىدىن تورىپ آيتدى: مېنینگ يورەگىم يوللارنى سوپورە دىكىنلەر كە كىيەدى، بونچە كۆپ كىافت نى يوللار دن قىندەي بىغە دىلر؟
شاھرخ آيتدى: مېۋەلر پۇستى يوللارگە تىشلەنسە، مردىنینگ تىرىلىپ يىقىلىشلىرى
هم ممکن دىر.

محمد مراد اجازه آلیب آيتدى: اوز اوبينىڭ چىقىندىلر و كىافتلىرىنى يول لر
گە تىشلەگەن كىشى، ساغلىك و پاكىزەلىك معنا سى و اهمىتى نى توشۇنمهگەن لىيگى
نى بىلدىرەدى. كىافتلىر، يىشش جايىلرگە تىشلەنسە، مىكىرۇبلىرى تاپىلىشىگە سبب
بۇلىپ، ساغلىققە ضرر يېتكىزەدى.

آخر چاغىدە، معلم صاحب اپرگش كۆپ قۇوانىب آيتدى:
آفرىن سىزىلرگە! مېن، سىزىلدن كۆپ خوش بولدىم. يخشى سۆزلە دىنگىزلىر،
لېكىن بونى يىلىش كېرەك كە يلغوز شەھرىمیز، اوسيمىز اپمس، بلکە اولكە مىزىنینگ
برچە يېرىلىرى اوسيمىز دىر. بو چىرايلى اوسيمىز نى پاكىزە و تازە اسرەب، يېم-يىشىل
بۇلىشى گە كۆشش قىلىملىك.

حرمتلى اۇقىتۇرۇچى!

- اۇقووچىلارگە اوى دن چىققۇن چىقىندى لر و كىفافت لر نى يۈلگە تىشلەمسى-لىكلىرىنى بىلدىرىنگ.
- اۇقووچىلارگە شەھەرلىرىنى پاك اسرەش يۈللىرىنى بىلدىرىنگ.
- نظافت بارەسىدە اۇقووچىلارگە معلومات بېرىنگ.

عازيز اۇقووچىلار!

- نېچە اۇقووچى تورىب درس نتىجەسى نى آيتىسىن.
- قويىدەگى سۆزلىرىنى جىملەلر توزىنگ:
سرك، تىشلە دى، يامان، يخشى، چىقىندى.
- قويىدەگى گېنىڭ سۆزلىرىنى اىرى-اىرى يازىنگ:
مېۋەلر پۇستى يۈللىرگە تىشلەنسە، مردم لر نىنڭ تىرىلىپ يىقىلىش و يەلنىشلىرى هم ممکن دىر.

سىنىش:

- اۇقووچىلار، شەھەر و يىشش جايلىرىنى پاكىزە اسرەش نى بىلىپ دىلرمى؟
- اۇقووچىلار، نظافتگە علاقە تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

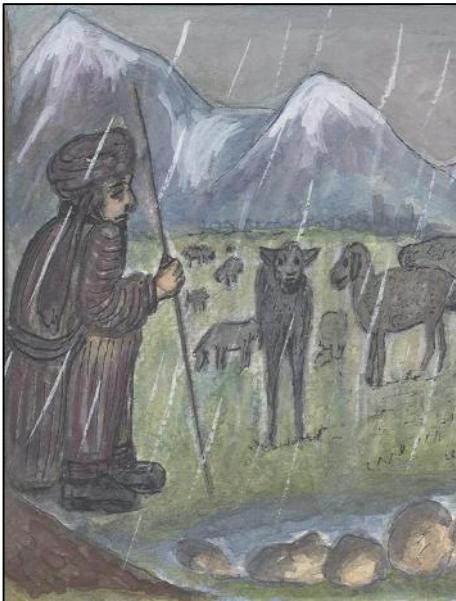
قويىدەگى جىملە نى كتابچەلەرىنىڭىزگە يازىنگ:
اوز اوبي نىنگ چىقىندىلىرىنى يۈللىرگە تىشلەگەن كىشى، ساغلىك و پاكىزەلىك معناسى و اهمىتى نى توشۇنمه گەنلىكىنى بىلدىرەدە.

سگّیزینچى درس

هدف: ياغميرنى تانىب، اوئىننگ فايدە سىنى بىلىش.

- ۱- ياغمير بىلن قارنىنگ فرقىنى آيتە آلهسىزمى؟
- ۲- ياغمير قىسى فصللرده كۇپراق ياغەدى؟
- ۳- ياغميرنىنگ فايدەلرىنى آيتە آلهسىزمى؟

* * *

ياغمير

دشت و دلهلر، باغ و چمنلر، ادیر و سايلىرىم-يشيل بولگىن اپدى. قوى- قۆزىلر، اپچكى-اوغلاقلر اوتلب، تۈيىب، هرقىسى سى هر يېرده ياتىگن اپدى. بىر دنيگە آسماندە بولوتلر كۆپھىيىب، ياغمير تامچى- تامچى ياغە باشلەدى.

تورسون، آتەسييگە قرهب، قىچقىردى:

آته جان، آته جان! كېلىنگ، ماللىريمىزنى هيدهب، اويمىزگە تېزراق بارهيلىك، ياغمير ياغە ياتىبىدى.

آته سى جواب بېردى:

جان بالەم، شاشمه! ياغمير، خدانىنگ نعمتى و مرحىمتى دير. ياغمير ياغسە، باغلىر و درختلرىم-يشيل بولەدى. ارپە-بوغدائىلر و باشقە

اوسيمليكلر اوسهدى. ميسهлер و گللر يشنهيدى و وطنيميزده سووكوپهىب، ارزانچيليك بولهدى.

حرمتلى اوقيتووچى!

- اوقووچيلر سويهسيكىه يرهشه، بولوتلر بارهسيده معلومات بېرىنگ.
- ياغميرنىنگ فايدە سينى اوقووچيلرگە توشونتيرىنگ.
- درىا و اريقلر سووى نىمەدن تاپىلىشى نى اوقووچيلرگە بىلدىرىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- حرف، سۆز و گپ تۇغرىسىدە معلومات بېرىنگ.
- قوىيىدەگى گپنىنگ كلمەلرینى ايرى-ايرى يازىنگ:
جان بالەم، شاشمه. ياغمير، خدانىنگ نعمتى و مرحىتمى دىر.
- قوىيىدەگى سۈزلر بىلن گپ توزىنگ:
قوى، ياغمير، آسمان، بولوت، ميسە.

: سينش:

- اوقووچيلر، ياغمير فايدەلرینى بىلىپ دىلرمى؟
- اوقووچيلر، بولوت بارهسيده قىسقە معلومات بېرە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرييغى:

قوىيىدەگى سۈزلرنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ:
ياغمير ياغسىه، باغلىر و درختلىرىم-يشىل بولهدى. ارىيە-بوغداي و باشقە اوسيمليكلر اوسيدى. ميسهлер و گللر يشنهيدى و وطنيميزده سووكوپهىب، ارزانچيليك بولهدى.

تۆقّیزینچى درس

هدف: حيوانلر باغى بىلن تانيشىش و او يېرده سقلنەدىيگەن حيوانلرنىنگ آتىنى بىلىش.

- ١- حيوانلر باغىنى كورىب سىزلىرىمى؟
- ٢- يواىىي حيوانلرنىنگ آتىنى آيتە آللەسىزىمى؟
- ٣- اپل بولگەن حيوانلرنىنگ آتىنى آيتىنگ.

حيوانلر باغى (باغ وحش)

رخصت كونى اپدى. آلتىن و عالمگىر نىنگ آته سى بىلاس خان،
بالەلرىگە قرهب آيتىدى:

بالەلريم، مېن سىزلىرنى حيوانلر باغى گە آلىپ بارماقچى من. آنه
لرىنگىزگە آيتىنگ، يوز- قوللىرىنگىزنى يوويپ، پاكىزه كىيم كىيدىرسىن.

آلتين و عالمگير، آنهلرى آلدىگه بارىب، آتهلرىنىنگ گپى نى آيتدىلر. آنهلرى، آلتين و عالمگيرنىنگ يوز- قوللىينى يوويب، تازە كىيملىينى كىيدىريپ، آتهلرىنى آلدىگه آلىپ كېلىپ آيتدى:

مېن ھم سىزلىرى بىلەن حيوانلر باغى گە بارىشنى اىستەيمىن. بىلاس خان، خاتىن-بالەلرىنى آلىپ، حيوانلر باغى گە جۇنەدى. يىريم ساعت دن سۈنگ حيوانلر باغى گە يېتدىلر. حيوانلر باغى دە ارسلان ، قاپلان، تولكى، شغال، كىيىك، فيل، بورى، آييق(خرس)، تاوشقان و شولرگە اوخشەگەن ياوايى حيوانلر، تېوه، هۆكىز، إپىنك، قۇى، اپچىكى، اپشك، قۇچقار، قۇزى و شولرگە اوخشىش اپل بۇلگەن باشقە حيوانلر بار اپكن.

شونىنگىدەك، حيوانلر باغى دە طۇطى، طاوس، بلبل، قمرى، كفتر و باشقە قوشلر سقلەنر اپكن.

بىلاس خان، حيوانلر باغىدەكى حيوانلر و قوشلر بارەسىدە بىلگىنىچە بالەلرىگە معلومات بېردى. آخر چاغدە آلتين و عالمگير، آتهلرىيدن كۆپ خوش بۇلېپ، آته و آنهلرى بىلەن اوز اوى لرىگە ۋېتدىلر.

* * *

حرمتلى اوقيتۇوچى!

- 1- حيوانلر باغى بارەسىدە اوقووچىلرگە قىىقە معلومات بېرىنگ.
- 2- ياوايى حيوانلر بىلەن اپل بۇلگەن حيوانلر فرقىنى آيتىنگ.
- 3- قوشلر بارەسىدە اوقووچىلرگە معلومات بېرىنگ.

عزيزآقووچيلر!

- ۱- اوج گروپ گه بولينىب، بيرينچى گروپ يوايى حيوانلر، ايكىنچى گروپ اپل بولگن حيوانلر و اوچىنچى گروپ قوشلر آتىنى بير كاغذگه يازىب، سونگ هر گروپ دن بير اوقۇچى اورنىدىن تورىب، كاغذگه يازىلگن آتلر نى اوقىسىن.
- ۲- قويىدە، حيوانلىنىنگ آتى يازىلگن. بولىدىن يوايى حيوانلر و اپل بولگن حيوانلر آتىنى آيتىنگ:
- قاپلان، اپچكى، تولكى، پشك، فيل، اپشك، ارسلان، تپوه ، بئورى، هوکىز.
- ۳- قويىدەگى سۇزلىنىنگ حرفلىرىنى ايرى- ايرى يازىنگ:
بىر كون، حيوانلىياغى، قول، يوز، پاكىزه كىيم، آليب كېلدى.

سېنىش:

- ۱- اوقۇوچيلر، حيوانلر باغيىنى تانىب دىلرمى؟
- ۲- اوقۇوچيلر، يوايى حيوانلر، اپل بولگن حيوانلر و قوشلرنى تانىب دىلرمى؟

اوى تاپشىريغى:

يوايى حيوانلر، اپل بولگن حيوانلر و قوشلرنىنگ آتلرىنى دفترلىنىڭيزگە يازىب كېلىنگ.

اونینچى درس

هدف: "کيم" و "نيمه" سوراق سوژلرینى بىلىش و ايشلهتىش.

- ١- "کيم" سوژى بىلن نېچە گپ توزىنگ.
- ٢- "نيمه" سوژى بىلن نېچە گپ توزىنگ.
- ٣- سوراق گپنинگ آخرىدە قىندهى بېلگى قۇيىلەدى؟

"کيم؟" و "نيمه؟" سوراق سوژلرى

هر تىيلدە سوراق گپلر اوچون خاص سوژلر ايشلهتىلەدى. اوزبېك تىيلىدە هم سوراق گپلر اوچون خاص سوژلر بار. شو جملە دن "کيم؟" و "نيمه؟" كىشىلر و نرسەلر اوچون ايشلهتىلەدى؛ مثال صورتىدە:

- قىویلىرى نى دشت دە كيم باقه دى؟

- طیاره نى كىم اوچىرەدى؟
- بازار دن نىمە آلىب كېلدىنىڭىز؟
- قۇلىنىڭىز دەگى نرسە نىمەدىرى؟
- بازارلر دە نىمەلر ساتىلەدى؟

* * *

حىمىتلى اۇقىتۇوچى!

- ١- اۇقۇوچىلەرى "كىم" و "نىمە" سۆزلىرى اىشلەتىلگەن سوراق گپلرنى تووشۇنتىرىنگ.
- ٢- هر بىر اۇقۇوچى كە "كىم" و "نىمە" بىلەن يىسلگەن سورا ق گپ نى آيتىپ بېرىنگ.

عىزىز اۇقۇوچىلە!

- ١- قويىدەگى سوراق گپلردا "كىم ؟" و "نىمە ؟" سۆزلىرى اىشلەتىلگەن دىر. سىز، اولرگە تۇغرى جواب بېرىنگ:

 - كىم سىزلىرى كە بوت تىكەدى؟
 - مېز و چوکىلىرىنىڭىز نى كىم يىسەگەن ؟
 - قۇىلرنى كىم باقەدى ؟
 - نانوا نىمە پىشىرەدى ؟
 - تېميرچى نىمە يىسەدى ؟
 - نجار نىمە يىسەدى ؟
 - تىكۈوچى نىمە تىكەدى ؟

- ۲- قوييده‌گى گپلرنينگ بوش جايلىرىنى، بېرىلگەن سۇزلىرىلىن تۈلدىرىنىڭ:
- كتاب، قۇىلر، ايشچىلر، اوقيوچى، چومچوق، اوراق، پىچاق.
 - يولدوز..... نى يخشى اوقييىدى.
 - چۈپان..... نى دشتىدە اوتلەتەدى.
 - اولكە نى..... آباد قىلەدىلر.
 - نوايى ليسمىدە بېش يوز..... درس اوقييىدى.
 - توت درختنىڭ اوستىيگە اون اىكىتە..... قۇندى.
 - دەقان بوغداي نى بىلەن اوردى.
 - او، بىلەن پياز تۈغىرەدى.

سىنىش:

- ۱- اوقيوچىلر، "كىيم" و "نېمە" سۇزلىرى بارەسىدە معلومات تاپىبىدىلرمى؟
- ۲- اوقيوچىلر، "كىيم" و "نېمە" سۇزلىرى بىلەن سوراق گپ توزەآلەدىلرمى؟

اوى تا پشىرىيغى:

"كىيم" و "نېمە" بىلەن نېچە سوراق گپ توزىب، دفترلىرىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

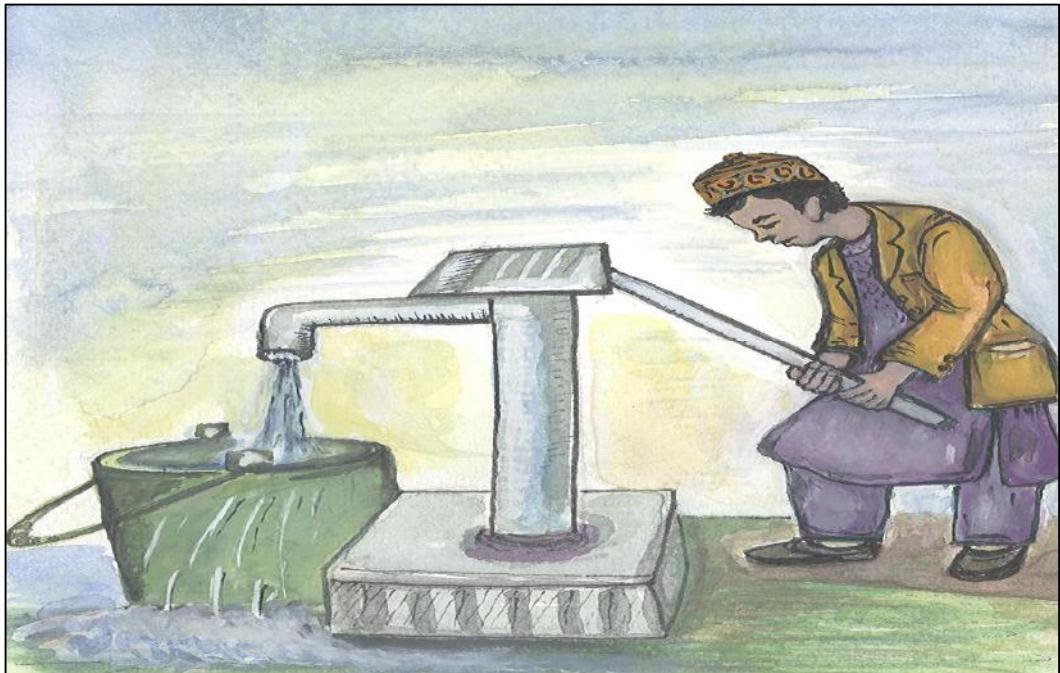
اون بىرىنچى درس

هدف: اىچيملىك سوودن فايدەلنیش و مىكروب حقييده قىسىمە معلومات تاپىش.

۱- اريق سووى يخشىمى يا بولاق سووى؟

۲- شهر و قىشلاقلىرىنىڭىزدە قودوق بارمى؟ قودوق سووى قىندهى دير؟

۳- سوونىنگ نىمە فايدە سى بار؟

ايچيملىك سوو

احمد بىلەن توران، دشت دە اوينر اپدى لر. اوپىين چاغىيده سوو سەدىلەر. اوشه يېرىنىنگ يقىنلىرىدە بىراريق سوو آقىب تورر اپدى. چاپىب بارىب، اريق سووى دن ايچماقچى بۇلدىلەر.

معلم صاحب تېمورخان، اوئرنى كۈرىب آيتدى:

- أريق سووى نى ايچمنىڭ، كسل بۇلەسىز.

هولکر، اوشه یېرده تورگن اپدی. حیران بولیب، استاد تېمورخان دن سۇرەدی:

- حرمتلى معلم صاحب! اريق سووی تازه و تىنېق دير. بولر قندهی كسل بوله آله ديلر؟

معلم صاحب تېمورخان آيتدى: شو اريق قىشلاق اىچىدىن آقىب كېلەدی. مردم كىيمىلىرىنى شو اريقدە يووه ديلر و تورلى چىقىندى لر و كثافتلىرى نىنگ قالدىق لرى نى هم سووگە تىشلەيدىلر. شونىنگ اوچون، بو اريق نىنگ سووی مىكروبلى دير. بو سوو نى اىچگەن كىشى كسل بولەدی.

هولکر آيتدى: معلم صاحب، مىكروب نىمە دير؟

معلم تېمور خان آيتدى: مىكروب، كۆز گە كۈرينىم يىدىگەن كىچكىنه موجود دير. مىكروب اپت و پۇستىمىزگە جايىلشىسە، كسل بولەمиз.

هولکر، معلم صاحب تېمور خان دن سۇرەدی: شوندەي بولسىه، بىز قنده-ى سوو نى اىچىشىمىز كېرەك؟

معلم صاحب تېمورخان آيتدى: سىزلى تىنېق و پاكىزە سوونى اىچىشىنگىز كېرەك. چوقور قودوقلر و بولاقلر سووی اپنگ يخشى اىچىملىك سوو حسابلنەدی. چوقور قودوق و بولاق بولمىسە، سوو نى قىينە تىب، اىچىشىنگىز كېرەك. حوض و قودوق قە كلورىن تىشلىسە، مىكروب لرى اولىب، اىچىشىگە يىرلى بولەدی. قودوقلر و حوضلر يا ووغىدە ھېچ قندهى مكان و حمام نىنگ بولمىسىلىگى كېرەك. قودوق و بولاق سووينى اىچىش، بىز نى مىكروب لردن تاپىلەدىگەن كسللىك لردن اسرەيدى.

حمرتلى اوقيتووچى!

- ١- اوقووچيلرگه تورلى سوولر بارهسيده معلومات بېرىنگ.
- ٢- اوقووچيلرگه ميکروب بارهسيده قيسقه معلومات بېرىنگ.
- ٣- اوقووچيلرگه "سا غلام عقل، ساع بدن ده" دېگن ضرب المثل بارهسيده گپيرىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ١- قوييدهگى ايكى قطار سۆزىردن ھر بىر آتنى، تېگىشلى ايشلىيگە باغلنگ:
- قۇى باقە دى.

سوت بېرە دى.
دشتىردى اۇتلەيدى.

درس اوقييىدى.
كىيم تىكەدە.

قۇىلرنى يېدى.
چوكى يىسىدە.

٢- قوييدهگى سوراق لرگە جواب بېرىنگ:

- داكتىر نىمە قىلەدە؟
- اوقووچى نىمە قىلەدە؟

- تىكىوچى نىمە قىلەدە؟
- ايشچى نىمە قىلەدە؟

- سىز نىمە قىلەسىز؟

سىنىش:

١- اوقووچيلر، ايچىملىك سوولر بارهسيده قيسقه معلومات بېرە آله دىلرمى؟

٢- اوقووچيلر، ميکروب بارهسيده معلومات بېرە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىريغى:

كتابچەلىرىنگىزگە "كىيم" و "نىمە" بىلن توزىلگەن آلتى تە سوراق گپنى يازىب كېلىنگ.

اون ایگینچى درس

هدف: قوش بالەلری نینگ قندهى اولغەيىشى بارەسىدە معلومات تاپىش.

- ۱- موسىچەنى كۈرىب سىزمى؟ نىمەگە اوخشىدى؟
- ۲- تاوغىنگىز بارمى؟ كونىدە نېچە يومورتقە توغىب بېرەدى؟
- ۳- پلگە بولگەن يومورتقەنینگ ايسى قندهى بولەدى؟

قوشلر

قوشلر، يومورتقە بېرۇچى حیوانلر جملەسىدەن دىر. قوشلرنинگ يومورتقەلری كتھ- كىچىكلىكى، آغىرلىكى و رنگى يوزىدەن بىيلىنەدە. قوشلر، معىن چاغدە كورك بولەدىلر، اپركك و اورغاچى قوش نوبت بىلەن يومورتقە اوستىگە اولتىرەدىلر. يومورتقەلر قوشلر كۆكسى نينگ اىسىقلىكىدە، معىن وقتىدە بالەگە اوزگەرەدى.

مثال صورتىدە: تاوق يومورتقە سى يىگىرمە بىر كوندە، چومچوق

يومورتقه سى يىكىرمە سكىز كوندە، جوچە گە ايلنەدى. كېين جوچە، يومورتقه قابوغىنى يارىب، تىقىرىگە چىقەدى. شوندە، آنه قوش اوز جوچەلىرىگە دان كېلىتىرە باشلەيدى. جوچەلر، آنەلرىنىڭ سېسى نى اپشىتىكچ، آغىزلىرىنى آچەدىلر. آنه قوش، دان نى جوچەلىرىنىڭ آغزىگە بېرىدى. جوچەلر استە-سېكىن اولغەيىب، تېميرقىنات بولەدىلر. سۇنگ، پت چىقىرىب، قناتلرى كۆچگە تۈلىپ، اوچر قوشگە آيلىنەدىلر. اولرگە اوچىش نى آته-آنەلرى اورگىتەدىلر. قوش بالە سى، اوچىش نى اورگىنگەن دن سۇنگ، قنات قاقيب اوچە دى و درختلرنىڭ يالەلىرىگە قۇنەدى.

حرمتلى اوقىتۇرچى!

- 1- قوشلر بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- 2- تورلى قوشلر آتىنى اۇقووچىلەرنىڭ سۇرەنگ.
- 3- قوشلر نىنگ فايىدلەرنى اۇقووچىلەرى بىلدىرىنگ.

عزيز اۇقووچىلار!

- 1- بېش تە يوايى و تۈرتتە اېل بولگەن قوشلر آتىنى تختەگە يازىنگ.
- 2- تاواق يومورتقەسىدەن قىسى يېمكلىرى پىشىرىلەدى ؟ آتلرىنى تختەگە يازىنگ.

سىنىش:

- 1- اۇقووچىلەر، قوشلر تۈغرىسىدە معلومات بېرى ئەلەدىلەمى ؟
- 2- اۇقووچىلەر، يومورتقە دن چىقىن كىچكىنە جوچەلر نىنگ يېمگى و اوچىشى بارەسىدە معلومات تاپىب دىلەمى ؟

اوى تاپشىرىيغى:

اون تە قوش نىنگ آتىنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

اون اوچینچى درس

هدف: پىلە قورتىنى تانىب، اوندن فايدەلىنىش.

- ۱- پىلە قورتىنى كورىب سىزىمى؟ او، قندهى بىر قورت دىرى؟
- ۲- اىپك دن قندهى فايدەلىلدى؟
- ۳- اىپك پۇپلگى نىنگ باشقە پۇپلكلەرنىمە فرقى بار؟

پىلە قورتى

اينجو، آنه سىدىن سۇرەدى: آنه جان، اىپك متاع سى قندهى اىپ دن
توقىلگەن و نىمە اوچون قىمت دىرى؟

اينجو نىنگ آنه سى جواب بېرىدى: اىپك نى قولگە كېلتىريش اوچون
كۆپ مەخت قىلىينەدى. شونىنگ اوچون، بەهاسى يوقارى دىرى. اينجو
نىنگ آته سى اېركىن اكە صحبت نى دواام اپتتىريپ آيتدى:

قولاق سالینگ، مېن ایپك متاعلر، بارههسيده كۇپراق معلومات بېرە-
من. ایپك تکەلر، ایپكニنگ اينكىچىكە تالەلرى دن تۈقىلىگەن دىر. بو
تالەلر، پىلە قورتى دن و پىلە قورتى، بىر تورلى پۇپلک نىنگ اوروغىدىن
قۇلگە كېلەدى. پىلە قورتى نىنگ تخمى نى بىر لتهگە اوەرەب، ايسىقراقى
جايىگە قويىھەدىلر. سۇنگ، بىر معىن وقتىدە، پىلە اوروغى كىچىك قورت-
لرگە ايلنەدى. بو پىلە قورتلىنىنگ يېمگى توت درختى نىنگ يېراغى
دىر. پىلە قورتى كىتە بولگىندان سۇنگ، آغزىدىن اىپ چىقىرىپ، تېڭىرەگى
گە اوەرەب غۇزە تشكىل قىلىپ، اوزىنى غۇزە اىچىگە ياشىرەدى.

ايىيم جايلىردا شو غۇزە نى قزان نىنگ قىيىاق سووېگە تىشلەيدىلر. نېچە
وقتدىن سۇنگ، غۇزە نىنگ اىپلرى آچىلەدى. اونى اىلگىچىگە اوەرەب،
آىلنەتىرەدىلر و چىخىگە اوەرەب، قورىتەدىلر. كېيىن اونى اىگىرىپ، بۇيىھەيدىلر
و تورلى متاعلر تۈقىپ، كىيمىلر تىكە دىلر. بعضى جايلىردا غۇزەلرنى
قىيىاق سوودۇن چىقىرىپ، كول و يا قۇمگە كۆمەدىلر. بىر مەتدىن سۇنگ،
اونى چىقىرىپ، ايسىق راق سووگە يووهدىلر و اىپگە آسىپ، قورىتەدىلر.
سۇنگە، چىلىكلىرىگە اپگىرىپ، اىپك اىپسى دن تورلى متاعلرنى
تۈقىيەدىلر.

ایپك متاعلر كۇپ يوپقە، يومشاڭ و چىرايلى بولەدى. شونىنگ
اوچون قىمتبها دىر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- اىپك متاع بارهسيده معلومات بېرىنگ.
- ٢- پىلە قورتى و اوندن فايدەلىنىش بارهسيده اوقووچىلرنى توشونتىرىنگ.
- ٣- پىلە قورتى نى اوستيريش و اوينىڭ كۆپھېتىريشى گە اوقووچىلرنى تشويق قىلىنگ.

عزيزاؤقووچىلر!

- ١- قويىدەگى گپلرنى "كيم" و "نيمه" سۆزى بىلە سوراق گپ گە آيلنتىرىنگ:
- اىپك متاع پىلە قورتىدىن قولگە كېلەدى.
- اينجو، پىلە توتىپ دىر.
- پىلە قورتى نىنگ اوروغى پۇپىلک دن حاصل بولەدى.
- اپركىن، اينجوگە پىلە قورتى بارهسيده معلومات بېردى.

سىنىش:

- ١- اوقووچىلر، پىلە قورتى بارهسيده معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، اىپك متاعلر حقىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متن دن، "كيم" و "نيمه" سۆزلرى بىلە سوراق گپ توزىلەدىگەن نېچە گپ نى دفترلىرىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ.

اون تۈرتىنچى درس

هدف: صلح و تىنچلىك قدرىنى بىلەپ، اونى اسرەش و اوروش ضررلىرىنى توشونىب، اونگە قىرشى تورىش.

۱- اوروش بىلن تىنچلىك نىنگ فرقى لرىنى آيتىنگ.

۲- اوروش و تارتىشىو ضررلىرى تۇغرى سىيده سۆزلىنگ.

تىنچلىك

ضررلى دىر هر زمان	اوروش يمان دير يمان
صلح دن امن و امان	بشر تاپر ھېشە
بىزلىر گە غنيمت دير	صلح يخشى نعمت دير
حاصلى فلاكت دير	اوروش نىنگ يوزى قورسین
قىلگە ئى عالم نى بى باد	اوروش دن داد و فرياد
صلح و صفا دير بنىاد	حىات و سعادت گە

محمد رفيق عنبر

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- صلح بارهسىدە اوقووچىلر سويمىسىگە يېرىشە سۆزىنگ.
- ٢- اوروش نىنگ يامانلىكىنىي اوقووچىلرگە توشونتىرىينگ.

عزيز اوقووچىلار!

- ١- قويىدەگى مىصرۇلر نىنگ سۆزلىرىنى ايرى- ايرى يازىنگ:
صلح يخشى نعمت دىر بىزلىرىگە غنىمەت دىر
- ٢- اوقووچىلر، صلح بىلن اوروش نىنگ فرقلىرىنى آيتسىنلر.
- ٣- يەشتىروچى كىشى بارهسىدە قىسقە سۆزىنگ.

: سىنىش

- ١- اوقووچىلر، صلح بارهسىدە معلومات بېرى آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، اوروش يامانلىكىنىي بىلىپ دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

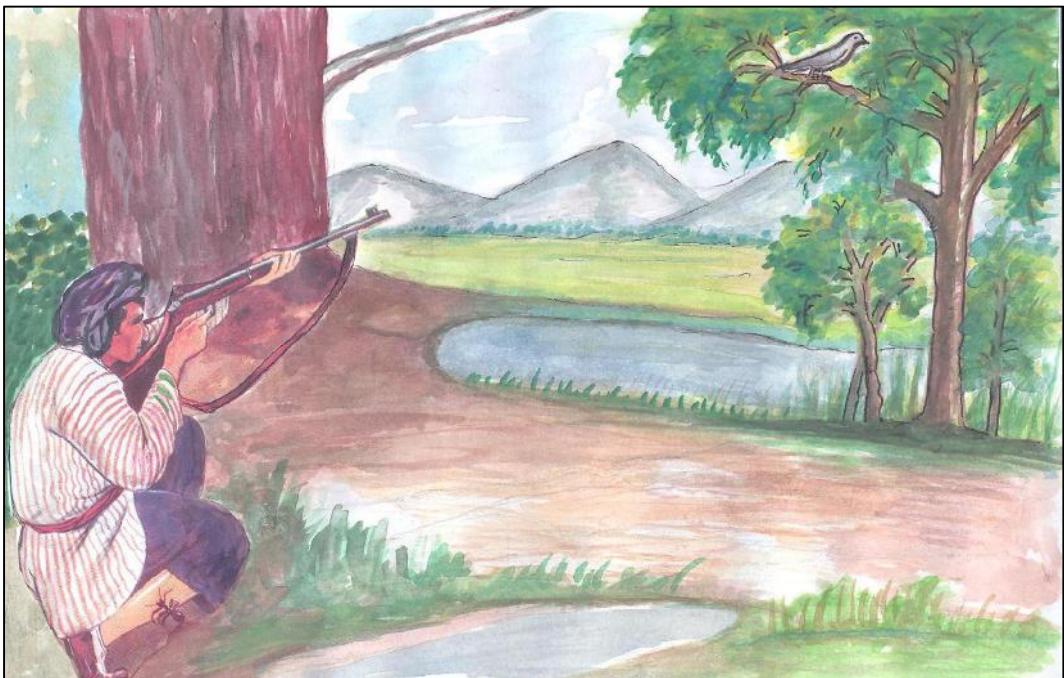
قوىيدەگى مىصرۇلر نى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

اوروش دن داد و فرياد قىلگە ئى عالم نى برباد
حيات و سعادت گە صلح و صفا دىر بنىاد

اون بېشىنچى درس

هدف: يخشىلىك فايدە سينى بىليلىش و محتاج كىشىلرگە ياردم بېرىش.

- ١- يخشىلىك بارەسىدە بىرار حكاىيە بىلسىنگىز، آيتىنگ.
- ٢- سىزدە موجود بولگەن بىرنىسى، قوشنىڭىزگە كېرەك بولىپ قالسى، نىمە قىلەسىز؟
- ٣- يخشىلىك بارەسىدە سوزىلنىڭ.

يخشىلىك

بىرkon بىرچومالى(مورچە) كۈلگە توشىب كېتدى. هرقىنچە تلىپىنib اوياق-بوياققە سوزدى، سوو دن چىقە آلمەدى. بىرقوش، درخت شاخچە سىگە اولتىرگەن اپدى. چومالىنىنگ بوحالىنى كۈرىپ، يورەگى كۆيدى، درخت دن بىر يپراغ نى اوزىب، چومالىنىنگ آلدىگە تىشىلەدى. چومالى

یپراغ اوستیگه چیقیب، قوروق لیکه چیقدی و سووگه چومیب کېتىشدن قوتىلدى.

باشقە بىركون اوشه قوش بىر درخت يالھىيگە اولتىريپ، قووناق سىرر اپدى. بىر مېرگن مىلتىيغى بىلن شو قوش نى آتماقچى بىولدى. قوش دن يخشىلىك كورگن چومالى، بو حالنى كورىپ، اوچ آتىش چاغىدە مېرگن نىنگ اياغىنى چاقدى. مېرگن نىنگ قولى قلتىرەب، اوچى نشانگە تېگمەدى. اوچ تاواوشىنى اپشىتىگەن قوش، درخت دن اوچىب كېتىدى.

بابالرىمىز آيتىگەن لر:

يخشىلىك قىل، درياڭە تىشلە. بىلسە بلىق، بىلمسە خالق.

* * *

حرمتلى اۇقىتۇرۇچى!

- 1- يوقارىيدەگى قصە نى اۇقووچىلارگە آيتىپ، يخشىلىك فايىدە سىنى بىلدىرىينىڭ.
- 2- شوندەى قىصەلرنى اۇقووچىلاردن سۈرە نىڭ. بىلە دىگنلر، اورىنلىرىدىن تورىپ، صنفداشلىرىگە آيتىپ بېرسىن.
- 3- آتەلر سۈزىدىن، يخشىلىك بارەسىدە بىرنېچە مقال نى تىلب، اۇقووچىلارگە آيتىنىڭ.

عزيز او قو و چيل!

- ۱- قوييدهگى سوزلردن جانلى نرسەلرنى اجرەتىب، كورستىنگ:
سوو، چومالى، قوش، اياخ، مېرگن، اوق.
- ۲- يوقارىدەگى متن دن (ب، چ، ل، م، گ، ن) حرفلىرى بار سوزلرنى تختەگە يازىنگ!
- ۳- قوييدهگى گپلر نىنگ بوش جاي لىينى كېرەكلى سوزلر بىلن تۆلدىرىنگ:
- قوش درخت دن
- مېرگن نى بار.

: سينش

- ۱- او قو و چيل، يخشىلىك قصه سى نتىجه سينى آيتە آللە دىلرمى؟
- ۲- او قو و چيل، يخشىلىك بارھسىدە سوزلەدى آللە دىلرمى؟

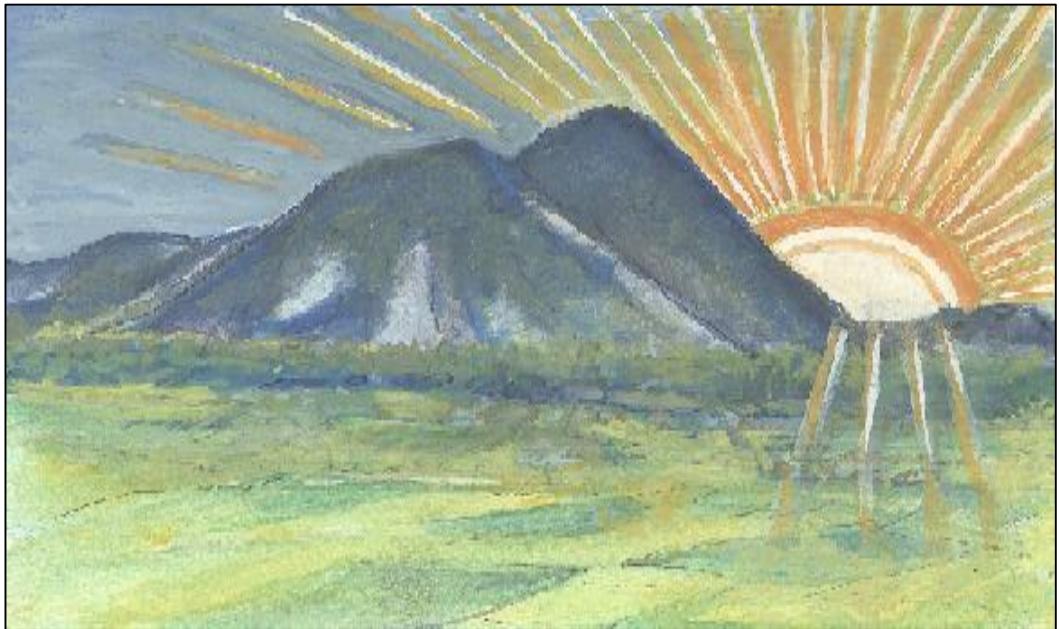
: اوى تاپشىرىيغى

قوييدهگى آتلەر سۇزىنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ:
يخشىلىك قىل، درياغە تىشلە . بىلسە بلىق، بىلمسە خالق.

اون آلتینچى درس

هدف: قوياش بارهسيده قيسقه معلومات تاپيش، اوندن بهره آليش، اوسيمليكلر ويرچه جاندارلرگه اونينگ كېرەكلىكىنى بىليليش.

- ١- قوياش بارهسيده سوزلنك.
- ٢- بيزلرگه قوياش نينگ نيمه فايده سى بار؟
- ٣- قوياش بولمسه، يىشش ممكىن مى؟
- ٤- گلدانگه گل اپكىب، اونى اوستىريش يوللىرىنى آيتە آله سىزمى؟

قوياش فايده سى

شاه جهان، آته سىگە آيتدى: آته جان، سينگلىم عارفه جان گلدان نى
تشقريگە چيقرىب، قوياش ياغدوسى آستىيگە قويىدى؟
آته سى آيتدى: گلدان نى قوياشلى جايىگە قويىش نى مېن عارفه
جانگە بويورگن اپدىم. گللر قوياش ياروغلىكى دن بهره آله ديلر.

شاھ جهان، تعجب قىلىپ، آتە سىدەن سۆرەدى: گل اوچۇن قوياش ياغدو سى نىنگ نىمە كېرەگى بار؟

آتە سى آيتىدى: قوياش ياغدوسى، يېر يوزىگە توشىپ، بوتون دنيانى ياروته دى. اللە قوياش نى و دنيادەگى بىرچە نرسەلرنى انسانلر اوچۇن يېرىتىن دىر. حيوانلر، قوشلر، اوسيملىكىلر و بىرچە نرسەلر قوياش دن بېرىتىن دىر. بىز، يىشش اوچۇن يېمك كە محتاج بولگىنىمىزدېك، اوسيملىكىلر ھم يېمك كە محتاج دىرلر. اوسيملىكىلر، يېمك لرىنى توپراق، سوو و قوياش نىنگ نورى دن آله دىلر. گلداڭ گلى گە سوو، توپراق و قوياش ياغدوسى يېتىمسە، سېكىن سۈلىپ، قورىيىدى. گلداڭ گلى گە سوو، توپراق و قوياش ياغدوسى يېتىلى چە يېتىپ تورسە، دايىم يىشىب اوسمەدى.

* * *

حرمتلى او قىتووچى!

- 1- قوياش فايدە سىنى او قووقچىلر سويمە سىگە يېرىشە آيتىنگ.
- 2- گل اپكىش و اوستىريش يوللىرىنى توشۇنتىرىنگ.

عزيز او قووقچىلار!

- 1- قويىدەگى سۇراقلىرى كە جواب آيتىنگ:
 - قوياش نىنگ تىرىكلىكى كە نىمە اهمىتى بار؟
 - قوياش ياروغىلىگى و ايسىقلىكى بولمە گندە، حىيات قىندهى بولر اپدى؟
- 2- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلەن كېپ توزىنگ:
 - اوسيملىك، قوياش، يارقىن، يومورتقە، ساغلىك، ياروغىلىك.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، تىرىكلىك اوچون قوياش فايىدە سىنى بىللىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، گل اپكىش و اونى اوستىريش يېول لرىنى بىللىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

قوياش دن فايىدەلىش يېوللرىنى دفترلىنگىزگە يازىب كېلىنگ!

اون يېتىنچى درس

هدف: نوبت نى مرااعات قىلىش، نوبت نىنگ فايده و ضررلرىنى بىلىش.

۱- نوبت نى مرااعات قىلىش يخشى ايش مى يا يامان؟

۲- ملى بىس چوكىسىدە اولتىرگەن بولسنىڭىز، بىرىياشى اولوغ كىشى كېلىپ قالسە، نىمە قىلەسىز؟

نوبت نى مرااعات قىلىش

ارسلان، قووناق حالتده، وقت راق اوسيگە قىتىدى. آنه سى اوندن سۈرەدى:
بالەجانىم، باشقە كونلر كېچ راق كېلىپ ئەدينگ، بوگون نېڭە وقت راق اوىگە
قىتىنگ؟

ارسلان آيتىدى: آنه جان، ملى بىس اپشىگى آلدىدە كۇپ كىشى لر تۈپلەنگەن
اپدى لر. مېن چقانلىك بىلەن صەننەن ئەرخىدىن ايلگىرى گە اوتىب، نوبت سىز
مۇترىگە چىقىدىم.

آنه سى آيتدى : باله جان، يخشى ايش قىلب سن. نوبتىنگىڭ گە قرهمىسىن مۇترىگە چىقىبسىن. باشقەلرنىنگ ھم سېن دېك ضرور ايشلىرى بار دىر. سېن، اولرنىنگ حقى نى آياق آستى قىلىپ سن. قطاردە ھر كيم ايلگرى راق تورگن بۇلسە، حق اوشىندن دىر.

بىر كون ارسلان، نان آليش اوچون قطاردە تورگن اپدى. بىر نېچە دقىقە دن سۈنگ نوبتى يېتىگىندا، بىركىشى كېلىپ، صىفگە قرهمىسىن آلدىنگە اوتىپ، اونىنگ نوبتى نى آماقچى بۇلدى. ارسلان نىنگ اچىغى كېلىپ، اوشه كىشىگە آيتدى : كېچىرسىز، نوبت مېندن دىر. مرحمت قىلىپ، قطاردە تورىنگ. او كىشى : مېنىنگ ايشيم كۆپ ضرور، صىف ده تورە آلمە يىمن، دېدى. ارسلان : مېنىنگ ھم ايشيم بار. مكتبىم گە كېچ بولەدى، دېدى.

صفدە تورگن كىشى لر ھم ارسلان گە يان باسىدىلر. نوبت نى بوزگن كىشى صىف نىنگ آخرىگە بارىپ توردى. ارسلان نان نى اوپىي گە كېلتىردى و بۇلىپ اوتىگن واقعە نى آنه سىيگە حكايە قىلىپ، آيتدى : آنه جان، بوگون ملى بىس گە نوبت سىز چىققىنیم دن پشىمان بۇلىپ، كۆپ اوياالدىم.

آنه سى آيتدى : ارسلان جان، حقىقت نى بىلگە نىنگ يخشى بۇلدى. كىشى لرنىنگ حقىنى آياق آستى قىلىش، چەنان لىك اېمس، بلکە عدالت سىزلىك دىر.

پىغمېرىمىز : اوزىنگىڭ گە روا كۈرمەگەن نرسە نى باشقەلرگە ھم روا كۈرمە، دېب آيتگەن لر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- نوبت نى مراعات قىلىش يخشى ليكىنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.
- پىغمېرىمىز نىنگ حديثى نى اوقووچىلرگە توشۇنتىرىنگ.

عىزىز اوقووچىلار!

- اگر سىزلىر ھم ارسلاندېك بىرار ايش قىلگەن بولسنىڭىز، آيتىنگ.
- قويىدەگى سۇزۇل نىنگ ھر بىرى سى بىلەن گپ يازىنگ:
اوى، ايش، كېچ، تامان ، ظلم، مۇتر، ايلگىرى.

سىنىش:

- اوقووچىلر، نوبتى مراعات قىلىش يخشى ليكىنى نى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچىلر، پىغمېرىمىز حديثى بارهسىدە قىسقە معلومات بېرە آللەدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

- قوىيدەگى حديث نى دفترلىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ:
اوزىنگە روا كورماھەن نرسە نى، باشقىلرگە ھم روا كورماھ.

اون سگّيزيچى درس

هدف: يوک تاشووجى واسطه‌لرنىڭ آتلرىنى بىلىش، اولرگە اهمىت پېرىش و اولرنى يخشى اسرەش.

- ۱- يوک تاشووجى واسطه‌لردن نېچى تە سى نىنگ آتىنىڭ آيتىنگ.
- ۲- اوتكىن زمانلاردا انسانلار قىندەي واسطه‌لرden فايىدەلئر اپدى لە؟

يوک تاشووجى واسطه‌لر

يوک تاشووجى واسطه‌لر: آت، اپشك، خچىر، تپوه، ارابە، گادى، بايسكل، مۇترسايىكل، تراكتور، مۇتر، كېمە، رېل، طيارە، و باشقەلردن عبارت دىر. انسانلار اوتكىن زمانلاردا بارىش- كېلىش و يوک تاشىش اوچون كۆپ قىيىن چىلىكلىرىڭە اوچرالپىدى لە. حاضر علم و تىخニك بىركتى دن تورلى واسطه‌لر توزھلىب، انسانلار اختيارىگە قىيىلگەن دىر. مۇتر و طيارە حرکتى اوچون قولھى يۈللەر و ميدانلار قورىلگەن و اوذاق يۈللەر يقينلىشگەن دىر. اولكە مىزدە تېمىرىيۈلى و دېنگىز يۈقلەلىگى اوچون آمو دريا سى دن تىشلىرى باشقە يېرلەر ده رېل و كېمە دن فايىدەلىلمىيدى.

اولکه میزدە طیارە، مۇتر، رېل، بايسکل و مۇتر سایكل يىشش فابريکەلرى يوق.
شونىنگ اوچون، اولر نى چېت اپل لىردن ساتىب آلىب كېلتىرەدىلر.
اولکه میزگە حقىقى تىنچلىك وصلح كېلىشى نى اللە ﷺ دن اىستەميمىز. شوندە،
بىليمدانلىرىمىز تىنج فكر بىلن ايشلب، تورلى عصرى واسطەلرنى اختراع قىلىش و
ايشلب چىقىرىش امكانىتى گە اپگە بولە آلهدىلر.

حرمتلى اوقىتۇوچى!

- 1- يوك تاشۇوچى واسطەلرى كېركىيىنى اوقووچىلرگە توشۇنتىرىنگ.
- 2- متن دەگى كۆپلىك سۇزىلنى تختەگە يازىب، اوقووچىلر گە توشۇنتىرىنگ.
- 3- ماشىن واسطەلرى، انسانلرگە قولەيلىك و آسانلىكىلر كېلتىرگىنى حقيده سۇزىلنىڭ.

عزيز اوقووچىلر!

- 1- هر بىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر بارھىسىدە آيرى- آيرى سۇزىلسىن.
- 2- قويىدەگى سۇزىل بىلن گپ توزىنگ:
علم، اوzac، تېمير، كېمە، دېنگىز، يۈل، قىين چىلىك.
- 3- هر بىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر آتىنى تختەگە يازسىن.

سىنىش:

- 1- اوقووچىلر، يوك تاشىش واسطەلرى بارھىسىدە معلومات بېرە آلهدىلمى؟

اوى تاپشىرىغى:

ھىزىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر آتىنى دفترلىيگە يازىب كېلىسىن.

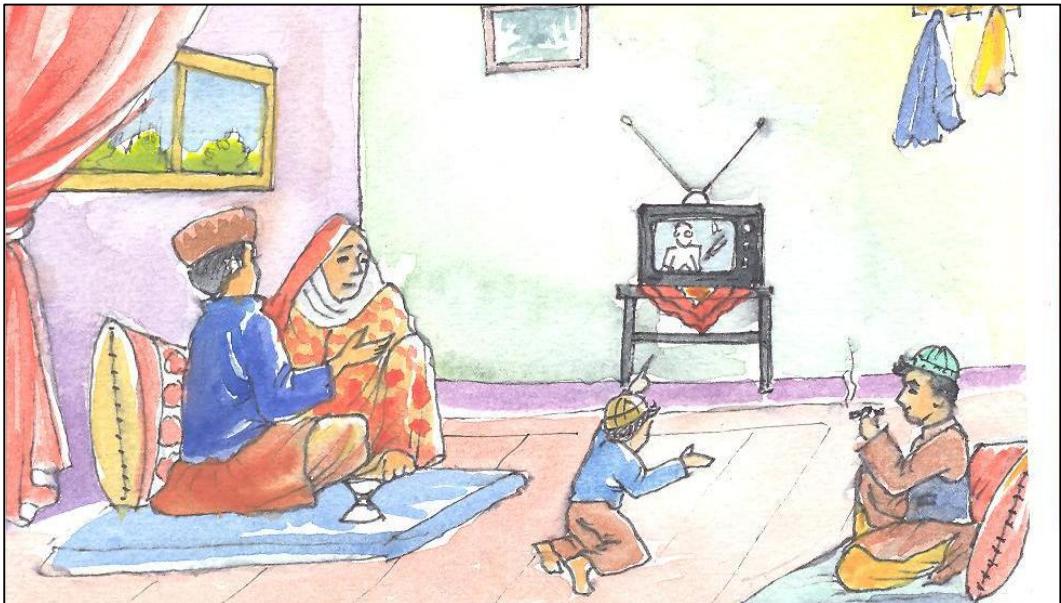
اون توقیزینچی درس

هدف: سگرت نینگ ساغلیققه، جمعیت و اقتصادگه پیتکرده دیگن ضرولرینی بیلیش.

- ## ۱- سگرت باره‌سپیده سوژلنگ؟

- ۲- سگرت انسان لرگه قندھي ضرر پېتکزەدى؟

- ۳ - سگرت نیمه دن تیارلنده‌دی؟

سگرت ضررلری

آلتاي، عايله سى بىلەن بىر دسترخوان تېگىرەكىدە اولتىرگەن اپدى. شو چاغىدە تلوىزىيون دن داكتىرىدەش، سىگرت ضررلىرى بارهسىدە سوزلەمى باشلەدى: سىگرت نىنگ ساغلىقى، جمعىيت و اقتصادگە ضررلىرى كۇپ دىر. سىگرت توتونى اوپكە تامىرلىرى اىچىيگە بارىب جايىلشىدە. نېچە مدت دن سۇنگ، اوپكە يىلىغىنىپ، سرطان و سل كسللىيگى گە يۈلىقەدە. سىگرت چېكەدىيگەن كىشى نىنگ آغزى يامان ايس بېرەدى، تىشلەرى سرغەملىيپ، چىرىيەدى. سىگرت چېكەدىيگەن كىشى باشقە كسللىيكلەرگە هم يۈلىقەدە. اسلام مقدس دينى هم مسکرات نى منع اپتگەن.

سگرت چېکیش جامعه د رواج لنګن پیتده، يوقاریده آيتیلګن ضررلر جمعیت آرهسيده کټپېيیب، کسل لیکلر و کسل لر سانى نى كټپەي تىرەدى. توتون و کسل لیکلرنى پولگە ساتىب آلىش، اقتصادى ضرردىر.

شو چاغدە، آلتاي نينگ اكه سى چۈنتىگى دن سگرت قوطى سىنى چىقىرىپ، سگرت چېكماقچى بولدى، لېكىن آلتاي، اكه سى نينگ قۇلۇ دن توتدى و داكتىرىھش نينگ گپلەينى تکرارلىب، اكه سىدىن سگرت چېکیش نينگ تىشلىش نى التماس قىيلدى. اكه سى، آلتاي نينگ گپلەينى دقت بىلەن اپشىتىب، سگرتلىينى اىزىب، بوندن سۇنگ سگرت چېكمىسىكىكە قرار قىيلدى.

حىمتلى اوقيتىوچى!

- 1- سگرت نينگ يامانلىيگى و ضررلرى بارهسيده سۇزىلنىڭ.
- 2- درس متنى دەگى يىنگى سۇزلارنى تختەگە يازىب، اوقوچىلەرگە يازىلگەن سۇزلار نىنگ ھەبىرى بىلەن گپ توزىش نى بويورىنىڭ.

عزيز اوقوچىلار!

- 1- درس متنى دن سگرت ضررلەينى دفتەلىيىنگىزگە يازىنگ.
- 2- "كىيم؟"، "ニيمە؟" و "قىندهى؟" سۇزلارى بىلەن باشلىنگن نېچە سوراڭ گپ توزىنگ.
- 3- ناس، سگرت، چىم و شولرگە اوخشاش نرسەلر نىنگ ضررلەينى آيتىنگ.

سىنىش:

- 1- اوقوچىلەر، درس مقصىدىنى بىلەپ دىلرمى؟
- 2- اوقوچىلەر، سگرت و شونگە اوخشە گەن نرسەلر نىنگ ضررلەينى بىلەپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

سگرت و باشقە ضررلى نرسەلر نىنگ آتلارى و ضررلرى بارهسيده بىر نېچە گپ يازىب كېلىنىڭ.

پیگیر منچی درس

هدف: حرص یامانلیگی و یاردم قیلیش یخشی لیگینی بیلیش، همده نصیحت‌گه قولاق سالیش.

- ۱- حرص کیشی باره‌سیده سوزله‌ی آلمسیزمنی؟
- ۲- یاردم قیلیش باره‌سیده، آتلر سوزیدن بیرارته سینی آیتینگ؟
- ۳- یخشی کیشی باره‌سیده معلومات پرینگ؟

قناتلی چومالی (مورچه)

بیر چومالی، بال کوژه سی یاووغیدن اوته یاتگن اپدی. بال هیدی نی سپزیب،
بال پیماقچی بولدی. بلند تاوش (سپس) بیلن: "هرکیم مپنی شوکوژه نینگ بالی
گه بیتیشتیرسه، بیردانه بوغدای اونگه بپرهمن" دپدی. شوچاغده بیرقناتلی چومالی
یانیدن اوچیب، اوته یاتگن اپدی. قناتلی چومالی اونینگ تاوشینی اپشیتیب، اونگه
ایتدی: اینی-آغه، بال هوسینی باشینگدن چیقر. سپن، بال نینگ شیرین لیگینی
اپشیتیب سن؛ لېکن قیین چیلیگی و توزاغی نی بیلمه گن گه اوخشنهیسن.

چومالى آچيغ لنيب: ياردم قيلمه سنگ، بېھوده نصيحت هم قيلمه، دېدى. قناتلى
چومالى اوز يۈلۈگە كېتدى، لېكىن چومالى اوز گپى نى قىيە - قىيە تكرار قيلر اپدى.
بيز چىيىن، چومالى نينگ تاواوشىنى اپشىتىب، اونى بال كۆزهسىگە آلىب باردى.
چومالى، چىيىن دن تشكىر قىيلدى.

چومالى، بالدىن آزگىنە تاتىب كوردى. شيرين ليگى ياقىب، كۆپراق يېماقچى
بۇلدى و ايلگرى راق باردى. شوچاغدە، آياڭى بال شيرهسىگە يايپىشىپ قالدى.
هرقىچە تلىپىندى، آياڭىنى بالدى اوزه آلمەدى. اوز-اوزىگە آيتدى: عجب مصىبتگە
يۈلىقىديم. قناتلى چومالى نينگ نصيحتى نى قولاغىمگە آلىب، بال نى هوس قيلمه
گىنيمدە، بو بلاڭە اوچرەمس اپدىم.

چومالى، بار سېسى بىلەن: هركىم مېنى بو بلا دن قوتقرسە، اونگە ايڭى دانە
بوغداي بېرەمن دېب، قىچقىردى. لېكىن ھېچكىم چومالى نينگ سېسى نى اپشىتىمە
دى. ينه تاواوشى نى بلند راق چىقارىب: هركىم مېنى بو بلا دن قوتقرسە، بىرچە
يېغىگەن بوغداي لەيم نى بېرەمن، دېدى.

شو چاغدە، نصيحت قىلگەن اوشه قناتلى چومالى، بال كۆزه سى آلدىن اوته
يانڭىن اپدى. چومالى نينگ تاواوشىنى اپشىتىب، تۆختەدى. قرهسە، چومالى نينگ
حالى كۆپ يامان، لېكىن ھېچكىم ياردىمى گە يېتىمەگەن. يورەگى كويىب، چومالىنى
بالدىن چىقارىب، عذابدىن قوتقردى. چومالى، قناتلى چومالى گە تشكىر بىلدىرىب،
بوندىن كېيىن دۇستلر نصيحتى گە عمل قىلىشىگە وعده بېردى.

* * *

حرمتلى اوقيتىوچى!

- حرص بارهسىدە اوقووچىلر سويىسىگە يىرە شە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- حكايىھە متنى و نتىجە سىنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.
- يخشى كىشى لرنىنگ نصىحتى گە قولاق سالىش بارهسىدە اوقووچىلرنى توشۇنتىرىنگ.

عازيز اوقووچىلار!

- قويىدەگى گپلرنىنگ بوش جايلىرىنى تۈلدىرىنگ:
- بىر چومالى بال كۆزە سى ياووغىدىن اۇتە ياتگەن ابدى..... بال يېماقچى بولدى.
- سېن، بال نىنگ شىرىنلىگىنى قىين چىلىگىنى بىلەمەگەن گە اوخشمىسن.
- قناتلى چومالى گە تىشكىر بىلدىرىب وعدە بېرىدى.
- متن دن "ニيە" و "قىندە ئى" سۆزلىرى بىلن اوچتە سوراق گپ توزىنگ.

سېنىش:

- اوقووچىلر، حرص و حریص كىشى لر بارهسىدە معلومات بېرە آلمىلەرمى؟
- اوقووچىلر، درس نتىجە سىنى آيتە آلمىلەرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متن دن يىنگى سۆزلىرىنى دفترلىرىنگىزگە كۆچىرىپ، هر بىرىگە بىر گپ يازىپ كېلىنگ.

بیگرمه بیرینچی درس

هدف: حضرت ابوبکر صدیق ﷺ باره سیده قیسه معلومات تاپیش و او کیشی نینگ ایشلریدن اورنک آلیش.

- ۱- پیغمبر یمیز تورت یاری نینگ آتلرینی آیته آلمسیزمی؟
- ۲- حضرت ابوبکر صدیق ﷺ باره سیده معلومات بپره آله سیزمی؟

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ، اصل آتلری عبد الله دیر. پیغمبر یمیز حضرت محمد(ص) نینگ مهریان، یقین و بیرینچی یارلریدن بولیب دائم پیغمبر یمیز نینگ خدمتلریگه قول قاوشتیریب، تورگن اپدیلر. آتلری نینگ آتی عثمان، اما ابو قحافه گه مشهور اپدی.

ابوبکر صدیق ﷺ، پیغمبر یمیز حضرت محمد ﷺ نی تصدیق قیلگن و قوللوب قوتله گن اپرککلرنینگ بیرینچی سی دیرلر. اولر برچه بایلیکلرینی اسلام یوپلیگه

صرف قىلىپ، دايىم الله ﷺ و رسول الله ﷺ بويروقلىيگە كورە، ايش قىلىپ اپدىلر. حضرت ابوبكر صديق "رض" برقە مؤمن كىشىلىرىگە يخشىلىك و خدمت قىلىگەن دىرلىر. رسول الله ﷺ مكە معظمه دن مدینە منورەگە هجرت قىلىگەن چاغلرى ده حضرت ابوبكر صديق ﷺ اولرگە يۈلداش بولىپ، خدمتلىيگە بېل باغلب تورگن اپدىلر. حضرت ابوبكر صديق ﷺ، پيغمبرىميىزنىڭ بويروقلىينى همىشە سۆزسىز قبول اپتىپ، عملگە آشىر اپدىلر. شونىنىڭ اوچون، پيغمبرىميىز اونگە (صديق) لقبىنى بېرىدىلر. حاضرگچە مسلمانلار اونى صديق آتىگە تانىيدىلر.

پيغمبرىميىز وفات اپتىگەنلىيدن سۈنگ، مسلمانلار يىغىلىيشىپ، حضرت ابوبكر صديق ﷺ نى خليفە قىلىپ سىلەدىلىر. اولرنىنىڭ زمانىدە اسلام مقدس دينى كوچھىيىپ، اوzac جايلرگچە يىرەدى. او كىشى، مسلمانلار آرهسىدە فتنە و فساد ترقتو وچىلرنى تۇغرى يۈلگە هدايت قىلىپ اپدىلر. اصلاح بولمەگەنلرنى اسلام چېڭىرەسىدەن چېتلەتر اپدىلر.

حضرت ابوبكر صديق ﷺ نىنىڭ خليفەلىك زمانلىيدە برقە مسلمانلار، اسلام دينى نىنىڭ يايىلىشى و يىرەلىشىگە اينتىلىدىلىر. اولر اينى-آغە و بير عايلە اعضا سى دېك، بىر- بىرلىيگە اورتاق و مهربان بولىپ، يىش اپدىلر.

حضرت ابوبكر صديق ﷺ ايڭىيىل و آلتى آى خليفەلىك قىلىپ، (٦٣) ياشدە وفات اپتىلىر. جنازەلرى مدینە منورە ده، پيغمبرىميىز قىلىپ يانىدە دفن قىلىنىدى.

حربتلى اۇقىتۇوچى!

- ١- تورت خلیفه باره‌سیده اۇقووچىلر سوپەسىيگە يىرەشە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- ٢- حضرت ابوبکر صديق ﷺ باره‌سیده قىسقە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اۇقووچىلر!

- ١- متن نىنڭ باشىدىن آلتى سطرنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ.
- ٢- "كىيم؟" و "نىمە؟" سۆزلىرى بىلەن آلتى تە سۈراق گپ توزىنگ.
- ٣- قويىدەگى ھەپپەر سۆزگە بىرگەپ يازىنگ:
ياووق، اوزانق، اۇرتاق، بويروق، چېڭىر.

سىنىش:

- ١- اۇقووچىلر، حضرت ابوبکر صديق ﷺ باره‌سیده معلومات بېرە آلهەدىلرمى؟
- ٢- اۇقووچىلر، متن نى يخشى اۋقىب، يىنگى سۆزلىرى بىلەن گپ توزە آلهەدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

حضرت ابوبکر صديق ﷺ حقيده اىيڭى سطر متن يازىب كېلىنگ.

بیگیرمه ایگینچی درس

هدف: اوقووچىلر، مكتب تاپشىرىقلىرىنى اوز وقتىدە بىرىپ، درسلىرىنى يخشى اوقيشلىرى.

- ۱- مكتب فايدهلىرى بارهسىدە سۆزلەمى آلمىسىزمى؟
- ۲- مكتب قاعدهلىرى بارهسىدە سۆزىنگ؟
- ۳- مكتب يېلىدە، ياشى كىچىك اوقووچى بالملگە قىندەي ياردەم بېرى سىز؟

مكتب يېلى

تاشقىن و تولقۇن اىگى اوكە دىرلر. اولر قىشلاقدە يشه يدىلر. اىكاولرى اوقووچى دىرلر، لېكىن مكتبلىرى شەرەد جايىشىن. مكتب بىلەن قىشلاق آرەسى اوزان دىر. شەردن قىشلاققەمچە تېكىس و پىشىق يېلى هم يوق. شونىنگ اوچۇن، مۇتر قىتنەي آلمەيدى. اىكاولرى مكتبگە كۈپ قىينلىك بىلەن پىادە بارە دىلر؛ لېكىن كۈپىنچە، درس باشلە نىشى دن كېين راق يېتىپ بارىپ، درسلىردن تۈلىق بەرە آلامە يدىلر. كېينگى وقتىلدە معارف وزىرلىكى تامانىدىن قىشلاقدە ينكى

مکتب قوریلدی. قیشلاق بالملری مکتب ده درس اوچى باشله ديلر.

شهر مکتبى نینگ مدیرى، تاشقين و تولقون نینگ احواللریدن خبردار اپدى.

شونینگ اوچون، اولرنى اوز آلديگە چقيرىب: "عزيز اوقووچىلر، مېن سىزلىرنىنگ قىيىنچىلىك لرىنگىزىدۇن خبرىم بار. اپرته، آتمانگىز كېلسىنلر. سىزلىرنىنگ سە پارچە لرىنگىزىنى قىشلاغىنگىزىدە قورىلگەن يىنگى مکتبگە بېرەمن" ، دېدى.

اپرته سى اولرنىنگ آتە سى، مکتب مدیرى نینگ آلديگە باردى. مکتب مدیرى تاشقين و تولقون نىنگ سەپارچە لرىنى آتەلرى گە تاپشىردى. اولر، سەپارچەلرىنى قىشلاق مكتبى گە آلىپ باردىلر. تاشقين و تولقون قىشلاق مكتبىدە اوقيش لرىنى دوايم بېردىلر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- 1- متنىدەگى يىنگى سۆزلىنى تختەگە يازىپ، اوقووچىلرگە هر بىر يىنگى سۆز بىلن جملە توزىش نى بويورىنگ.
- 2- مکتب بارەسىدە اوقووچىلر سۈيىھىسىگە يىرەشە معلومات بېرىنگ.

عزيز اوقووچىلار!

- 1- قويىدەگى سوراقلرگە جواب بېرىنگ:
- تاشقين و تولقون نىمە اوچون اوز وقتىدە مکتبگە بارەلمس اپدىلر؟
- مکتب مدیرى، تاشقين و تولقون نىنگ قىيىنچىلىك لرىنى قىندهى حل قىلدى؟
- تاشقين و تولقون نىنگ آتەلرى نىمە ايش قىلدى؟
- 2- متن دن فايىدەلنىب، نېچە سوراق كېپ توزىنگ.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، درس متنى نى اوقيىب، مفهومىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، مكتب يۈللى حكايىھ سىنى بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

اۇقووچىلار، درس متنى دە گى تېگىس، محنت، بەرە و يىنگى سۆزلىرى بىلەن بىر نېچە گپ توزىب،
دفترلىكە يازىب كېلسىنلر.

بیگرمه اوچینچی درس

هدف: اوقووچىلارنى وطن سپورلىككە قىزىقتىريش.

- ۱- اولكە مىزىنинг آتى نىمە دىر؟
- ۲- افغانستان ولايتلریدن نىچىتەسى نى آتىنگ؟
- ۳- اولوسواللىك و قىشلاقلىرىنگىز آتىنى آتىنگ؟

افغانستان

بابام يورتى، مسكنىم سن	سېن جانىم سن، سېن تىنيم سن
افغانستان، افغانستان	آنە توپراق وطنىم سن
بەھار كېلسە لالە زار دىر	تاغ لرىنگ نىنگ باشى قاردىر
افغانستان، افغانستان	تاش لرىنگ نىنگ لعلى باردىر
يۈلپىنگ دە مېن بېرە ئى جانىم	سېنینگ اوچون تۇكە ئى قانىم
افغانستان، افغانستان	آنە جانىم، مەرىيـانىم
صدرالىين انتظار	

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- اوقووچىلرنى بىرجايىگە يىغىب، "افغانستان" ترانە سى نى اوقيتتىرىنگ.
- ٢- وطن سپورلىك بارهسىدە اوقووچىلرگە سۆزلىنگ.
- ٣- افغانستان نقشە سىنى صنفگە كېلتىرىپ، افغانستان ولايتلرى، تاغ و دريالرى و پايتختى نى اوقووچىلرگە كورستىنگ.

عزيز اوقووچىلر!

- ١- قويىدەگى مصرع نينگ سۆزلىرى نى ايرى- ايرى يازىنگ:

سېن جانىم سن، سېن تىيم سن بابام يورتى، مسكنىم سن

- ٢- قويىدەگى مصرع نينگ بوش جاي لىينى تولدىرىنگ:
تاغ لىينگ نينگ بئار كېلسە
تاشلىينگ نينگ افغانستان

: سينىش

- ١- اوقووچىلر، افغانستان ترانە سىنى كتاب يوزىدىن اوقى آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، نقشە يوزىدە افغانستان ولايتلرىنى كورستە آله دىلرمى؟
- ٣- اوقووچىلر، وطن سپورلىك بارهسىدە سۆزلەھى آله دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

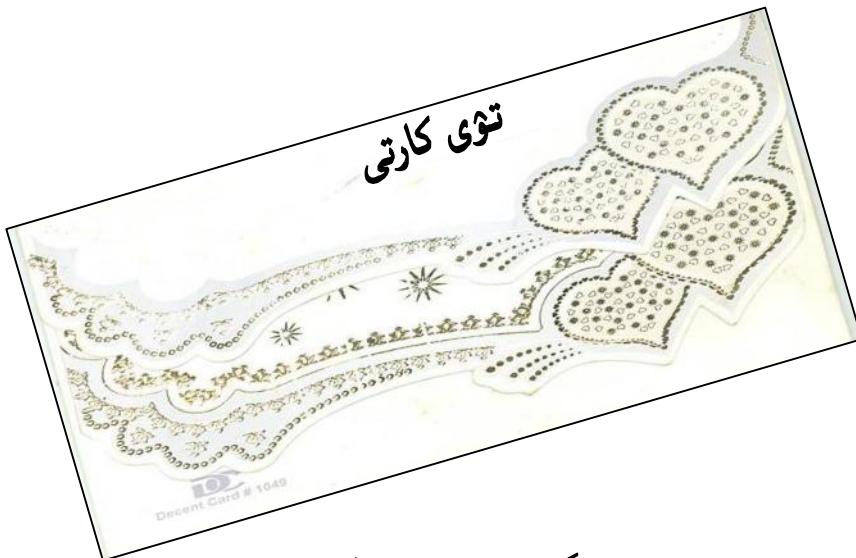
قوىيدەگى شعرنى دفترلىنگىزگە يازىب كېلىنگ:

سېنىنگ اوچون تۈكە ئى قانىم يۈلينىڭ دە مېن بېرى جانىم
آنه جانىم، مەرسانىم افغانستان، افغانستان

بىكىرمە تۈرتىنچى درس

هدف: تورلى كارت لرنى تانىپ، كارتلارنى فايدەلىنىش و اونگە قىزىقىش.

- ١- دوستلىرىنىڭىز نى بىرار بىغىلىش گە قىندەي چقىرەسىز؟
- ٢- قرآنكىم ختمى، ختنە تېبى، توغىلگەن كون مەھفلى، هىيت و باشقە مەراسىم لەردى نىمە ايش قىلىسىز؟

چقىرىق كارت لرى

اپلىمىز، قۇوانچلى، قىغۇ و ماتم كونلارىدە ايلگرى دن قالگەن رسم و رواج لرنى بىرە دىلەر. ناكاح تېبىدە، كارتلار آرقەلى قوم- قرينداش و دوستلىرىنى چقىرەدىلەر. ختنە تېبى اوچون كۆپ جايلىرىگە خط بىيارىب، نېچە كون، اوغلاق، ساز و سرود بىلەن تۈرى و تماشا قىلەدىلەر. هىيت كونلارى ده اوزاقدەگى اينى- آغە و دوستلر نى كارت و ياخىن تىلفون آرقەلى تېرىكلىدىلەر.

ماتم كونلارىدە، عزادار بولگەنلەرگە اوچ كون گچە دوستلىرى و قرينداشلارى طعام بىبارە دى. اوچىنچى كوندە ختم و خيرات قىلىپ، كارت آرقەلى اپل چقىرىلە دى.

قووانچ و قيغۇ- ماتم مراسمى اوچون تورلى كارتلر چاپ اپتيلىگەن. اولر قويىدەگى لر دن عبارت دىر: نكاح تۈرى كارتى، هېبىت قوتلاوى كارتى، ختنە تۈرى كارتى، قرآنكىريم ختمى كارتى، يىنگى يىيل قوتلاوى كارتى و باشقەلەر.

حىرىتلى اوقىتىوچى!

- ١- تورلى كارتلر توغرىسىدە سۈزلىك.
- ٢- درس متنى دن يىنگى سۈزلىنى تختەگە يازىنگ.
- ٣- رسم بارهسىدە اوقۇوچىلەر دن سۈرەنگ.
- ٤- ايلگى دن قالگان ياخشى رسم و رواج لر بارهسىدە قىسىقە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اوقۇوچىلار!

- ١- يىنگى سۈزلىرى يىلين گپ توزىنگ.
- ٢- گروپى صورتىدە كارتلر بارهسىدە سۈزلىشىنگ.
- ٣- اولوس ايشلىرىگە ياردىم بېرىش بارهسىدە اوج گپ يازىنگ.

: سىينىش

- ١- اوقۇوچىلەر، كارتلار بارهسىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟
- ٢- اوقۇوچىلەر، درس متنى دن بىرلىك و كەپلىك آتلانى تاپە آله دىلرمى؟
- ٣- يىنگى سۈزلىرى يىلين گپ توزە آله دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

مكتب ادارە سىگە رخصت اوچون رقעה يازىب كېلىنگ.

بیگیرمه بېشىنچى درس

هدف: سلاملشماق آدابى و فايىدەلىنى يىليش، سلام نى عملى شكلدە بجريش و اونگە قىزىقىش.

- ۱- سلام لشماق نى بىلە سىزلىرمى؟
- ۲- قىسى وقتده سلام بېرىش كېرەك بولمەدى؟
- ۳- سلام لشماق اپل آرسىيەدە نىمە نى كۇپەتىرەدى؟

سلام بېرىش

مېن هرکون مكتب يۈلۈدە، اوچرەگن كىشى لر گە سلام بېرەمن. مكتب گە يېتىگىنیم دن سۈنگ، اوقيتۈوچى لر، صنفداشلار و مكتبىداشلاريمكە سلام بېرەمن. مكتب دن اوى گە قىتىگىنیم ده، آتمە، آنمە، اكە و اوكتەلەيم گە سلام بېرەمن.

سلاملشماق اپل آرسىيەدە دۆستلىك ومحبىت نى كۇپەتىرەدى.

تېمور، اوتكىن كون صنفگە كىرگىنيدە، صنفداشلارىگە "سلام" دىدى.

او قیتو و چیمیز، او نینگ جواییگه آیتدی:
تېمورجان، هروقت سلام بېرسنگ، "السلامُ عَلَيْكُمْ" دېب، سلام بېر و باشقەلر
نینگ سلامىيگە، "وَعَلَيْکُمُ السَّلَامُ" دېب، جواب قىتر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- سلام لشماق نینگ فایده لرینی او قووچىلرگە بىلدىرىنگ.
 - كىشى لرگە سلام بېرىش آدابى نى او قووچى لرگە بىلدىرىنگ.
 - درس متنى نى او قووچىلرگە اۇقىتىپ، يازدىرىنگ.

عزیز اوقو و چیل!

- ۱- قوییده‌گی جمله‌لرینیng بتوش جایلرینی تھولدیرینگ:
مکتب گه پیتگنیم دن سونگ سلام ببرهمن.
سلام لشماق دوستیاک و محبت نی کٹپهی تیره‌دی.
 - ۲- یوقاریده‌گی درس دن (ک ، س ، ن) حرفلری ایشلمتیلگن سوژلرنی یازیب، هر بیری بیلن
گپ توزینگ.
 - ۳- اوقدوجیلر بیر- بیرلری بیلن سلام لشماق نی عملی صورتده پجرسیننلر.

سینش:

- ۱ اوقووچیلر درس متنى نى اۋقى آلهدېلىرىمى؟
 - ۲ اوقووچىلر سلاملشماق نى عملى سورتىدە بېجىرە آلهدېلىرىمى؟

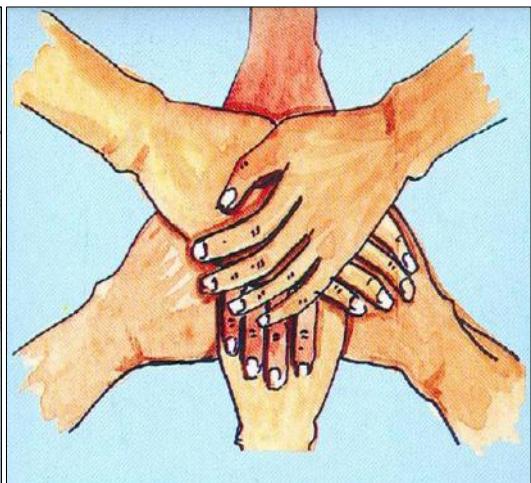
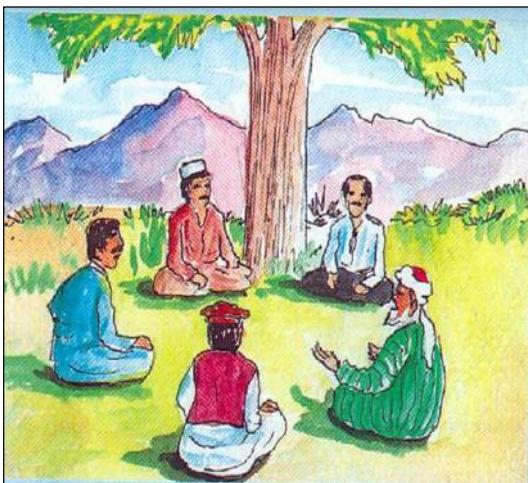
اوی تاپشیریغى:

قوییده‌گی گپلر نی کتابچه‌ملینگیزگه یازیب کپلینگ :
هر کیم سینزلرگه سلام پرسه، جواییگه "علیکم السلام" دب، جواب قیتلرینگ.

بیگیرمه آلتینچی درس

هدف: بیرلیک معنا سینی بیلیش، بیرلیکده یشش و بیرلیک که قیزیقیش.

- افغانستان ده یشاوچی ملیت‌لرینېنگ آتلرینې آیته آلسیزمی؟
- افغانستان اولوسي بیرلیکده یشه‌سلر، نیمه فایده سی بار؟ اوز فکرینگیز نی آیتنېنگ.
- اتفاق سیزليک ضرورلری باره‌سیده سوزلنگ.

بیرلیک

يشه يدی بیر وطن ده

يشنه يدی بیر چمن ده

اوړ پک، بلوج و تورکمن

بیر افغانستان وطن؟

چین دن بنیاد اټه یلیک

یورت نی آباد اټه یلیک

وطی، مینا و قمری

لاله، نرګس، بنفشه

تاجیک، پشتون، هزاره

برچه میزگه امس مو

کېلینگ، ایناغه لیک نی

بیرلیکده، بیرگه لیکده

حرمتلى اوقيتو وچى!

- ١- اوقووچيلرنى يېغىب، يوقارىدەگى شعرنى اوقىتىرىينگ.
- ٢- وحدت و بىرلىك نىنگ يخشىلىگى ونفاق نىنگ يامانلىگى نى اوقووچيلرگە بىلدىرىينگ.
- ٣- افغانستان ده يىشەيدىيگە ملیتلىرنىنگ آتلرىنى تختەگە يازىب، اوقووچيلرگە ازىزگىتىنگ.

عىزىز اوقووچيلر!

١- قويىدەگى مصرع نىنگ سۆزلىنى آيرى- آيرى تختەگە يازىنگ:

اوزىپك، تاجىك، هزاره	پشتون، بلوج و توركمىن
بىرچە مىزگە ئېمىس مو	بىر افغانستان وطن؟

٢- قويىدەگى سۆزلىنىنگ هر بىرى بىلەن گپ توزىنگ:

طوطى، چمن، وطن، اينى- آغە، بىرلىك، يورت.

٣- قويىدەگى مصريعلىرنىنگ بتوش جايلىنى تۈلدىرىينگ:

كېلىنگ	چىن دن
.....
بىرلىكىدە	يورت نى

: سىينش

١- اوقووچيلر، بىرلىك شعرىنى اوقى آلهدىلمى؟

٢- اوقووچيلر، وحدت و بىرلىك بارهسىدە قىسقە معلومات بېرە آلهدىلمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

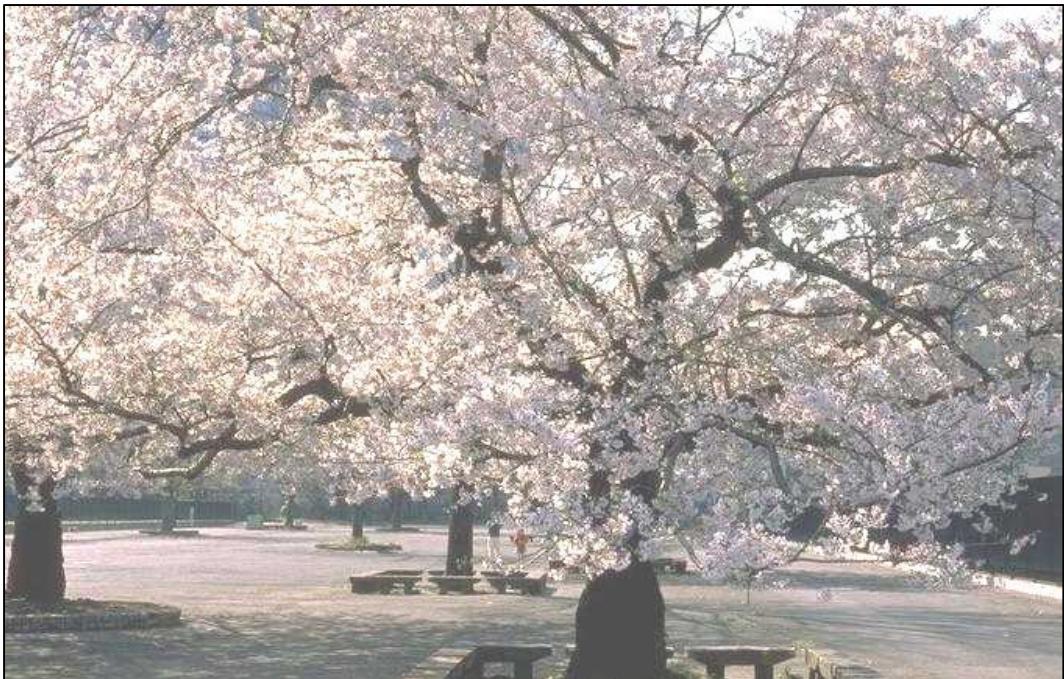
قويىدەگى شعرنى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

اوزىپك، تاجىك، هزاره	پشتون، بلوج و توركمىن
بىرچە مىزگە ئېمىس مو	بىر افغانستان وطن؟

بیگیرمه یېتىنچى درس

هدف: کىشى لر و نرسەلر نىنگ آتلرىنى گپلرده كورستىش و اىشلەتىش.

- ۱- کىشى لر آتلرىنى گپلرده اىشلە تە آله سىزىمى؟
- ۲- نرسە لر آتى بىلەن بىر نېچە گپ توزىنگ.
- ۳- گپ، نىمە لردىن توزىلە دى؟

بەھار بىرە مى

يولدوز، آنه سىدەن بەھار بىرەمى بارەسىدە سۇرەدى. آنه سى أىتىدى: "بەھار باشلەنىشى بىلەن طېيىعت اويقۇدن اویغانە دى. گۆيا عالم يىنگى دن يەھتىلگەن دېك بولىپ، انسان نى قووانتىرەدى. بەھار نىنگ بىرینچى كونى نورۇز دېب، آتەلەدى. بوكوندە اولكە مىزىنинگ ساي-آدىرلىرى، تاغ-تىپەلرى، باغ-بۇستانلىرى يەم-يىشىل بولىپ، قىزغىلداقلەر و تورلى گللىرى تۈلەدى. بىرچە ياش و قرى، اېركك و خاتىنلەر

دشت و دله‌لرگه چیقیب، تورلی اوینین-تماشالرگه قتنشه دیلر. بهار، ایش فصلی دیر.
بهار کېلىشى بىلن، اپكىن زارلرده ايش كۇپەيىب كېتىدە. سېن سپويملى قىزىم، يىنە
مكتبگە بارىب، بىلىم آلىشنى دواام اپتىرەسەن".

يولدوز، آنه سىدين بوسۇزلىنى اپشىتىب، كۇپ خورسند بۇلدى.

اپسلتىمه:

يوقارىدەگى متن ده "يولدوز، دەقان، ايشچى، اوقدۇچى، اپركك و خاتىن"،
كىشى لر آتى دىر. "طبيعت، ساي، تاغ، باغ، آدىر، قىزغلاداق، اولكە، گل، دشت،
دله، مكتب"، نرسەلر آتى دىر.

* * *

حىرىتلى اوقيتىوچى!

- 1- متن دن كىشى لر و نرسەلرنىنگ آتىنى تختەگە يازىب، اوقدۇچىلرنى توشونتىرىنگ.
- 2- نېچە گپ نى تختەگە يازىب، گپدەگى كىشى لر و نرسەلر آتىنى اوقدۇچىلرگە بىلدىرىنگ.

عىزىز اوقدۇچىلار!

- 1- متن نى اوقيب، كىشى لر و نرسەلر آتىنى كۇرستىينگ.
- 2- قويىدەگى متن دن كىشى لر و نرسەلر آتىنى كۇرستىينگ:
باير و تېمور، باغچەلىيگە لالە، بىنۋە و قىزىل مرسىل گل لرنى اپكە دىلر. بهار فصلىدە لالە و
بنفسەلر آچىلىپ، مرسىل بته سى يىشىن، گل لمىدى.

سینش:

- ۱- اوقووچىلار، كىشىلەر و نرسەلەر آتىنى متن دن كورستە آلدىلرمى؟
- ۲- اوقووچىلار، كىشىلەر و نرسەلەر آتى بىلەن گپ توزە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

قوىىدەگى گېپىرنى دفترلىرىنگىزگە يازىب، كىشىلەر و نرسەلەر آتىنى اىرى- اىرى يازىنگ:

- ۱- مېنگلى ھر كون مكتبگە كاب، قلم، كابچە، پىسل و باشقە كېرەكلى نرسەلەرىنى آلىب كېتە دى.
- ۲- محمد قاسىم دەقان دىر. او، ئېكىن زارىدە قۇش ھىدىدە.

يېڭىرمە سگىزىنچى درس

هدف: توغرىلىك نى توشونىش، عملگە آشيريش، درس متنى نى اوقيش و توغرىلىك كە قىزىقىش.

- ۱- توغرىلىك بارهسىدە سۆزلەي آلهسىزمى؟
- ۲- توغرىلىك قىلگەن آدم نىنگ حكايه سىنى آيتە آلهسىزمى؟
- ۳- رسم دە نىمە نى كۈرۈپ تورىبسىز؟

تۇغرى لىك

كېنجهبای گە آنه سى يېڭىرمە افغانى بېرىپ: بالەم، شو پولگە نانوا
دن تۇرتتە نان آلىب كېل، دېدى. كېنجهبای، آنه سى بېرگەن يېڭىرمە
افغانى نى نانوا گە بېرىپ، مېنگە تۇرتتە نان بېرىنگ، دېدى. نانوا
كېنجه بايگە تۇرتتە نان بېرىپ، اوتىز افغانى نى ھم قىتەرىپ بېرىدى.

کېنجهبای، نان بیلن پول نى آلگىندن سۈنگ، مېن نانوا گە يىگىرمە افغانى بېرگن اپدىم، نانوا مېنگە تۇرتتە نان و يىنه اوتىز افغانى بېردى دېب، اوپىل بىلدى. نانوا نىنگ يىنگلىش گنىنى توشونىب، اوئىنگ آلدىگە بارىب، آيتىدى: اكە جان! مېن سىزگە يىگىرمە افغانى بېرگن اپدىم. سىز مېنگە تۇرتتە نان و يىنه اوتىز افغانى بېرىپسىز.

نانوا، كېنجهبای نىنگ سۆزىنى اپشىتگىندن سۈنگ، كېنجهبای دن كۆپ خوشلىك قىلىپ، باشىنى سىلىپ، اوتىز افغانى دن اون افغانى سىنى اونگە بغيشلەدى.

كېنجهبای، نانوالىك ده بۇلىپ اوتكىن بو واقعە نى آته-آنە سى و صنفاداشلىكىگە آيتىدى. آته-آنە سى و صنفاداشلىرى اوئىنگ قىلىگەن يخشى ايشىدن خوشلىك قىلدىلر. كېنجهبای صنفاداشلىرى اىچىدە تۇغرىلىككە مشهور بۇلدى.

* * *

حرمتلىي اوقيتىوچى!

- تۇغرىلىك بارەسىدە اوقووچىلر سويمىيگە يېرەشە سۆزلىنگ.
- درس نتىجە سىنى اوقووچىلرگە توشونتىرىنگ.
- درس متنىيدن كىشىلر و نرسەلر آتىنى تىلب، تختەگە يازىپ، اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.

عزیز اوقووچیلر!

- ۱- تختهگه یازیلگن ينگى سۆزلىنى دفترلىرىنگىزگە يازىب، هر بىر سۆز بىلەن گپ تو زىنگ.
- ۲- تۇغىلىك فايدەلىرىنى بىرمە-بىر آيتىنگ.
- ۳- كېنجه باي نىنگ قىلگن ايشى بارەسىدە گروپلرگە بولىنیب، بحث قىلىنگ.
- ۴- كىشى لر و نرسەلرنىنگ آتىنى متن دن تاپىب، آيتىنگ.

سینش:

- ۱- اوقووچىلر، كېنجهباي نىنگ تۇغرىلىگى و صداقتى بارەسىدە سۆزلەئى آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچىلر، كېنجهباي نىنگ نانوا گە نىمە دېكىنى حقيده سۆزلەئى آله دىلرمى؟

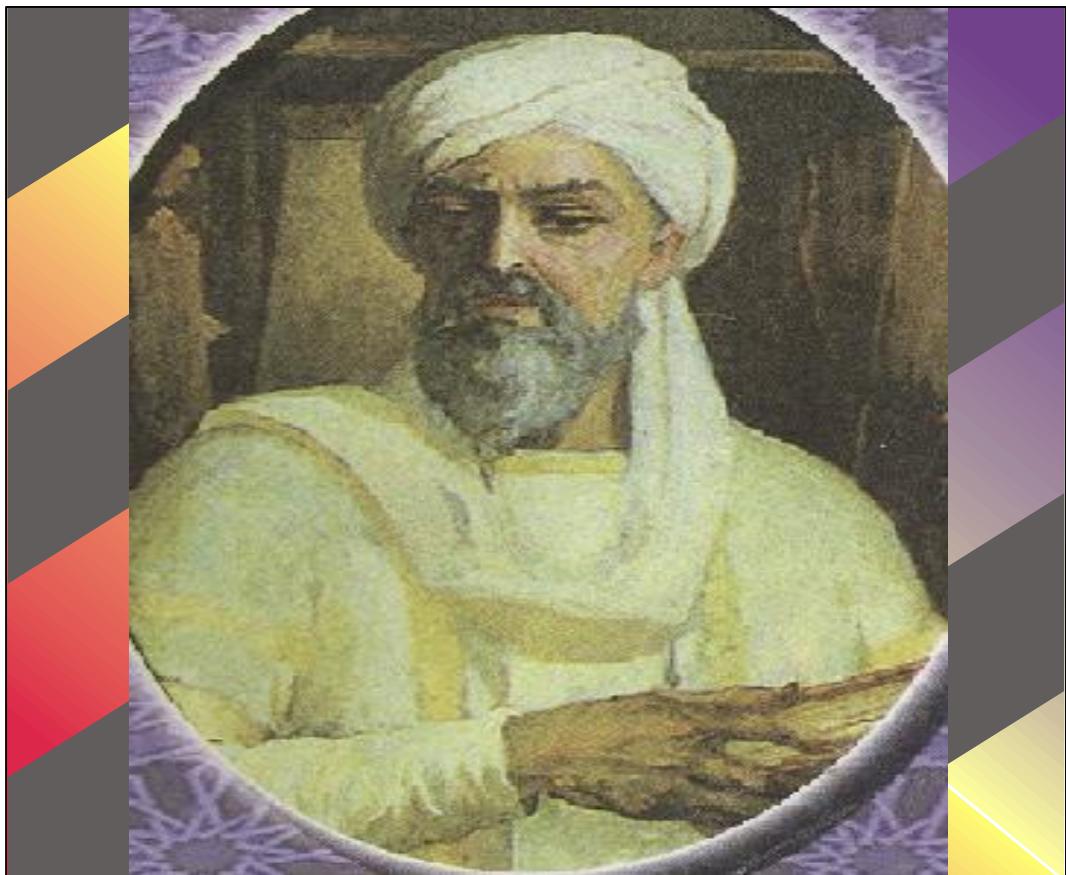
اوى تاپشىرىيغى:

كېنجهباي گە اوخشە گن آدمىرنىنگ آتلرىنى تاپىب، قىلگن ايشلىرىنى اپرته گە صنفداشلىرىنگىزگە حكايه قىلىنگ.

يىكىرمە تۈقۈزىنچى درس

هدف: بىلىم اورگىشىڭە قىزىقىش و هر ياشدە بىلىم اورگىش كېرەكلىكىنى توشۇنىش.

- ۱- علم اورگىش بازىسىدە سۈزلەنگ.
- ۲- علمسىز و جاھل كىشى بازىسىدە سۈزلەنگ ئالىسىزمى؟
- ۳- علم بولىمە كىندە بو گونكى ترقىيات نىنگ يوز بېرىشى ممکن اپدىمى؟

بېشىك دن قىرگە، بىلىم اورگان

ياشى يېتىمىش بېشىك دن قىرگە، اولىم حالتىدە ياتىكەن اپدى.
خاتىن-بالەلرى و يقىن قىرىنداشلىرى تېڭەرگى كېيىغىلىپ، اولتىرگەن اپدىلەر.

شو چاغده، کسل نینگ دوستلریدن بیرى يانىگە بارىب، حالينى سوره دى. كسل كىشى اپشىتيلر-اپشىتيلمس تاوش بىلن سۆزلب، دوستىگە: سىزدىن بيرمىئاله نى سوره گن اپدىم. ممكىن بولسە، حاضرمېنگە جوابىنى آيتىنگ، دېدى.

دوستى آيتىدى: سىز، كسل سىز. ساغلىكىنگىز يخشى اپمس. شوندەي
حالىدە مسئاله جوابى نينگ نىمە كېرەگى بار؟
كسل كىشى آيتىدى: شو مسئاله نى بىليلب اولسىم يخشى مى يا بىلمەي،
جهاالتى دنيادن كېتسىم يخشى مى؟
دوستى، مسئاله جوابىنى آيتىب، كسل نينگ يانىدىن چىقىب كېتىدى.
اونىنگ چىقىشى بىلن، كسل نينگ اوپىيدن يىغى- سىغى تاوشى
اپشىتيلدى. كسل نينگ دوستى شاشىلىب، كسل آلدىگە قىتىب كېلدى.
قرەسە، كسل اولىب قالگەن اپكىن.

شو كسل كىشى نينگ كيملىكىنى بىلەسىزمى؟
شو كىشى نينگ آتى، ابورىحان البېرونى دىر. بېرونى اوزبېك اولوسى
نинگ اپنگ بويوك عالم لرىدىن بولىب، علم يۈلە جودە مەحتتىلر چېكىب،
كۆپ خەمتىلر قىلگەن. بېرونى هجرى (٤٢٧) نچى يىلدە يېتىميش بېش
ياشىدە وفات اپتىدى. او، بىريوز و اون اوچ (١١٣) كتاب و رسالە يازگەن
اپدى. اونىنگ يازگەن كتابلرى، رياضيات، جغرافىيە، نجوم، طب،
جيولوجى، داروشناسلىك، مردمشناسلىك و باشقە علملىگە تېگىشلى
دىر.

ابوريحان بېرونى نىنگ وفاتىدين قرىب مىنگ يىل اوتكەن بۇلسەدە،
حالى هم اونىنگ كتابلىرىدىن علمى تحقىقات لرده فايىدەلىلەدى.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- بېشىك دن قبر گچە بىلىم اورگەن.
- يوقارىدەگى حديث شريف معنا سى حقىدە اوقووچىلر سويمى سىگە يىرەشە، معلومات بېرسىن.
- ٢- ابورىحان بېرونى بارەسىدە قىسقە معلومات بېرىنگ.

عزيز اوقووچىلر!

- ١- "علم اورگىنىش، بىرچە مسلمان اپرکك و خاتىن- قىزلىرى كېرەك لىيگى حقىدە سۆزلىنگ" دېگەن، پىغمېرىمىز حديثلىرى بارەسىدە سۆزلىنگ.
- ٢- قويىدەگى كېلىرنى "كىيم" و "نىمە" بىلەن سۈراق كېڭىشى اوزگەتىرىنگ:
 - ياشى يېتىمىش بېشىك دېگەن بىر كىيشى اولىيم حالتىدە ياتىنگ اپدى.
 - سىزدىن بىرمىسالە نى سۈرەگەن اپدىم. ممكىن بۇلسە، حاضرمېنگە جوابىينى آيتىنگ.

: سىنىش

- ١- اوقووچىلر، علم اورگىنىش نىنگ اهمىتى نى بىلىپ دىلردى ؟
- ٢- اوقووچىلر، ابورىحان بېرونى بارەسىدە قىسقە معلومات بېرىنگ آللە دىلردى ؟

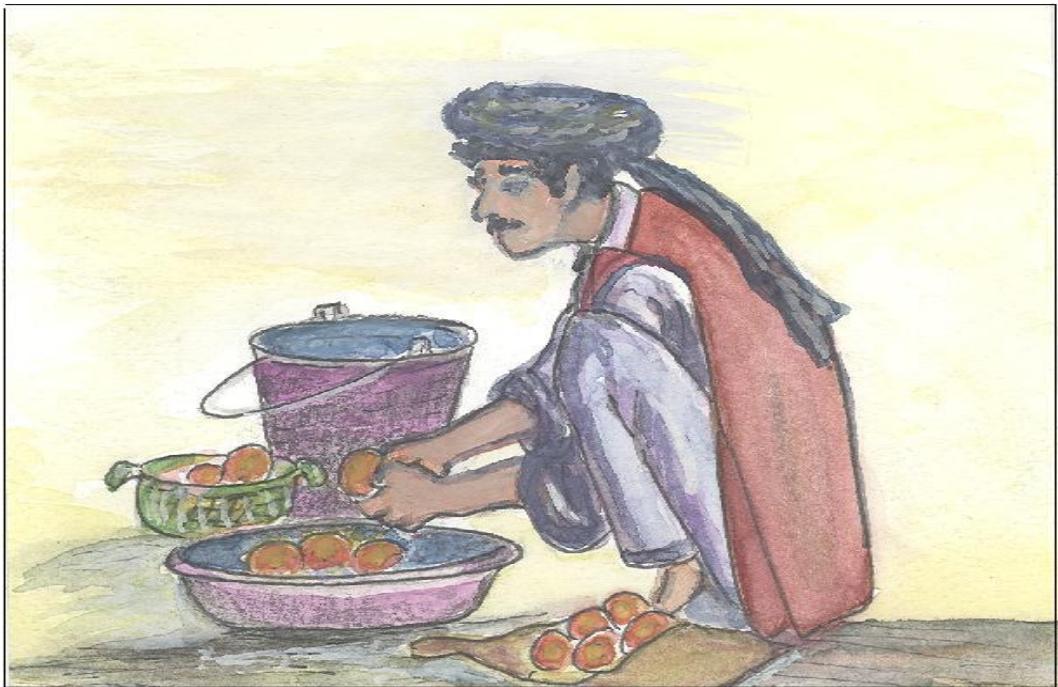
اوى تاپشىرىيغى:

قوىيدەگى كېلىرنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىپ، شو بارەدە نېچە جملە يازىپ كېلىنگ:
"بېشىك دن قبر گچە بىلىم اورگەن."
(حديث شريف)

اۆتىزىنچى درس

هدف: ميكروب بارهسىدە معلومات تاپىش، اوندن اوزنى اسرەش يۈللىرىنى بىلىش و ساغلىققە قىزىقىش.

- ۱- ميكروب بارهسىدە معلومات بېرە آله سىزمى؟
- ۲- ميكروب لر كۆپرەق قە يېرلەدە يىش، كۆپەيدەدى؟
- ۳- اوزىمىزنى ميكروب دن قىندهى اسرەھى آله مىز؟

ميكروب

بالەم، بونكە نى دائىم اېشىتىگىل
حقىقت نى ھەپشە يخشى بىلگىل
كىشىلر ياوى ميكروب ھرزمان دىر
بلا و آفت و ھەم خصم جان دىر

هر آفت دن میکروب لر دیر یامانرا
 کسل لیکلر یره تگه‌ی عالمه، باق
 قیلر توپراق ایچیده اوزنی پنهان
 عذابده کېچه، کوندوز اوندن انسان
 قۇلینگنی پاک سقله هر زمان يوو
 تیارلب اوزینگه صابون بىله سوو
 اوzac سقله چىيىن لردن اوزينگى
 يوز و قول و آياق و هم كۆزىنگنى
 يوويب مېوه بىله هم سبزىجات نى
 كوچىنگنى صرف اپتىب، اسره حيات نى
 كشيف نرسه بولر میکروب كانى
 ياوق بولمه اونگه، كۈپ دير زيانى

آته لرسۇزى:
 پاک لىيگىنگ - ساغ لىيگىنگ.

حرمتلى اۇقىتىوچى!

- ۱- میکروب بارەسىدە اۇقووچىلر سویەسىگە يره شە سۆزلنگ.
- ۲- میکروب دن اوزنی سقلش يۈللىرىنى اۇقووچىلرگە بىلدىريىنگ.
- ۳- میکروب بارەسىدە يازىلگە شۇرنىنگ معنى و مفهومىنى اۇقووچىلرگە توشۇنتىريىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ۱- اوقووچيلر، گروه شكلييده ميكروب بارهسيده سئوز لشيب، آخر چاغده هر گروه دن بير اوقووچى تخته يانيگه باريپ، ميكروب بارهسيده معلومات پرسىين.
- ۲- هريبر اوقووچى شومتندن بيرمضرع نى اوقىب، باشقىلرگە معنى قىلىسىن.
- ۳- هر اوقووچى اوزىيدىن تورىپ، ميكروب دن اوزىنى اسرەش يۈللىرىنى باشقىلرگە آيتىپ پرسىين.

سېنىش:

- ۱- اوقووچيلر ميكروب بارهسيده قىسىقە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلر ميكروب دن اوزىلىنى اسرەش يۈللىرىنى يېلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

ميكروب ضررلىرى بارهسيده دفترلر ينگىزگە قىسىقە معلومات يازىپ كېلىنگ.

اوْتیز بیرینچى درس

هدف: يوویلمه گن مپوهار ضرلرینى بىلىش و پاكىزەلىك بارهسيده يازىش و سۈزۈش.

- ۱- بازاردن آلمه ساتىب آلىپ، اونى يوومە يېسنىڭىز يخشىمى؟
- ۲- شفتالو بارهسيده سۈزۈلە ئە سىزىمى؟
- ۳- يوویلمە گن مپوهار، يېشى نىنگ ضرلرینى ئىتە ئەمىسىزىمى؟

يوویلمە گن شفتالو

عبدالله يىلين اپرکىن صنفداش دىرلىر. هراپرتە اىكاولرى بىر- بىرینى چقىرىپ، مكتب تامانگە جۇنە يدىلىر. بىر كونى اىكاولرى مكتب گە بارر اپدىلىر. يۈل دە، ارابە دە شفتالو ساتىب تورگن كىشى يىلين اوچرە شدىلىر. عبدالله، اپرکىن گە ئىتدى: مېنинىڭ بېش افغانىم بار. سېن ھم بېش افغانى بېر، شفتالو ساتىب آلمىز. اپرکىن ھم چۈنتىگىدىن بېش افغانى چىقدى. اىكاولرى شفتالو ساتو وچى دن اون

افغانيگه شفتالو ساتيب آلديلر. بير چتىگه بارىب اولتىريپ، شفتالو نى يېدىلر.
سۇنگ مكتب تامانگه يېول آلديلر. نېچە دقيقە دن سۇنگ، اېركين قارنى نى
اوشلەپ، عبدالله كە آيتدى: عبدالله! مېنинگ قارنييم آغريدى.

عبدالله آيتدى: مېنинگ قارنييم هم آغريماق دە.

ايكاولرى كۆپ قىيىنهلىپ، مكتىگە يېتىپ باردىلر. صنف گە كىريپ،
چوكىلىريدە اولتىرگىندن سۇنگ، قارينلىرى نىنگ آغريغى كۆپە يىپ ايكاولرى آه و
نااله قىلەباشلە دىلر.

استادلىرى سۇرەدى: عزيز اۇقوچىلىرىم، سىزلىگە نىمه بولدى؟ نىمه اوچون
قېنلەسىزلى؟

اېركين آيتدى: قارنييمىز آغريب قالدى.

اۇقيتووچى سۇرەدى: اېرتەلب نىمه يېڭىن اېدىنگىز؟
اېركين بىلن عبدالله آيتدىلر: نان يېدىك، چاي اىچدىك. باشقە نرسە يېڭىنيمىز
يۇق، لېكىن يېلده اوئىن افغانىيگە شفتالو ساتيب آليپ يېدىك.

استادلىرى آيتدى: سىزلىر اوشه شفتالو نى يوومەي يېپ سىزلىر، شونىنگ اوچون،
بو كسللىككە يېلىقىب سىزلىر. اېسىنگىزىدە بولسىن، كېلگۈسىدە مېۋەلرنى يوومەي
يېمنىڭ. حاضر تورىنگ، داكتىرگە بارھىلىك.

استادلىرى، اېركين بىلن عبدالله نى داكتىرگە آليپ باردى. داكتىر اولرنى معائىنە
قىلىپ، دوا بېرىدى. عبدالله بىلن اېركين استادلىرىگە، كېلگۈ سىدە مېۋەلرنى يوومەي
يېمىسىككە وۇدە بېرىدىلر.

حرمتلى اوقيتوچى!

- اوقووچيلرگە دايىم مېوهلىنى يوويب بىيىشلىرى بارهسىدە ئاكىد قىلىنگ.
- اوقووچيلر نىنگ سوبىھىمەگە يىرە شە، يوويمەگن و ناپاڭ مېوهلىرىنىڭ ضرلەينى توشۇنتىرىنگ.
- اوقووچيلرگە پاكلىك و تازەلىك بارهسىدە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اوقووچيلر!

- قويىدەگى سۈراقلىگە جواب بېرىنگ:
 - عبدالله بىلەن اپركىن نىمە ايش قىلىدىلر؟
 - عبدالله بىلەن اپركىن قىندهى كسللىك كە يېلىق دىلر؟
 - عبدالله بىلەن اپركىن نى كىم داڭتىرىگە آلىب باردى؟
- قويىدەگى سۆزلىرىنىڭ حرفلىرىنى آيرى- آيرى يازىنگ:
كتاب، قلم، پنسىل، كسل، كېلگۈسىدە.

سېينىش:

- اوقووچيلر، يوويمەگن مېوهلى ضرلەينى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچيلر، درس متنى دن يىنگى سۆزلىنى تختەگە يازىپ، اونگە گپ توزە آله دىلرمى؟

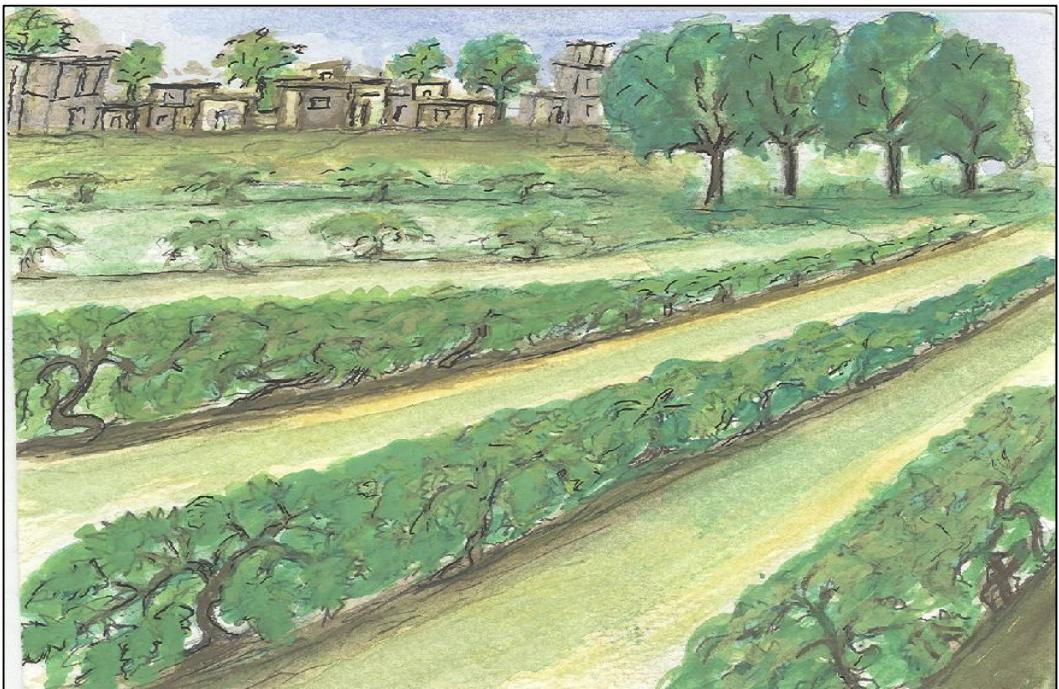
اوى تاپشىرىيغى:

قويىدەگى بتوش جايىلنى مناسب سۆزلىرى بىلەن تولدىرىپ، دفترلىرىنىڭيزگە يازىپ كېلىنگ:
عبدالله بىلەن اپركىن دىلر. هراپرتە بىر چقىرىپ،
مكتب تامانگە

اوْتیز ایگینچی درس

هدف : اوْزوم باره‌سیده معلومات تاپیش، اوْنینگ تورلرینى بىلیش، اقتصادى فایدەلرین آگاه بولىش و اوْنینگ اپکىشى گە قىزىقىش.

- ۱- اوْزوم باره‌سیده معلومات بېرە آله سىزمى؟
- ۲- نېچە تور اوْزوم نىنگ آتىنى آيتىنگ.
- ۳- اوْزوم تاكىنى اپکىش و اوندن فايىدە ئىش باره‌سیده سۈزىلنىڭ؟

اوْزوم

اوْزوم، مېوهلرنىڭ بىر تورى دير. اوْزوم، پىشگىنلىك سۇنگ كۆپ شىرىين و مزهلى بولە دى. اوْزوم ساغىللىق كۆپ فايىدەلى دير. اوْزوم باغلىرى اوْلوكه مىز نىنگ پروان، قندھار، فارىباب، تخار، غزنى، هرات، جوزجان، سرپل، سمنگان، بلخ و كابل ولايت لريده كۇپراق دير. شونىنىڭدېك، اوْزوم تورلرى

کوپ بولیب، آق کشمش، قره کشمش، حسینی، طایفی، چال، آبجوش، آت اپمچگی، خلیلی، شهابی، صاحبی، زاغ کله و باشقه بیرقنقه آتلر بیلن اتهله دی.

اوزوم باغ ایش لری بیلن شغللنو و چیلر باقدار و او زوم گه با غلیق ایش لر باقدار چیلیک دېب، آیتیله دی. او زوم تاکلری نینگ شاخلى حوت آییده کېسیله دی. يخشى حاصل بېرەدیگن شاخلىینى ایكىي يا اوچ قریچ قتوییب، کېسەدیلر و تاكلرنینگ توبلرینى بېل اورىب، يومشەته ديلر. معین وقتده تاک باغلىينى سوغارىب، يواىى او تلرینى اورىب آله ديلر.

کوز فصلىيە قورىتىلە دېگن او زوم نى قوياش حرارتىگە قتوییب، قورىتىب آله ديلر. او زوم دن تازە و قورىتىلگن شىكلەدە فايىدەلىلە دى. اۆلکە مىز تاجرلىرى تازە او زوم و مىيىز نى باشقە اولكەلرگە يىبارىب، جودە كوپ فايىدە آله ديلر.

* * *

حرمتلى اۇقىتىوچى!

- او زوم فايىدەلری بارەسىدە سۈزلەنگ.
- او زوم باغلىيگە ئېگە بولىگن ولايتلر آتىنى تختەگە يازىب، اۇقو و چىلر نى تو شونتىرىنگ.
- او زوم تاكىنى اۇستىرىش يېللەرینى اۇقو و چىلرگە بىلدىرىنگ.

عزيز اوقووچيلار!

- ۱- هر بير اوقووچى اورنىدين تورىب، اوZoom فايدەلرىنى باشقەلرگە آيتىسىن.
- ۲- قويىدەگى هر بىرسەز بىلەن گپ توزىنگ:
اوZoom، مژھلى، باغدارچىلىك، تاك، كوز، فايدە.
- ۳- بىر نېچە تور اوZoom نىنگ آتىنى آيتىنگ.
- ۴- اوZoom دن قىندهى فايدە آلىنه دى؟

: سينش

- ۱- اوقووچيلار، اوZoom بارهسيده معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلار، اوZoom دن فايدە لىنىش يول لرى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ۳- اوZoom باغىنى كۈركم لشتىريش يول لرى نى بىلىپ دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

اوZoom فايدەلرىنى دفترلىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ.

اوْتیز اوچینچى درس

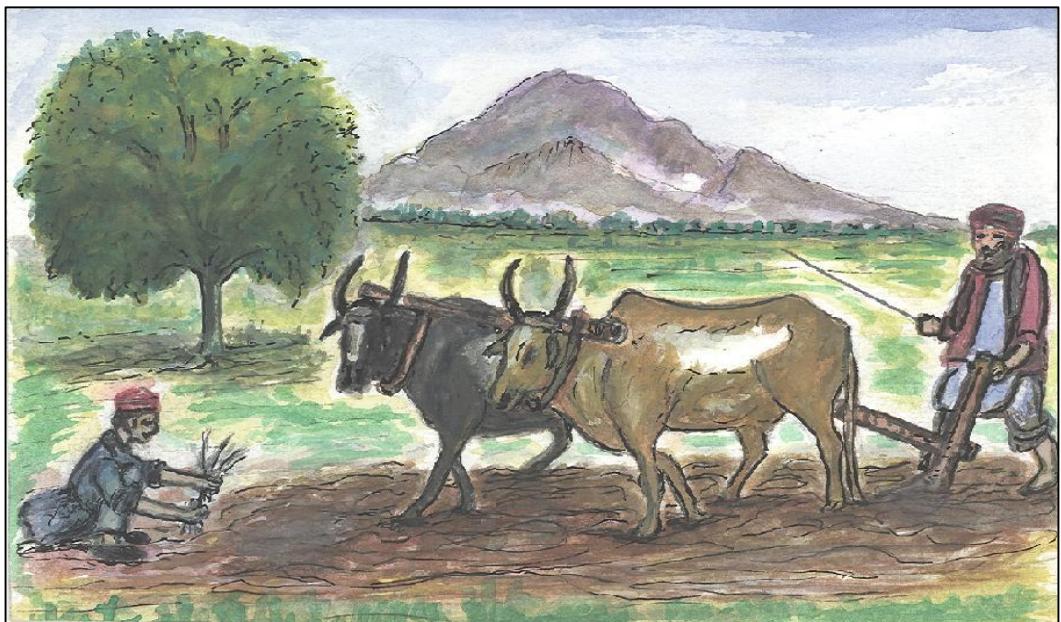
هدف: کىشىلر و نرسەلرنىنگ ايش حالتى نى، "ニيەمە قىلە دى؟" و "ニيەمە قىلىدى؟" سۇراقلار آرقةلى بىلىش.

۱- دەقان نىيەمە ايش قىلە دى؟

۲- چۈپانلرنىيەمە ايش قىلە دىلر؟

۳- اوْقووچىلر نىيەمە ايش قىلىدىلر؟

۴- سىزنىيەمە ايش قىلە سىز؟

ايشچى عايلە

سنجر بىلن ارسلان ايگى اينى-آغه دىرلر. سنجر، ارسلان نىنگ اكە سى بولىب، ايكالرى بىر- بىرلى بىلن دايىم ياردىم لىشە دىلر. سنجر يېرنى بېل بىلن آغدرگەن چاغدە، ارسلان يېرنىنگ اجريقلىرىنى تېرەدى. سنجر هوکىزلىنى آلىب، قوش هىدەگىنى كېتسە، ارسلان هوکىزلىگە اوْت اوْرىب قوشىدە. ارسلان اوْقووچى دىر. سنجر، ارسلان گە مكتب اوچون كېرەك بولگەن نرسەلرىنى ساتىب آلىب بېرەدى.

آنھلرى هم دايم اولر بىلن ياردملىشە دى. آتەلرى اپسە بىر كېكسە چال دىر. او، دەقانچىلىك ايشلىرىدە سنجىر و ارسلان گە يېول - يۇريق كۇرستىب تورە دى.

حرمتلى اوقىتۇرچى!

- ١- نىمە قىلە دى ؟ نىمە قىلە ؟ نىمە قىلدى ؟ نىمە قىلماقچى ؟ نىمە قىلەسىز ؟ كېسى سوراقلىرى بىلن سوراق گېلرنى توزىب، اوقۇوچىلەرنى جوابىنىي اىستىنگ.
- ٢- يوقارىدەگى مەتنىدىن سوراق گېلرنى توزىب، اوقۇوچىلەرنى جوابىنى سورەنگ.

عزيز اوقۇوچىلار!

١- قويىدەگى سوراقلىرىڭ جواب بېرىنگ:

- اورىدك سوو ده نىمە قىلە دى ؟
- بالەلر مكتب ده نىمە قىلە دىلر ؟
- قلم بىلن نىمە ايش قىلە سىز ؟
- نجار نىمە قىلە دى ؟
- تىكۈچى نىمە قىلە دى ؟

٢- قويىدەگى گېلرنىڭ بۇش بېرىنگى، مناسب سۆزلىرى بىلن تۆلۈرىنگ:

- نىگىزنىمە ايش قىلە دى ؟ - آتە م قىلە دى.
- سېزلىرى قىچان او يقۇ گە كېتە سېزلىرى ؟
- بىزلىرى ساعت توقىزىدە گە كېتە مىز.
- مېن آتىم گە دەقانچىلىك ايشلىرى ده بېرە من.

سىنىش:

- ١- اوقۇوچىلەرنىڭ بىلەرىنىڭ ايش حالتىنى بىلەپ دىلەمى ؟
- ٢- اوقۇوچىلەرنىڭ بىلەرىنىڭ ايش حالتىنى بىلەپ دىلەمى ؟

اوى تاپشىرىغى:

ھەر بىرا اوقۇوچى بېشىتە سوراق گېنى، "نىمە قىلدى ؟" و "نىمە قىلە دى ؟". سوراق سۆزلىرى بىلن توزىب، دفترلىرىگە يازىپ كېلىسىن.

اوتیز تورتینچی درس

هدف: یاردم‌لشیش بیلن قیزیقیش، اویلب ایش قیلیش و کوپلیک کوچیگه ایشانیش فایده لرینی بیلیش.

- ۱- اویلممی قیلینگن ایش نتیجه سی باره‌سیده سوژلنگ؟
- ۲- حشر آرقملی بجریله‌دیگن ایش باره‌سیده آتلر سوژیدن بیلسنگیز، آیتینگ.

آق کفتر

بیر خیل کفتر آسمانگه جولان اوریب، سلقین هوا ده، دلهلر و اورمانلر ده اپرکین اوچیب یورگن اپدیلر. چرچب قالگن‌لریده بیرکنه درخت نینگ اوستیگه قوندی‌لر. درخت آستیده بیر آچی توزاق قئیب، دان سپیب قئیگن اپدی. کفترلر، دان نی کوریب، درختدن اپندیلر. دان بیپیمیز دېب، توزاققه ایلیندیلر.

کفترلر نینگ خیلیده بیر آق کفتر بار اپدی. بوکفتر کۆپ سېزگیر اپدی. اورتاق لرینی قیچقیریب، آیتدی:

"اورتاقلر، ايلگرى راق، بو يخشى دان نيمه اوچون بو يپرگە تشننگن ليكىنى آزگىنه اويلمسك، بوبلاگە يۈلىقىس اپدىك. حاضر ھم يخشى راق اويلب، بير- بيريمىز بىلن ياردىملىشك، شو حالت دن قوتىلە ئەممىز. حاضر بير لحظە دم ئىنگلر، سۇنگ مېنинگ بويروغىمگە قرهب، ايش قىلىنگلر."

آوچى، توزاققه توشگەن كفترلرنى كورىب، ئالماقچى بولىب، يوگوردى. آق كفتر باشقە كفترلرگە آيتدى: "بىر دىيگە بار كوچىنگىز بىلن هواگە اوچىنگلر!" كفترلر كوچلرى بارىچە هواگە اوچدىلر. آوچى، كفترلر بير لحظە دن سۇنگ چىچب، يىنە يپرگە قۇنە دىلر دېب، توردى؛ لېكىن كفترلر كوچلرى بارىچە اوچىب، آوچى نىنگ كۆزىدىن غايىب بولدىلر. آق كفتر، كفترلر خىليلىنى بىر ارىق بۆيىگە توشىردى. او يېرده قدىم دن آق كفترنىنگ بىر سىچقان اورتاغى يىشراپدى. سىچقان، كفترلر قناتى سېسى نى اپشىتىب، تىشقىرگە چىقدى. قرهسە، آق كفتر و اونىنگ اورتاقلىرى توزاققه ايلينىن دىرلر. سىچقان كېلىب، سلام لشىب، آق كفتر توزاغى اىپى نى قىرقىب باشله دى.

آق كفتر آيتدى: مېندن ايلگرى اورتاقلريم نىنگ آياقلارىنى بوشت، سۇنگ مېنинگ آلدىمكە كېل.

سىچقان، بىرچە كفترلر آياغىنى توزاقدن بوشتىدى. آخرچاگدە اورتاغى، آق كفترنى قوتىردى. كفترلر توزاقدن قوتىلىب، سىچقاندىن كۆپ تشكىلر قىلىب، قووانىب كۆككە قرهب اوچدىلر. بوندىن سۇنگ، توزاق نى كورمەي، دانە گە الدنسلىككە و دايىم اويلب ايش قىلىشىكە عهد قىلدىلر.

حىرتلى اۇقىتۇچى!

- حكايە فايدە سىنى اۇقۇوچىلەرنىڭ آيتىنگ.
- بىرلىك و ياردىملىشىش بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- باشقە شوندەي حكايە بىلسىنگىز، اۇقۇوچىلەرنىڭ آيتىب بېرىنگ.

عىزىز اۇقۇوچىلە!

- قويىدەگى حرفلىرىنىڭ هىرىرى بىلەن آيرى- آيرى سۆزلىرى تۈزىنگ:
چ، ف، ل، ك، م، ن، ع، غ، و.
- قويىدەگى هىرىرسۆز بىلەن گپ تۈزىنگ:
اپرىكىن، قىزىق، آچى، آلماقچى، اورتاق، اىپ، توزاق.
- نىمە قىلە دى؟، نىمە قىلدى؟، نىمە قىلماقچى؟ سۇراقلار بىلەن نېچە سوراڭ گپ تۈزىنگ.

سىنىش:

- اۇقۇوچىلەر، بىرلىك و ياردىملىشىش بارەسىدە معلومات بېرە آللەدىلەمى؟
- اۇقۇوچىلەر، قىين چىلىكلىرىدە اۋىلېب ايش قىلىشنى بىلېب دىلەمى؟
- اۇقۇوچىلەر، آق كفتر حكايە سى نتىجە سىنى بىلېب دىلەمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

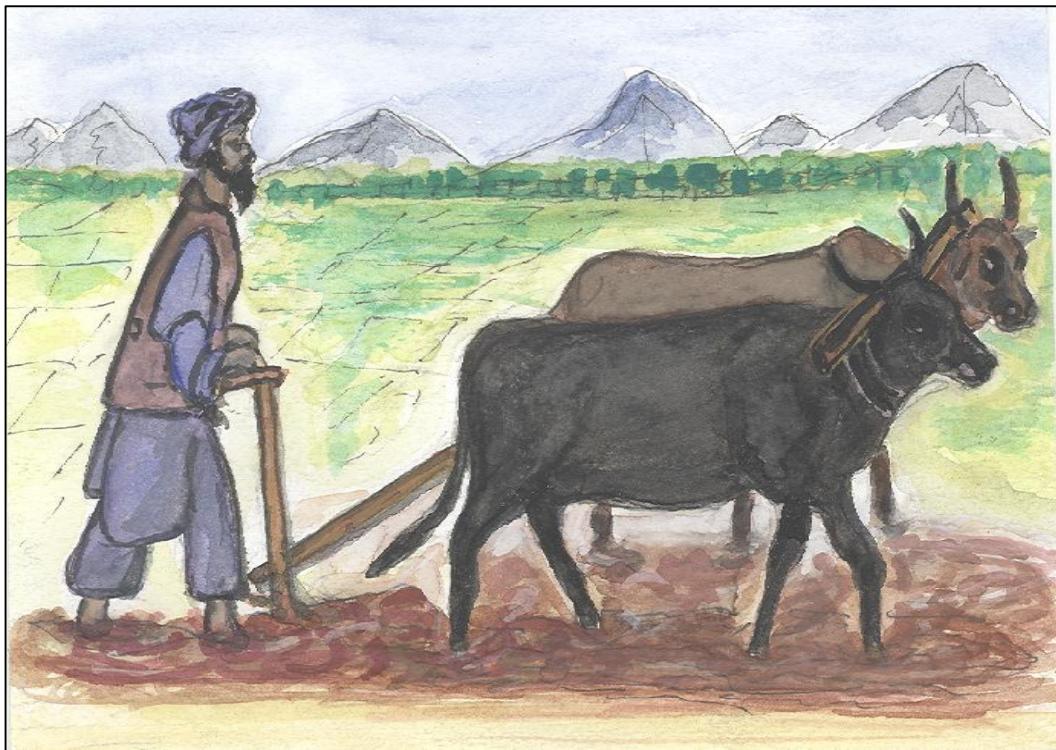
قوىيدەگى گپ نى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

كەنترلر توزاقدەن قوتىلىپ، سىچقاندىن كەنپ تىشكىرلىرى قىلىپ، قۇوانىب كۈك كە قرهب اوچدىلەر. بوندىن سۇنگ توزاقدىنى كۈرمەئى، دانەگە الدىنسلىككە و دايىم اۋىلېب ايش قىلىشىگە عەد قىلدىلەر.

اوْتیز بېشىنچى درس

هدف: دهقانچىلىك بارهسىدە معلومات تاپىش، دهقان نى قدرلش و محنەلىنى بھالب، حرمت اپتىش.

- ۱- دهقانچىلىك بارهسىدە معلومات بېرە ئەلسىزىمى؟
- ۲- دهقانچىلىك اسياپلارى بارهسىدە معلومات بېرىنگ.
- ۳- بوغداي بارهسىدە معلومات بېرە ئەلسىزىمى؟

دهقان

دایم محنەت چېكىر دهقان	بوغداي، اپىه اېكىر دهقان
شوق بىلەن ايش قىلىر دهقان	آباد بۇلسىن اولكە مىز دېب
كىنجد-زغىر سېپىر دهقان	هارگىننى بىلەمە ئى مىدام
تىنەمە ئى پختە تېرر دهقان	بېلىنى محكم باغلە بان

اوز ايشىيگە كېتىر دەقان
دايىم مەنەت قىلىرى دەقان
داكتىر عبدالسلام آشىم

كۆرسك ھەپشە اپرتە لب
اولوس نىنگ راحتى اوچون

حىرمەتلىي اوقيتۇوچى!

- دەقانچىلىك بارە سىيدە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- دەقان بارە سىيدە معلومات بېرىپ، اولكە مىز نىنگ كۆپ اهالىسى دەقانچىلىك ايشلىرى بىلەن شغل لىنگنلىكلىرىنى بىلدۈرسىن.
- اۇقووچىلىرنى تۆپلۈپ، دەقان بارە سىيدە آيتىلگەن شعرنى اوقيتىيىنگ.

عىزىز اۇقووچىلە!

- اولكە مىزدە ئېكىلە دىيگەن نرسەلەر آتىنىي آيتىنگ.
- دەقانچىلىك بارە سىيدە قىسقە بىر مطلب يازىنگ.
- قويىدەگى هەرىرسۆز بىلەن گە تو زىنگ:
بوغدايى، ارىيە، مەنەت، نېچە، دەقان، محكىم

: سىينىش:

- اۇقووچىلە، دەقان بارە سىيدە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- اۇقووچىلە، دەقان شعرىنى اوقى آله دىلرمى؟

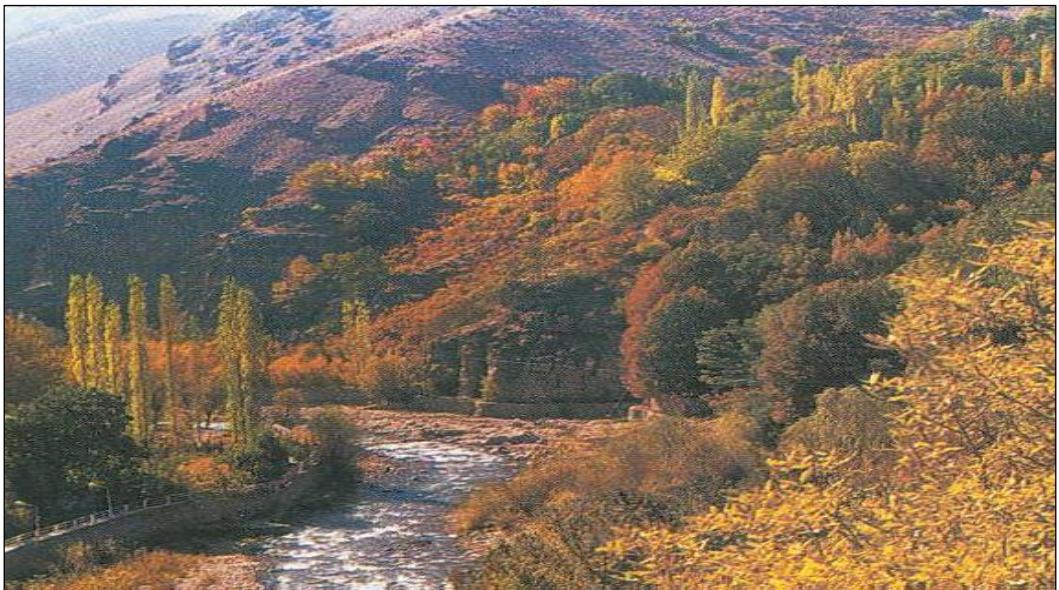
: اوى تاپشىرىيغى:

دەقان شعرىنى كتابچە لىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

اوّیز آلتینچى درس

هدف: کىشىلر و نرسەلرنىنگ صفتىنى بىلىش و گپلرده اىشلىتىش.

- ۱- تۇز نىنگ مزه سى شور، شىكىر نىنگ مزه سى قىندهى دىر؟
- ۲- كوندوز ياختى، كېچە قىندهى دىر؟
- ۳- قىتىق قويوق، سوت قىندهى دىر؟
- ۴- پختە يومشاڭ، تاش قىندهى دىر؟
- ۵- قار نىنگ رنگى آق، كۇمیرىننگ رنگى قىندهى دىر؟

صفت: نرسەلر بېلگى سى نى بىلدىرىچى سۆزلى توركومى، صفت دېيلە دى.

كوز فصلى

اېلمراد، ذهنلى اوقووچىلدن دىر. هىرنىسە بارھسىدە آتە سى آقمرادبای دن سۈرەيدى. آقمرادبای كۆپ معلوماتلى كىشى دىر. كوز فصلى اېدى. بىرکون اېلمراد، آتە سى بىلەن سېكىن- سېكىن باغچەلىيده يورر اېدىيلر. قرهسەلر، درختلر نىنگ يېراغى سرغەمىيەب، درختلر آستىگە توشىب، گۈزەل منظرە نى

یره‌تگن اپکن.

اپلمراد، آته سیدن کوز فصلی باره‌سیده ستره دی. آته سی آیتدی: میزان، عقرب و قوس، کوز فصلی نینگ آیلری دیر. شو فصلده درختلرنینگ پیراغی سپ- سریغ بولیب، کوپ چیرایلی کورینه دی. بیر خیل قوشلر ایسیق جایلر گه کوچه دیلر. دهقانلر حاصل نی تهپلب، قیش آذوقه سینی بیغه دیلر. کپله جک نی اویله- گن چپانلر پخاللرنی بیغیب، قویلری نینگ قیش لیک یپیمی اوچون اسره‌یدیلر. کوز شمالی گوریللب، هرتاماندن اپسه‌دی. در ختلر پیراغی پیرگه توشه‌دی و برچه آدملر قیش آذوقه سینی ساتیب آلیب، بیغه دیلر.

* * *

حرمتلی اوقيتو وچی!

- ۱- کیشی‌لر و نرسملر نینگ صفتینی اوقو و چیلرگه بیلدرینگ.
- ۲- کیشی‌لر و نرسملر باره‌سیده نېچه گپ توزیب، صفتی نی اوقو و چیلردن ستره‌نگ.
- ۳- کوز باره‌سیده اوقو و چیلرگه معلومات بېرینگ.

عزيز اوقو و چيلر!

- قوييده‌گى سوراقلرگه جواب بېرینگ:
- اپلمراد قندهی اوقو و چی دير؟
- آقمرا دبای قندهی کیشی دير؟
- کوز فصلیده درختلر پیراغی قندهی بوله دی؟
- چپانلر پخاللرنی نيمه اوچون بیغه دیلر؟
- کوز فصلی ده بیر خیل قوشلر قندهی پیرلرگه کوچه دیلر؟
- قوييده‌گى گپ لرده صفتلرنی کورسەتىنگ:
- آق پخته، سریغ پىللە، تازه‌هوا، تينيق سوو، يومشاق يونگ.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، كىشى لر و نىزەتلەرنىنگ صفتىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، گپلاردە صفت نى اىشلە ئالە دىلرمى؟
- ۳- اۇقووچىلار، كوز فصلى بارەسىدە سۆزلە ئالە دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كوز فصلى درسىنى كتابچىلەرنىڭ يازىپ، صفتلرنى متنىدىن چىقىرىپ، علیىدە يازىپ كېلىنگ.

اوّتىز يېتىنچى درس

هدف: طعام يېپىش آدابى نى بىلىش و پاكىزەلىك گە قىزىقىش.

١- طعام يېپىش دن آلدىن نىمە ايش قىلەسىز؟

٢- يېمك دن آلدىن نىمە نى اوقيىسىز؟

٣- يېمك نى قىسى قولىنكىز بىلەن يېپىسىز؟

طعام يېپىش آدابى

يۇلداش نىنگ آله سى طعام نى دسترخوان اوستىيگە قويدى. يۇلداش،

"بسم الله" دېمەي و قولىنى يوومەي طعام يېماققە باشلە دى. يۇلداش نىنگ آته سى، اوينىڭ قولىنى توتىپ آيتىدى:

"يۇلداش جان، طعام يېماقىدىن آلدىن قول لر نى يووش كېرەك. اوندى سۈنگ

دسترخوان اطرافىيگە اولتىرىپ، "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" دېب، طعام نى يېپىلىك.

ھركىم اوز آلدىن و طبق نىنگ بىر چىكە سىدىن يېپىش كېرەك.

طبق نینگ اورته سى يا باشقەلر تامانىگە قول اوزهتىش، كىنە-كىنە لقمه آلىش، اويان-بويانىگە قرهش، طعام يېماق آدابلىرىدىن اپمىس. طعام يېپىش چاغىدە يۇتل ويا عطسە توتسە، يوزىمىز نى آرقە مىزگە قرهتىشىمىز يا رومالچە بىلەن قوليمىزنى آغزىمىزگە توتيشىمىز كېرەك. طعامنى يېب بولگىندن سۆنگ، "الحمد لله" دېب، قول و آغىزىمىز نى يوويب، ساچيق (دستپاك) بىلەن ارىتىشىمىز كېرەك دىر.

يۇلداش، بوندىن سۆنگ آتە سى نىنگ آيتىگە سۆزلىرىگە عمل قىلىشىگە سۆز

بېرىدى.

* * *

حىرىتلى اۇقىتۇرۇچى!

- ١- اۇقوچىلەرگە طعام يېماق آدابىنى آيتىب بېرىنىڭ.
- ٢- صابون بىلەن قوللۇنى يووיש فايىدە سىنى اۇقوچىلەرگە بىلدىرىنىڭ.
- ٣- اۇقوچىلەرگە پاكلىك و تازەلىك فايىدەلىنى بىلدىرىپ، پاكىزەلىكىدە يىشش يخشىلىگىنى توشۇنتىرىنىڭ.

عىزىز اۇقوچىلەر!

- ١- طعام يېپىش آدابىنى آيتىنىڭ.
- ٢- قويىدەگى سۆزلىرىنىڭ ھەپتەسى بىلەن گپ توزىنىڭ:
نان، يېمك، طبق، يۇتل، كىنە-كىنە، يوويش.
- ٣- قويىدەگى گپلىرىنىڭ بۇش جايلىرىنى تۈلدىرىنىڭ:
طعام يېماقىدىن آلدىن اوندىن سۆنگ اولتىرىپ، دېب، طعام يېپىش،
ھە كىيم يېپىشى كېرەك دىر.
- ٤- متندىن نېچە صفت نى تاپىپ، كتابچە لىنگىزىگە يازىنىڭ.

سینش:

- ۱- اۇقۇوچىلار، طعام يېش آدابىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقۇوچىلار، پاكلىك بىلەن قىزىقىب دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

قوىيىدەگى گېنى دفترلىنگىزگە يازىنگ:

طعامنى يېب بولگىندىن سۈنگ "الحمدُ لِلَّهِ" دېب، قول و آغىزىمېزنى يووېب، و ساچىق (دستپاڭ) بىلەن ارىتىشىمېز كېرەك دىر.

اوّتیز سکیزینچی درس

هدف: هر کیم اوّز حقیگه قانع بولیشی، حرص و قناعت سیزیلیک ضرر لرینی بیلیشی.

۱- اچیغلنیش دېب، نیمه نی آیته دیلر؟ شوباره ده سوژلنگ.

۲- صنفلرینگیزدہ قیسى اوقوچى چوچوك (شیرین) سوژلی دیر؟

۳- اچیغلنیش نینگ فایده سی بارمی؟

۴- خرما درختی، نیمه حاصل بپره دی؟

اچیغلنیش ضرر لری

افراسیاب، اوّز اوّیی نینگ باغچه سیده خرما نهال لرینی اپککن اپدی. آی لر و ییل لر محنت چېكکندن سوژونگ، خرما نهاللری كتنه- كتنه درخت بولیب، حاصل بپره باشله دی. شو خرما درختلر قطاریده بیر خرما درختی كۋپراق اوسيب، باشقە خرما درختلردن كوره كۋپراق حاصل بپر اپدی. افراسیاب شو خرما درختگە كۋپراق قرهب، اونى سېویب، آتینى صنوبر قويگەن اپدی. صنوبر خرما درختى تۈرت يیل

یخشى حاصل بپریب، یشنب توردى. کونلردن بیرکونى هېچ نيمه بولمهى توریب، درخت اوز-اوزىزىن اچىغىلب، بىنگ-بىنگلەپ آيتدى:

- شونداق سېرحاصللىك يورەگەم نى آلېيدى. بوندن بويان خرما حاصل بېرىگىم كېلمە يدى. افراسياب گە حاصل بېرىگىم نىنگ مېنگە نيمه فايىدە سى بار؟ افراسياب خفە بولسە بولسىن، دېب، نېچە يىل صنوبر درخت حاصل بېرمەئى قوئىدى. آخر دە، افراسياب نىنگ اميدى صنوبر خرما درختى دن اوزىلىب، صنوبر خرما درختنى تويدن ارە لماقچى بولدى.

بىر كونى تامىنى ياپماقچى اپدى، بىر بالار كملىك قىلدى. شوندە او، ارە نى آليب، صنوبر آتلۇ خرما درختى نى تويدن ارە لە دى. صنوبر خرما درختى تاوشى بارىچە قىچقىرىپ يىغلەپ، افراسيابگە يىليندى؛ بىراق افراسياب اوينىنگ يىغىله گىنگە قولاق سالمهى، توبيدىن قىرقىب تىشلىپ، تامىگە بالار قىلدى.

* * *

حرمتلى اوقىتىوچى!

- ١- خرما درختى بارھسىدە سۈزلەپ، نېچە دانە خرمانى صنفگە كېلتىرىپ، اوقۇوچىلەگە كورستىنگ.
- ٢- اچىغىلىش ضررلىرى بارھسىدە سۈزلەنگ.
- ٣- يىنگى سۈزلەرنى تختەگە يازىپ، اوقۇوچىلەگە يىلىدىرىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ۱- خرما درخت حكايه سينى هر اوقووچى عليحده آيتسيين.
- ۲- اچيغلىش ضررلىنى كتابچهلىنىگىزگە يازىنگ.
- ۳- قويىدەگى سۆزلرنىنگ هر قىسى سى بىلەن بىرگەپ يازىنگ:
باğcىھە، حاصل، يىل، اچىغۇ، توب، ارە، بالار.

سینىش:

- ۱- اوقووچيلر، اچيغلىش ضررلىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- هر بىر اوقووچى صنوبر خرما درختى حكايه سينى آيتە آله دىمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

اوقووچيلر، يوقارىدەگى متن نىنگ نتىجە سى بارەسىدە نېچە گپ دفترلىرىگە يازىب كېلسىنلر.

اوّتىز تۇقىزىنچى درس

هدف: كېلىشىك قوشىمچەلرىنى بىلىش و گپلرده ايشلەتىش.

قوىيىدەگى سۇراقلارده "نى، گە، دە، نىنگ، دن" قوشىمچەلرى ايشلەتىلگەن. سىز، كېرەكلى

جواب نى بېرىنگ:

١- قە يېردىن كېلە ياتىسىز؟

٢- قىمېرگە بارەسىز؟

٣- قىمېردى يىشلىسىز؟

٤- كيم نىنگ كتابى پوش قىلىنگن دير؟

٥- قىمېرلرنى كۆرگەنىسىز؟

اوغلاق

اوغلاق اوينى اوتگەن زمانلاردن قالگەن طنطنهلى ملى اوينى لىريمىزدىن دير. آينىقسە افغانستان نىنگ شماڭ ولايتلارиде قىزىقرلى اوغلاق چاپىش اوينى اوتکزىلەدى. باى كىشى لىريخسى آتلارنى اسرەب، آتلر گە قرهش اوچون بىر كىشى نى مقرر قىلە دىلر.

آت باقووچى كىشى گە "سە يىس" دېيلەدى. سەمییس آتلرنى باقىب، اوغلۇلاق چاپىش گە تىارلىدى.

اوغلۇلاق اوينى كۆپ قىزىق بولەدى. اوغلۇلاق اوينى باشلەنىشى دن آلدىن كتھ مىداندە بىر دايىرە چىزەدىلر. بو دايىرە نى "جور" (حلال دايىرەسى) دېدىلر. شو دايىرە دن تخمىن بېش يوز متر اوzac راقدە بىر بىراق نى يېرگە قىدەب قۇيىدەلىر. اوندىن سۈنگ، اوغلۇلاقچى لر ايکى گروپگە بولىنىپ، اوغلۇلاق چاپىش گە باشلە يدىلر. جور دن اوغلۇلاق نى كوتىرىپ "تەقىيم" گە آلىب، آتنى چاپتىرىپ، بىراقدن آيلنتىرىپ دىلر. اوغلۇلاق نى بىراق دن آيلنتىرىگەن اوغلۇلاقچى گە حَكَم تامانىدىن بىر نمرە بېرىلەدى. اگرا اوغلۇلاقچى، اوغلۇلاق نى كېلتىرىپ، جورگە تىلسە، ايکى نمرە بېرىلەدى. شو اساسدە نمرەلر سەنھىلىپ، حكمىلر تامانىدىن آخر چاغدە يوتىگەن گروپ اعلان بولىپ، اونگە جايىزه بېرىلەدى. شو بىلەن اوغلۇلاق اوينى اوز اداغىگە يېتىدە.

* * *

حرمتلى او قىتووچى!

- اوغلۇلاق اوينى بارەسىدە اوقووچىلار گە معلومات بېرىنگ.
- شو متن ده ايشلمتىلىگەن كېلىشىك قوشىمچەلرىنى كورستىينگ.
- نېچى تە كېلىشىك قوشىمچەلرى ايشلمتىلىگەن گپلەرنى تختە گە يازىپ، اوقووچىلار گە بىلدىرىنگ.

عزيز اوقووچيل!

- ۱- متنده‌گى كېلىشىك قوشىمچەلرینى كۇرستىنگ.
- ۲- قويىدەگى گپارده كېلىشىك قوشىمچەلرینى اوز اورنىگە قوشىنگ:
 - بېكتاش، آته سى حرمت قىلەدى.
 - باير اكە سى مغازە بوت ساتىب آلدى.
 - كريم، كتاب سېۋەدى.
 - احمد، اۆزىگىن كونى مزارشىف كېلدى.
 - شريفە، ساعت اۆن مكتب كېتە دى.

سىنىش:

- ۱- اوقووچيل، كېلىشىك قوشىمچەلرینى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيل، اوغلانق چاپىش اوىينى بارهسىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كېلىشىك قوشىمچەلر بىلەن سىكىزتە گپ توزىب، دفترلىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

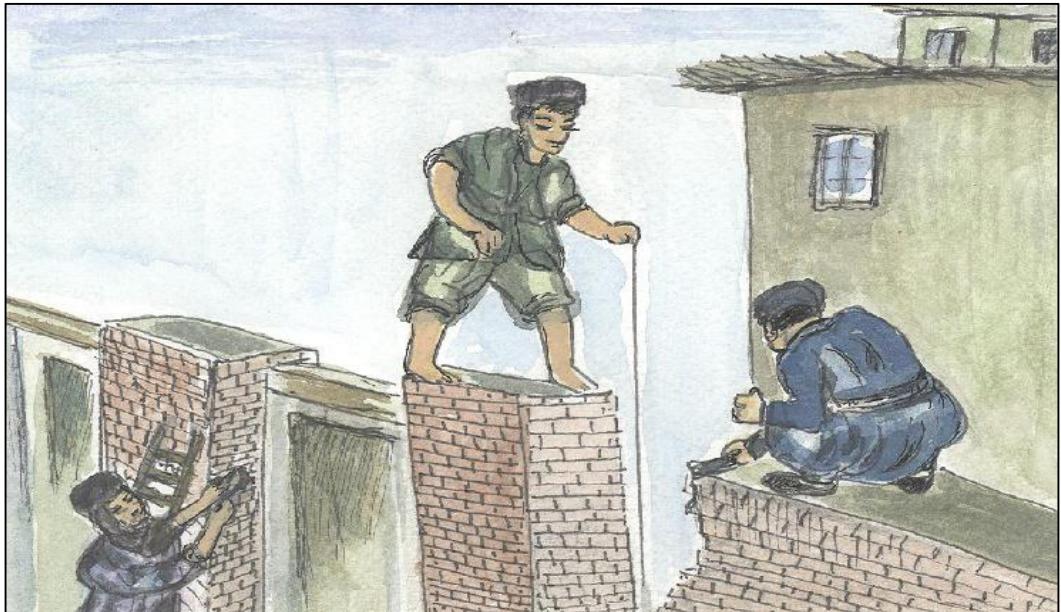
قىرقىنچى درس

هدف: عمارت قورىش بارهسىدە قىسىقە معلومات تاپىش، عمارت قورىش گە كېرەكلى نرسە لرنى بىلىش.

١- سىز عايىلەنگىز بىلەن قندەي عمارت دە يىشلىسىز؟

٢- عمارتىنىڭىزدە ايشلەتىلگەن نرسەلر آتىنى آيتىنگ؟

٣- قىشلاغىنگىزدە قندەي عمارت لر قورىلگەن دىر؟

عمارت

بىرىنچى درس ساعتى باشلىنگەن اپدى. اوقيتووچىمىز يىنگى درسنى باشلەگندە، محمد اکرم اورنىيدن تورىب، اوقيتووچىمىزگە آيتىدی: معلم صاحب، سىزدىن بىر ايش بارهسىدە سۈرەماقچى من. اوقيتووچىمىز آيتىدی:

- سۈراغىنگ يىنگى درس بارهسىدە مى؟

- محمد اکرم آيتىدی: يوق، درس بارهسىدە اپمىس.

- اوقيتووچىمىز آيتىدی: سۈراغىنگ درس دن تىشلىقى بولسىه، تفريح و قىتىدە سۈرە.

اوقیتووچیمیز، درسنی باشله‌دی. درس، ادا غیگه پیتگىدن سونگ، تفريج زنگی اورىلدى. تفريج وقتىده اوقیتووچیمیز محمداكرم دن سوره‌دی: محمد اکرم، اپندى سوراغينگ نى سوره.

محمد اکرم آيتىدی: مېنینگ آتمم، بىر عمارت قورماقچى. عمارت گە كېرەكلى نرسەلر آتىنى آيتىب، نقشه سىنى چىزىب بېرىسىنگىز، ممنون بېولراپىدик.

اوقیتووچیمیز، محمداكرم گە آيتىدی: عمارت نىنگ نقشه سىنى عمارت مهندسى چىزەدى. اكم نىنگ اوغلى، مهندس دير. كېل، ايكاويمىز اونينگ آلدىگە بارىب، اونگە عمارت قورىلەدىگەن جايىنى كورستەمىز، يېر موقعىتى نى كورگىدن سونگ عمارت نقشه سىنى چىزىب بېرىشىنى اىستەھىمىز.

محمداكرم، اوقیتووچىسىگە منتدارچىلىك بىلدىرېب، آته سىگە اوقیتووچى نىنگ آيتىگەن گپلرىنى آيتىدی. محمد اکرم نىنگ آته سى هم بوجىپ دن قووانىب، اپرتهسى مهندس نى عمارت قورىلەدىگەن جايىگە آلېب باردى.

مهندسى، جايىنى كورىب، اوندىن سونگ عمارت نقشه سىنى چىزىب بېردى. محمد اکرم نىنگ آته سى خال محمد اکه، معمار آلېب كېلدى. معمار، نقشه نى كورىب، قويىدەگى كېرەكلى نرسەلرنىنگ كېلتىرىيليشى نى خال محمد اکه گە آيتىدی: پىشيق خشت، تاش، سمنت، آهك، گچ، بالار، اېشىك، شىشە، دېرەزه، قۇم، قىرچىق، توپراق، برق سىمى، مىخ، چپراستى، ساكت، سىيىچ، بۇياقلر(رنگلر)، دستىگىر، قىلەك و باشقە كېرەكلى نرسەلر.

خال محمد اکه، بىرچە كېرەكلى نرسەلرنى تىارلدى. معمار اىش نى باشله‌دی و اىكى آى آرهسىدە بىر چىرايلى عمارت قوردى. عمارت قورىلەنگەن دن سونگ،

خال محمد اکه عایله اعضا لارى بىلن يىنگى قورىلگەن عمارت گە كۈچىپ كېلدىلر و
قووانىب يىشەي باشلەدىلر.

* * *

حىمتلى اۇقىتۇوچى!

- 1- يخشى عمارت بارهسىدە اوقدۇچىلر سويمىسىگە يىرەشە سۆزلىك.
- 2- عمارت صحنىدە بىر چىرالى باغچە يەتىش فايىدە سى بارهسىدە سۆزلىك.
- 3- عمارت گە كېرەكلى نرسەلرنىنگ آتى نى اوقدۇچىلرگە بىلدىرىنگ.

عىزىز اوقدۇچىلار!

- 1- آشخانە و تشناب گە كېرەكلى نرسەلر نىنگ آتىنى دفترلىنىڭىز گە يازىنگلر.
- 2- متندن كېلىشىك قوشىمچەلرى بارگەلرنى تاپىب يازىنگ.
- 3- قويىدەگى هىرىرسۆز بىلن جملە توزىنگ:
عمارت، يىنگى، تفريج، نقشه، معمار، تاش.

سېينىش:

- 1- اوقدۇچىلر، يخشى عمارت بارهسىدە سۆزلىمى ئالىدىلرمى؟
- 2- اوقدۇچىلر، عمارت قورىش اوچون كېرەكلى نرسەلر آتىنى آيتە ئالىدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متنندە كېلىشىك قوشىمچەلرى بارگەلرنى دفترلىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق بىرىنچى درس

هدف: محبت و دوستليك بارهسيده معلومات تاپيش و پيغمبريميز حضرت محمد (ص) محبتى نى اوقووچيلر يوره گىدە كۈپەيتىريش.

۱- سىز، كىم نى يخشى كۇرەسىز؟

۲- پيغمبريميز حضرت محمد (ص) توغرىسىدە سۆزلەئى آلسىزمى؟

۳- صحابىلر دېب ، كىم لرنى آيتىدىلر؟

سووسەگن كىشى

تپوه سى چىرچب، كاروان دن كېين قالگەن اپدى . هر قىچە تپوه سىنى ھىدە دى، تپوه سى يوره آلمە دى. چارهسىز بولىپ، يوكلىرى نى آرقەسىيگە كۇتىرىپ، پىادە يوره باشلەدى. هوا قىزىيگەن تېمير دېك ايسىيق اپدى. سووسەب، چىرچب، كوج سىز بولگەن اپدى. آزگىنه دم آلدى. تېرىلىرى اينجى جودېك يوزىدىن آقىب، بىدنى آيا غىيگە

آغىرلىك قىلىپ، استه-سېكىن يورىب باراپدى؛ لېكىن بىرچە قىيىن چىلىكلىرىگە چىدەب، صىبر بىلەن داشتلىر و تاغ و تاشلىنى گېزىرىدى. بوتون اىستىگى پىغمېرىمىز و كاروانگە يېتىپ، قوشىلىش اپدى.

پىغمېرىمىز، صحابىلەر كاروانى بىلەن، روملىكلىرقشۇنى نىنگ دەمىنى قىتىرىش اوچون شام تامانىگە حرکت قىلىگەن اپدىلىر. اوشه زماندە، آسماندە قرا بولۇت كۈرىنندى. او، اوشه ياققە كېتە بېرىدى. بىرتاش نىنگ چوقورىگە آزراق ساۋووق و تىنېق سوو يېغىلىگەن جايىگە يېتىشىدى. نېچە قولتىم سوو اىچىگىندەن كېپىن، يورەگىگە بىر گپ كېچىپ، سوو اىچىش دن قۇل تارتىدى. مېشىنى سوودەن تۈلدىرىپ، آرقىسىگە كۆتۈپ يورەباشىلەدى. كۇپ چىچەگەن بولسە هم، صىبر و چىدم بىلەن چوقورلۇر و تېپەلەردىن اۆتىپ باراپدى. اوزاقدەن كۆزى لىشكىركە توشدى. وجودىگە يىنگى بىر كۆچ تاپىلىپ، كۇپ قووانىپ كېتدى. كۆزىدىن قووانچ ياشى آقىپ، كۆزىنى لىشكىر قارھىسىدىن آيىرمەئى، اىلەم-اىلەم قەم باسىدى.

صحابىلەر، اوزلىرى تامان ياووقلىشىپ كېلە ياتگەن بىر قرا نرسە نى اوزاقدەن كۈردىلىر. صحابىلەر، حضرت محمد^(ص) گە آيتدىلىر: اگر ابوذر^(رض) بولسە، قىچە يخشى بولىرىدى.

قارە نرسە ياووقلىشىپ كېلە ياتگەن بىر قرا نرسە نى اوزاقدەن كۆزى بولىرىدى. بىر كىشى لىشكىر اىچىدىن قىچقىرىدى: آهای! تۇغرى دن ھم ابوذر نىنگ اوزى دىر.

پىغمېرىمىز نىنگ اوزلىرى، ابوذر^(رض) نى كوتىپ آلدىلىر. آرقىسىدىن يوكلىرىنى توشىرىگىندەن سۈنگ، ابوذر^(رض) حالسىز، يېرگە يېقىيلدى. پىغمېرىمىز آيتدىلىر: ابوذر كۇپ سووسەگەن دىر، اونگە سوو بېرىنگەلر.

ابوذر^(رض)، آهستە تاوش بىلەن آيتدى: يوق، مېن دە سوو بار.

پیغمبریمیز آیت‌دیلر: سووینگ بار بتوسله، نیمه اوچون ایچمه دینگ؟
ابوذر (رض) آیتدی: يا رسول الله! آته-آنم سیزگه فدا بتوسلین. بیرتاش نینگ
چوقوریده ساوق سوو تاپدیم. آزگینه ایچگن اپدیم. شوندہ سیز اپسیمگه کېلدینگیز.
او زیمگه: "تا حبیبیم رسول الله شو سوو دن ایچمeseلر، مېن ھم ایچمەمیمن." دېب،
عهد قىلدىم.

* * *

حرمتلي، اوقيتو وچي!

- ۱- پیغمبریمیز، حضرت محمد (ص) باره سیده اُقوچیلر سویه سیگه یره شه سوزلنگ.
 - ۲- یوقاریده گی حکایه نی اوقيب، نتيجه سینی اُقوچیلرگه بيلديرينج.
 - ۳- ابوذر غفاری (رض) باره سیده قيسقه معلومات بېرىنگ.

عزیز اقووچیلر!

- یوقاریده‌گی متن دن کېلیشیک قوشېمچەملری بار سوژلرنى دفترلرینگىزگە يازىنگ.
 - قويىدەگى سوژلرنىڭ ھر قىسى سى دن گپ توزىنگ:
 - حضرت محمد(ص)، صحابە، تېمير، كوج، دشتلىر، تپوه، تاش.
 - قويىدەگى گپلرنىڭ بۇش جايلىنى تۈلدۈرۈنگ:
 - تپوه سى چىچب
 - هر قىچە تپوه سىنى ھىدە دى
 - هوا قىزىگەن تېميردېك
 - بىتون اىستە گى

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، پىغمېرىمىز بارهسىيە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، پىغمېرىمىز گە قىندهى حرمت قىلىش حقىدە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۳- اۇقووچىلار، حكايىه نىنگ نتىجە سىنى يىلىب دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

حكايىه متنى دن كېلىشىك قۇشىمچىلارى بار گېپلەرنى دفترلىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق ايگىنچى درس

هدف: اورمان (جنگل) فايدەلىينى بىلىش و اوندن توغرى فايدەلىنىش.

- ۱- پسته اورمانى بارھسىدە سۆزلەھى آلمىسىزمى؟
- ۲- اورمانلر، اولكمىز نىنگ قىسى ولايتلىridە كۈپرەق دىر؟
- ۳- اورمانلرنى اسرەش بارھسىدە سۆزلەھى آلمىسىزمى؟

اورمان فايدەلرى

اورمانلار اولكمىزگە كۈركەملىك و تازەلىك كېلتىرەدى. آب و هوانى سلقىنلىتىب، قوروقلېكىنى آزەتىرەدى. اورمانلى منطقەلر، ياز دە سلقىن و قىشىدە ئىسىق بولەدى. اورمانلار، قىشلاقلىرىنى توفانلار و سېپلىرنىنگ ضرۇللىيەن اسەريدى. اورمانلار، تېگەرە كەدەگى هوانى صافلىب، تازەلىيدى. شو كېيى، اورمانلار درختلىرى نىنگ يېراغلىرى، ضرۇللى گازلار، چىنگ و توپراقنى اۋىزىگە تارتىب آللىب، اورنىگە تىنېق و تازە هوانى چىقىرىپ، منطقە نى سلقىن و سۆلەيم قىلەدى. بوندەي هوا، آدملىرى ساغلىغىيگە كوب فايدەلى دىر.

اورمانلارنىڭ مېوه سى پسته، جلغوزه و باشقەلر دير. اورمانلار، اولكە مىزىنинگ اپنگ يخشى درآمد منبۇزىلىرىدىن حسابىلەدى و اولكەمىز نىنگ اقتصادى نى كۆچھەيتىرەدى. شونىنىڭدېك، اورمان ياغاچلارىدىن ئېشىكلىر، اويمىز كېرەكلى بولغان تورلى اسبابلار، ھىمە عمارت اوستىينى يايپىش اوچون فايىدەلىيەدى.

اولكەمىز اورمانلىرىنى اسرەب، ياغاچلارىنى بېجا و اياوسىز قىرقىمىزلىكىمىز كېرەك. بىر درخت قورىگەن پىتىدە، باشقە بىر درخت ئېكىش ضرور دير. كۆمۈر اوچون اورمانلار درختىنى قىرقىش و اورمانلار اىچىدە اوت ياقىش، خوفلى دير. بىر كون كېلىپ، بوتون اورمان درختلىرى يوق بولىپ كېتىشى يا يانىب توگە شى ممکن. شونىنىڭ اوچون، اورمانلىرىنى اسرەش، افغانستان دولتى و هر بىرىمېزنىڭ مسۇولىتىمېزگە كىرەدى.

حىرمەتلى اۋقىتۇرچى!

- ۱- اورمانلار بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- ۲- اورمانلاردىن قىندهى فايىدەلىيىش نى اۋقووچىلارگە بىلدىرىنگ.
- ۳- اورمانلار، اولكەمىز نىنگ قىسى ولایتلىرىدە كۆپرەق بارلىكىنى اۋقووچىلارگە بىلدىرىنگ.

عازيز اۋقووچىلار!

- ۱- اورمان مېوهلىرى نىنگ آتىنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ.
 - ۲- قويىدەگى هر بىر سۇز بىللەن گپ توزىنگ.
- اورمان، چىراىلى، پسته، كوج، يپراق، تازە، توپراق.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلر، اورمانلر بارەسىدە سۇزىلە ئالىدىلىرىمى؟
- ۲- اۇقووچىلر، اورمانلرنى اسەرەش بارەسىدە معلومات بېرە ئالىدىلىرىمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

اورمانلر نىنگ فايىدەلىرىنى دفترلىكىيىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق اوچينچى درس

هدف: دَرَك (خبرى) گپ لرنى تانىب آلىش و جمله لرده ايشلەتىش.

- ١- گپ، بىرار نرسە حقيده معلومات بېرسە، شو گپ، قندهى گپ دىرى؟
- ٢- مېنىڭ آتەم تىكۈچى دىرى. شو جملە گە، آت قويىھ ئالەسىزمى؟
- ٣- آتە نگ نىمە اىش قىيلەدى؟ شو گپ، قندهى گپ دىرى؟
- ٤- باپر، مكتب گە بار. شو گپ گە آت قۇيىنگ.

دَرَك گپ لر (خبرى جملە لر)

درک گپ لرى

اويمىز نىنگ يانىدىن بىر كتە دريا دايىم تولىب آقەدى. بو دريا نىنگ سووى كۆپ تىننیق و پاكىزە دىرى. بو دريا دە بلىق لرھم كۆپ بولەدى. بلىقچىلر دريا دن بلىق توتىب، بازار گە آلىپ بارىپ

ساته ديلر. پيشيريلگن بليق، كوب مزهلى بوله دى. ياز ده هر تاماندن باله لر كپلېب، دريا ده چوميله ديلر.

يوقارىدەگى متندە هر گپ نينگ آخرىدە نقطە بېلگى سى قۇيىلگن. شو نقطە قۇيىلگن گپلر، درك گپلر(خبرى جملە) دېپىلەدى.

درك گپلر نينگ آخرىدە نقطە (.) بېلگى سى قۇيىلەدى.

* * *

حرمتلى اۇقىتۇوچى!

- ۱- اۇقووچىلر گە متىدىن درك گپلرنى بىلدىرىنگ.
- ۲- نېچە درك گپ نى تختەگە يازىب، اۇقووچىلرگە توشۇنتىرىنگ.
- ۳- گپلرنىمە دن توزىلگىنى يىلىپ، اۇقووچىلرگە بىلدىرىنگ.

عزیز اوقووچیلر!

۱- قوييدهگى متن دن درك گپلرنى تاپىب، اولرنى آيرى- آيرى يازىنگ:

متن

مېن، كتاب نى سېۋەمن. كتاب يخشى يئول كورستووچى دىر. كتابسىز، هېچ نرسە نى بىلىپ بولىمەيدى. هر قىچە كۆپراق كتاب اۇقىسنگىز، اوشىنچە كۆپ معلوماتگە ئېگە بولىپ، بارىپ - بارىپ بىلىملى، عقللى وعالى معلوماتلى بولەسىز. كتاب اۇقىشكە اورگەنىب قالىنىڭىز، هېچ قچان يلغوزلىكى بىلمە يسىز. عالملر كتابنى ئېنگ يخشى دوست دېب، تن آلگنلر. كېلىنگ، همپىشە كتاب اۇقىب، كتابلرنى يخشى سقلب، كتاب بىلن دائىمى دوست بولىپ يىشەيليك.

۲- قوييدهگى بتوش جايىلرنى تۈلدىرىينگ:

..... فصلىدە گل لر آچىلەدى.

..... بىزىنинگ دوستىمىز دىر.

..... فصلىدە هوا كۆپ ايسىيىدى.

..... فصلىدە قار ياغىب، هوا ساۋوق بولەدى.

سېينش:

۱- اوقووچىلر، درك گپلرنى تانى آله دىلرمى؟

۲- اوقووچىلر، متن دن درك گپلرنى كورستە آله دىلرمى؟

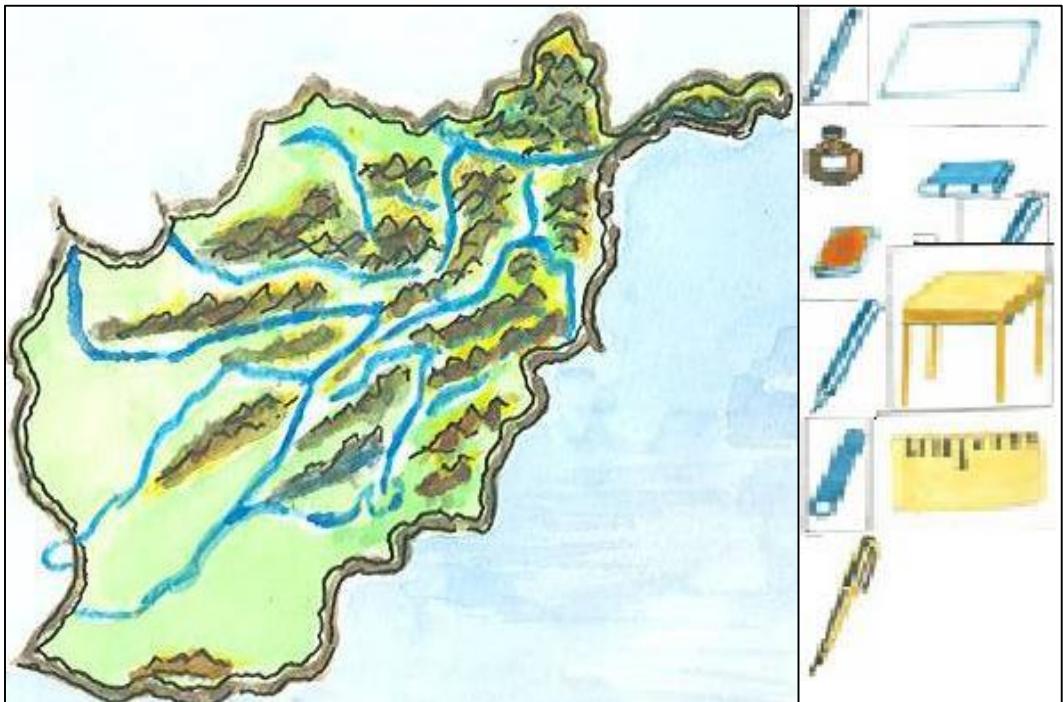
اوى تاپشىرىيغى:

درس متنىدىن، درك گپلر نى كۆچىرىپ، دفترلىرىنىڭىزگە يازىنگ.

قيرق تۈرتىنچى درس

هدف: درس اسبابلرى مهملىكىنى بىلىش، هر بىر مضمون نى اوزرىنىشىدە درس اسبابلرىدىن يخشى فايدە لنىش.

- 1- درس اسبابلرى نىنگ آتلرىنى آپتىنگ.
- 2- شىبان، درس اسبابلرىنى اوزى بىلن صنفگە آلىب بارمەيدى. شىبان نىنگ بو ايشى يخشى مى يا يامان؟

درس اسبابلرى

شريف، اوچىنچى صنفدا درس اوقييىدى. او صنفدا بىرىنچى و اعلى درجه لى او قووچى دىر. بىر كونى اوقيتىووچى، درسى باشلهڭنده، شريف اورنىدىن تورىب، آيتدى: حرماتلى اوقيتىووچى، انشاءالله كېلگۈسى يىلدە اوچىنچى صنفدا تۈرتىنچى صنفگە

کامیاب بولیب، اوته میز. تورتینچی صنف ده ینگی مضمونلر درسلیگی اوقيله دی. هر بیر مضمونگه تورلی اسباب لر کپره ک دیر. شو کپره کلى اسبابلر نى بىزىرگه آيتىب بېرسنگىز، ممنون بولر اپدىك. اوقيتووچى، شريف نينگ سوراغىدين كۇپ قووانىب، اوقووچىلرگە قرهب آيتىدى: عزيز اوقووچىلر، مضمونلرنى يخشى اورگنىش اوچون تورلی درس اسبابلرى كپره ک. خدا خواھلسە، بو يىل کامیاب بولسنىڭ. كېلگوسى يىلدە تورتینچى صنفگە اوتيب، درس اوقييسيزلىر. تورتینچى صنف ده جغرافىيە، هندسه، سايىنس، انگلليس تىلى و صحت مضمونلرى قوشىلە دى. جغرافىيە مضمونىگە تورلى نقشه لر كپره ک دير. هندسه مضمونىگە خط كش، پرکار، تورلى اوچ بورچىك (مىلث) لر، يىريم دايىرە و شولرگە اوخشە گن نرسەلر، سايىنس-صحت مضمونى اوچون لاپراتوارگە كپره کلى اسبابلر بار. عملى ساعتىدە لاپراتوار معلمى سىزلىر گە سايىنس-صحت مضمونى نينگ درسلىك اسبابلرى نى تانىتىدە.

درس اسبابلرىگە آز بھاپرگن هر بير اوقيتووچى، يخشى اورگنه آلمەيدى.

حرمتلى اوقيتووچى!

- 1- درس اسبابلرى باره سىدە اوقووچىلر گە سوزىلە.
- 2- اوقووچىلرگە متندىن درك (خېرى) گېلرنى تاپىب يازدىرىنگ.
- 3- امکانى بولسە، درس اسبابلرىنى صنفگە كېلتىريپ، اوقووچىلرگە كورستىنگ.

عزيز اوقووچيلار!

- ۱- درس اسبابلرلى رسمىنى چىزىب، يانىدە آتلرىنى يازىنگ.
- ۲- قويىدەگى هر بىر سۈز بىلن گپ توزىنگ:
بىرىنچى درجهلى، يىيل، كامىاب، درس اسبابلرلى، بها، تانىتىش، اورگىش.
- ۳- متن دن نېچى تە درك گپ نى كتابچەلرىنىڭىزگە يازىنگ.
- ۴- قويىدەگى بوش جايىرنى تولدىرىنگ:
..... فصلىيە گل لر آچىلەدى.
..... بىزنىنگ دۆستىمiz دير.

سىنىش:

- ۱- اوقووچيلار، درس اسبابلرلى بارهسىدە سۈزلەئى آلهىدىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلار، درس اسبابلرىدىن فايدەلنىش يېللىرىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۳- اوقووچيلار، درس متنى دن دَرك(خىرى) گپلرنى كۈچىرىب، يازە آلهىدىلرمى؟

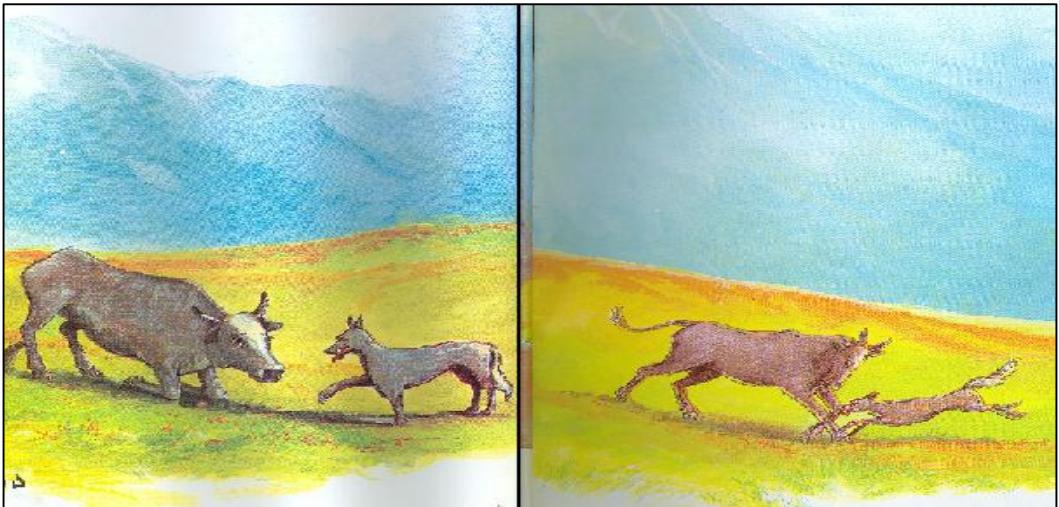
اوى تاپشىرىيغى:

- قويىدەگى سۇراقلىنىنگ جوابىنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ:
- ۱- شريف، قىىسى صنف دە درس اوقىيىدى؟
 - ۲- شريف، اوقىتىوچى سىدىن قىىسى سۇراق نى سورەدى؟
 - ۳- تۈرتىنچى صنف دە قىىسى مضمونلر كۆپھىدى؟
 - ۴- درس اسبابلرلىگە بها بېرمەگەن اوقووچى، قىندهى اوقووچى دير؟

قیرق بېشىنچى درس

هدف: سوراق گپلر بارهسىدە معلومات تاپىش، سوراق بېلگى سىدىن سوراق كپ لر دە فايىدەلىنىش.

- ۱- حاضر قىسى فصل دىر؟
- ۲- بلىق لر قەيپىرلەدە يشەيدىلر؟
- ۳- قىلدىرىغاج لرقىشىدە قەيپىرگە كېتەدىلر؟
- ۴- بىزلىرنىمە اوچون مكتبگە بارەمىز؟
- ۵- آتهنگىز نىمە ايش قىلەدى؟

بۇرى بىلەن ھۆكىز

بىرکونى بىر آچ بۇرى، پادە چى نىنگ آلدىگە كېلىپ: مېن آچ من، مېنинگ قارنىم نى تۈيغىز، دېدى. پادە چى سورەدى: سېن نىمە يېپىسن؟
بۇرى جواب بېرىدى: مېن گۆشت يېپىمن. پادە چى أىتدى: يىلاودە ھۆكىزلى
اوتلب يورىبىدى. بارىب، اولرنى يې.

بۇرى، يىلاو دە اوتلب يورگىن بىر ھۆكىز نىنگ آلدىگە بارىب: مېن سېنى
يېپىمن، دېدى.

هۆکىز آيتدى: حاضر مېن اۋت يېب تورىبمن. ياووغىمگە كېلىپ، شاخىمنى كۇر. آته-بابامدن فالكىن بير وصىت نامە شاخىمە بار. شو وصىتنامە نى اوقي، سۇنگ مېنى يې.

بۇرى، هۆكىز نىنگ شاخى نى كۇريش اوچون يقين لشدى. شوندە، هۆكىز ھىبىت بىلەن بۇرىنى شاخىگە كۇتىرېب، يېرگە اوردى. بۇرى نىنگ باش سويىگى سىنىپ، اولىپ قالدى.

* * *

حرمتلى اوقيتۇرۇچى!

- ١- سوراق گپلرنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.
- ٢- نېچە دَرك گپ نى تختەگە يازىب، اوقووچىلردن، سوراق گپلرگە اوزگرتىريشلىرىنى بويورىنگ.
- ٣- اوقووچىلر نى ايڭى گروپ گە بولىنگ. بىرىنچى گروپ، ايكىنچى گروپ دن سوراق سۈرەسىن. ايكىنچى گروپ، سوراقلرگە جواب بېرسىن. شونىنگدىك، ايكىنچى گروپ درك گپلر توزىب، بىرىنچى گروپ دن شو درك گپلرنى سوراق گپلرگە اوزگرتىريشلىرىنى اىستە سىن.

عزيز اوقووچيلر!

- قوييدهگى دارك گپلردن سوراق گپلر توزينگ:
- بير آج بورى پاده چى نينگ آلديگە كېلدى.
- بورى آيتىدى: مېن گوشت يېمن.
- هۆكىز آيتىدى: حاضر مېن اوڭ يېپ تورىيەن.
- قوييدهگى سوراق گپلردن درك گپلر توزينگ:
- تېميرچى، تېميردن نىمەلر يسەيدى؟
- زرگر، آلتىن وكموش دن نىمەلر يسەيدى؟
- رخصتى كونلرده نىمە ايش قىلهسىزلىرى؟
- يوقارىيدهگى حكايه نينگ نتيجه سىنى آيتىنگ.

اپسلتمە:

سوراق گپلر نينگ آخرىدە سوراق بېلگى سى(؟) قوييىلەدە.

سېينش:

- اوقووچيلر، سوراق گپلرنى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچيلر، سوراق بېلگى سىنى گپلرده ايشلەتە آله دىلرمى؟
- اوقووچيلر، بورى بىلن هۆكىز نينگ حكايه سىنى بىلەپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

بورى بىلن هۆكىز نينگ حكايه سىنى دفترلىرىنگىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق آلتىنچى درس

هدف: آتەلر سۆزى بارەسىدە معلومات تاپىش و اولىدن فايىدەلىنىش يوللىرىنى بىلىش.

۱- آتەلرسۆزىدە نېچىتە نى آيتىنگ؟

۲- "قوش، قناتى بىلەن اوچر" دېگەن ضرب المثل بارەسىدە سۆزىلە.

۳- آتەل سۆزى نىنگ فايىدە سى حىاتىمىز دە نىمە دىر؟

* * *

آتە لىر سۆزى

- آتەل سۆزى، عقل نىنگ كۆزى.

- قىميرلىكىن، قىردىن آشر.

- سىز آغزىمىز، سېنگە بارمەسىن.

- قوش، قناتى بىلەن اوچر.

- دۇست يىغىلەتىب گېپىرر، دشمن كولدىرىپ.

- كىتەلىك خداگە يىرەشى.

- بوڭونكى ايشنى اپرتەگە قۇيمە.

- خىرلى ايش نىنگ تېز بۇلىشى يخشى.

- اوىگە بار، تختىنگ نى كور- بازارگە بار، بختىنگ نى كور.

- نان نى كىتە تىشلە سنگ تىشلە، گېنى كىتە گېپىرمە.

- يامان كونلر يخشى بۇلر، يامان آدم يخشى بۇلمىس.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- يوقارىدەگى آتەلر سۆزلىرى نىنگ معنا سىنى اوقووچىلرگە توشونتىريينگ.
- هر بىرا اوقووچى دن يوقارىدەگى آتەلر سۆزىدىن بىرته سىنى سۈرەنگ.
- باشقە حكىمتلى سۆزلىر و مقالالرى نى بىلسىنگىز، اوقووچىلرگە آيتىنگ.

عىزىزا اوقووچىلر!

- قويىدەگى آتەلرسۆزى نىنگ بوش جايلىرىنى تۇلدىريينگ:
 - قىميرلەن
 - قوش
 - گپ نى
 - بازارگە بار
- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلەن بىر گپ توزىنگ:
قىر، آغىز، قنات، اىش، بازار، كتە، يامان، يخشى.
- آتەلرسۆزىنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ؛ سۇنگ هر بىر اوقووچى بىر مقال نى آيتىب،
او بارە ده سۆزلىسىن.

سېينش:

- 1- اوقووچىلر، يوقارىدەگى آتەلر سۆزلىرىنى بىلىپ دىلرمى؟
- 2- اوقووچىلر، آتەلر سۆزلىرىدىن فايدەلنىش يۈللىرىنى بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپىشىرغى:

آلтиتە آتەلرسۆزىنى دفترلىرىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

قيرق يېتىنچى درس

هدف: بويروق گپلرنى بىلىش و متنده ايشلهتىشىنى اورگىش.

- ١- سۆزىش آدابى حقيده سۆزىلەسىنگىز، سۆزىلەنى.
- ٢- اوقيتۇوچى سۆزىلەياتىنگىز پىتىدە نىمەلرنى مراعات قىلىلەيلىك ؟
- ٣- "بويروق گپ" دېب، نىمە نى آيتەدىلر ؟ بىلسىنگىز، اىكىتە بويروق گپ نى آيتىنگ.

سۆزىش آدابى

سۆزىش دن آلدىن، اوينىڭ. كۆپ گپيرمنىڭ. كۆپ بلند ويا كۆپ آهستە گپيرمنىڭ. كىشى گپيرىب تورگىنده، گپىنى بولمنىڭ. بىركىشى نىنگ كىچىلىكى گە كولمنىڭ.

قوىيدەكى متنده بويروق گپ ايشلهتىلەنگ، دقت قىلىنگ:
اوتكىن يىل طغرل، اىكىنچى صنف نى يخشى اوقيب توگتىدى. بشير اوغلىم، سېن ھم كېلگوسى يىلده اوچىنچى صنف گە اوته سن. بو يىل كۆپرەق

محنت قىل، كۇپراق اوقىب، كۇپراق اورگن. اۇقيتۇوچى نىنگ گپلىرى گە كۇپراق دقت قىل.

حرمتلى اۇقيتۇوچى!

- ۱- بويروق گپلىرنى اۇقووچىلرگە بىلدىرينىڭ.
- ۲- يوقارىدەگى متن دە ايشلەتىلگەن بويروق گپلىرنى اۇقووچىلرگە بىلدىرينىڭ.
- ۳- هر بىر اۇقووچىگە بىر بويروق گپنى تختەگە يازىشنى بويورىنىڭ.

عزيز اۇقووچىلار!

- ۱- قويىدەگى بويروق گپلىرنىڭ بوش جايىلىرىنى تۈلدىرينىڭ:
 - سۆزلىش دن آلدىن
 - بىركىشى نىنگ خطا يا .. .
 - كۇپراق اۇقىنگ .. .
 - اۇقووچى نىنگ گپلىرىگە .. .
- ۲- متندەگى بويروق گپلىرنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىب، اوندن سۈنگ، هر بىر اۇقووچى اورنىيدن تورىب اۇقىسىن.

سىنىش:

- ۱- اۇقووچىلار، بويروق گپلىرنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، بويروق گپلىرنى ايشلتە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

- قويىدەگى بويروق گپلىرنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىنىڭ:
- ۱- دنياده تىنچلىك يىشەسىن.
 - ۲- عزيز اۇقووچى، سېن ياخشى اۇقى و آدابلى بول.
 - ۳- حرمتلى دوستىيم صديق جان، كتاب اۇقى.
 - ۴- مرادجان ، بىزنى اونوتىمە.

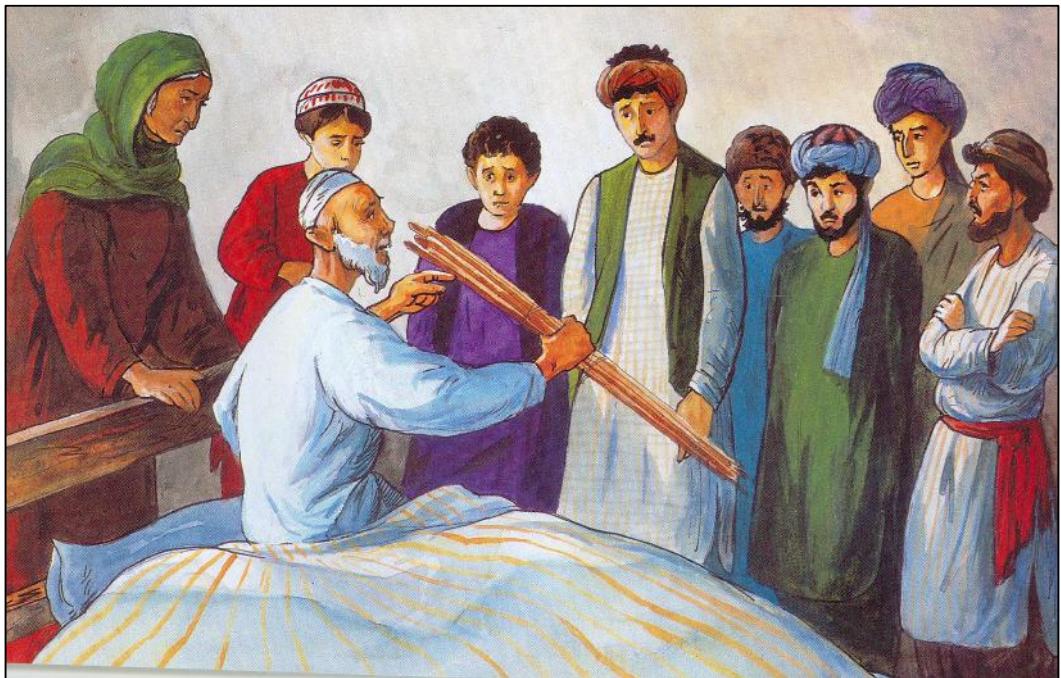
قيرق سكىزىنچى درس

هدف: بىرلىك و بىردىملىك بارەسىدە معلومات تاپىش و تىرىيکچىلىك ده اوندن فايىدەلىش.

۱- بىرلىك بارەسىدە سۆزلەي آللەسىزمى؟

۲- بىرلىك بارەسىدە بىرار حكايە بىلسىنگىز، آيتىنگ.

۳- اتفاق سىزلىك بارەسىدە سۆزلەنگ.

كېكسە دھقان

بىر كېكسە دھقان نىنگ يېتى اوغلى باراپدى. دھقان، اوغىللىرى بىلەن بىرگە يىشر اپدى. بابە دھقان نىنگ اوغىللىرى اورمان دن اوتنىن آليپ كېلر اپدىلر و بابە دھقان اولىر كېلتىرگەن اوتنىلرنى بازار كە آليپ بارىپ، ساتر اپدى.

بابە دھقان نىنگ خاتىنى سىكىرلەرگە قرهب، سوتىنى ساغىب، قتىق، قىماق، سرىغ ياغ و باشقە سوت مەھصولاتىنى كىچكىنە اوغلىكە بېرىپ، بازاركە

ییباراپدی. بابه دهقان نینگ کیچگینه اوغلی بولر نى ساتىب، پولينى آلېب كېلر اپدی.

بابه دهقان نینگ اوغىللىرى كۆپ مەختكش اپدىلر؛ لېكىن كيچىك-كىچىك اهمىت سىز گېلر اوچون اوز ارا اتفاقلىرى بوزىلىپ توراپدی. شو اتفاق سىزلىك دايىم اولرنىنگ نانلىرىنى زهرگە آيلنتىرىپ، شىرىن كونلىرىنى اچىق قىلگەن اپدی. بىر كونى ايڭى اوغلى بىر-بىرى بىلن، اوريشىپ آليشىپ قالدى. بابه دهقان نینگ خاتىنى اولرنى آييرماقچى بولىپ، آرهلىرىگە توشدى. بو جنجال كىچقورون دە بولگى اوچون دهقان نینگ خاتىنى، بالەلىرى بىلن بند بولىپ، تاۋوقلر كىتكى ئېشىگى نينگ بېرىكتىش نى اونوتىپ قۇيدى. كېچە سى شغال كېلىپ، كىتكە كىرىپ، بىرچە تاۋوغلىرىنى يېدى.

بىر كونى بابه دهقان، قۇى و اپچىكى لرىنى هىدەب، اوئتلەتىش اوچون آدىرگە آلېب كېتدى. او، اپچىكى-قۇيلرىنى اوئتلەتىپ تورگىنيدە، كيچىك اوغلى چاپىپ كېلىپ، اونگە آيتدى:

آته جان، تېزراق اوىگە بارىنگ! اكەلريم بىر-بىرلىرى بىلن، اوريشىپ تورىبىدىلر. بابه دهقان اوىگە كېلىپ قرهسە، ايکى اوغلى بىر-بىرىنى باسىپ اورىپ ياتگەن اپكىن. بابه دهقان اولرنى بىر-بىرىدىن آييرىپ، يىنە اوريشىپ قالمىلىكلىرى اوچون اويدە قالدى. او، كيچىك اوغلىيگە، آدىرگە بارىپ، قۇى و اپچىكى لرگە قرهب تورىش نى بويوردى.

كىچىك اوغلى آدىرگە باردى. قرهسە، بىر اپچىكى اولىپ قالىبىدى. بابه دهقان بوخىرنى ئېشىتىپ، كۆپ سىقىلدى. اوغىللىرىنى ملامت قىلىپ، آيتدى: سىزلر نينگ اتفاق سىزلىكىنگىز كىۋاپلىرىنىڭ كىۋاپلىرىنىڭ كىۋاپلىرىنىڭ

هم اولدى. قچان گچه بوندەي يشهى سىزلىرى ؟ اتفاقسىزلىك بىرچە نرسەلرنى يوق
قىلەدى، حتى كە درىا سووى نى هم قورىتەدى.

بابە دەقان، اوغىيللىرى نىنگ اتفاق سىزلىكلىرىدىن يورەگى قان اپدى؛ اما
اوغىيللىرى بىلەن نىمە قىلىشىنى بىلەمس اپدى. بىر كون بابە دەقان آغىر كسل
بۇلىپ قالدى. اولىمى ياووق لشگنى نى بىلىپ، اوغىيللىرى نى آلدىگە چارلب،
كتە اوغلىيگە، درخت دن يېتى تە خىمچە كېسىپ كېلتىريش نى، بويوردى. كتە
اوغلى، يېتى تە خىمچە نى كېسىپ كېلدى. بابە دەقان خىمچەلر نى بىر اىپ
بىلەن باغلب، اوغىيللىگە بېرىپ آيتدى: بولر نى سىندىرىنگ! اوغىيللىرى
ھرقنچە اورىندىلىر، سىندىرىھ آلمە دىلەر. سۇنگ، بابە دەقان باغلنگەن
خىمچەلرنى آلىب، اىپى نى آچدى و هر اوغلى كە بىرتە - بىرتە خىمچە بېرىپ،
اولر نى سىندىرىنگ، دېدى. كىچىك اوغلى ھەمدەن آلدىن خىمچە نى
سىندىرىدى. باشقەلرى ھم آسان گىنە خىمچەلر نى سىندىرىدىلەر. بابە دەقان
اوغىيللىگە قرهب آيتدى:

سىزلىرى ھم باغلنگەن خىمچەلر دېك بىر- بىرینگىزگە سویەنیب، اتفاق و
بىرلىيگە يشهسنگىز، ھېچ كىم نىنگ كوچى سىزلىرى كە يېتىمىيدى؛ اما اگر
يىكە لنتىرىلىگەن خىمچەلر دېك اتفاق سىز بۇلىپ، بىر- بىرینگىز دن آيرىلىپ
يشهسنگىز، ھركىم سىزلىرى سىندىرىپ يېنگە آله دى. بابە دەقان نىنگ
اوغىيللىرى آتلەرى نىنگ نصىحتى نى اپشىتىپ، چوقۇر معنا سىنى آنگلەدەلەر و
بوندن كېين ھېچ قچان اتفاق سىز بۇلمەي، بىرلىك و بىردىملىكىدە يىشىڭە عەد
قىلدىلەر. بابە دەقان اوغىيللىرىدىن راضى بۇلىپ، اولر نى آلقەدى.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- كېكسە دەقان نىنگ حكاىيە سى نى اوقووچىلر گە بىلدىرىنگ.
- ٢- حكاىيە نىنگ نتىجە سىنى اوقووچىلر گە آيتىنگ.
- ٣- شونگە اوخشەگەن بىرار حكاىيە نى بىلسىنگىز، آيتىنگ.

عزيز اوقووچىلار!

- ١- كېكسە دەقان حكاىيە سى نىنگ نتىجە سىنى دفترلىنىڭىز گە يازىنگ.
- ٢- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلن بىر گپ توزىنگ:
اوغىل، اوتين، سريغ ياغ، كىچىك، آچىق، تاوقۇق، كىتكى.

سېنىش :

- ١- اوقووچىلر، كېكسە دەقان حكاىيە سى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، اتفاق سىزلىك نتىجە سى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ٣- اوقووچىلر شوندە باشقە حكاىيە آيتە آللەدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كېكسە دەقان حكاىيە سى فايدەلرى حقىدە بىر جملە يازىنگ.

معارف ترانه سی

عرفان شعاري ميز علم اعتباري ميز
دانش نى اورگنيش كوب افتخاري ميز
بيز دانش اهلى ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
علم اورگنيش اوچون سعى و عمل قيليب
بيز آلغە باره ميز خدمتگە اينتيليلب
بيز دانش اهلى ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
تعليم اپرورگەر تعليم چوتاچ سر
هر كىمسە نى بىلىك مقصدگە يېتكىززىر
بيز دانش اهلى ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
مردانه ايش قىلىنگ بولگى سىز اهل فن
يشنرىوگون وطن علم و عمل بىلن
بيز دانش اهلى ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز

(غلام سخى وکيل زاده اندخويى)

اوزبېك تىلى

اوچىنچى صنف درسلىك كتابى

سۆزلىك(لغتنامه)

مقال، ضرب المثال، حكمتلى سۆزلر.	آته لر سۇزى:
تىپە، تىپەلىك.	آدیر:
وسىلەسى، واسطەسى، طريقە بىلن.	آرقەلى:
زهر، سم.	آغۇ:
قىزىل گە اوخشاش، آلتون دېك، قىزىل تاش.	آلشاش:
بويوک و كوچلى باتىر، يىيگىت و تاغ نامى.	آلتاي:
آلدىن، ايلگىرى.	آلгە:
اوز آنه سىدن اورگىنكن تىل، بىرىنچى اورگىنگن تىل.	آنە تىل:
آت قويىماق، مىسما قىلىماق.	اتلىماق:
سقلە ماق.	اسره ماق:
يۈل - يۈرۈق، قاعده - قانون لر.	اصول:
اهمىت، ارزش، توجە.	اعتبار:
ملقات قىلىماق، روپروكىلماق، دچار يۈلماق.	اوچىشماق:
مادە.	اورغاخچى:
تىخ، قوم و قىبىلە.	اوروغ:
كوچلى، غيرتلى.	اوكىتم:
اوسيش، كىنە بىولىش	اولغە يىش:
ندائىيە.	اونداو:
بويوک، محترم.	اولوغ:
اپس دن چىقىرماق، فراموش قىلىماق.	اونوتىماق:

اونوتسلیک:	■
اوی:	■
اویغون:	■
اورتاق:	■
اورمان:	■
اورنک:	■
اوریک:	■
اورین:	■
اوزگریش:	■
اوزگه:	■
اوسيمليک:	■
اوقووچيلر:	■
اوجگیت:	■
اوی:	■
ایاو:	■
ایاوسیز:	■
ایتماق:	■
ایچیمليک:	■
ایرى:	■
ایرى- ایرى:	■
ایستک:	■
ایشچى:	■
ایلدم:	■
ایلدىرييم:	■
ایناق:	■
اینتىلماق:	■
اپس دن چقرىسىلىك، فراموش قىلىمىسىلىك.	
حوبىلى، منزل.	
هماهنگ، متناسب.	
دۇست، رفيق.	
جنگل.	
نمونه، مثال.	
زىداڭلو.	
جاي، مقام.	
تغىير، تحول.	
بىيگانە، باشقە، غير.	
پىردن كۆكىيىب چقىيىب، قد كۆتىرە دىيگەن كۆكتىلر، نباتات.	
تعلیم و درس اورگنووچىلر، شاگىرد، متعلم.	
پند و نصيحت، حكمتلى سۆز.	
فکر، خيال، اندىشە، تصور.	
درىغ.	
بى رحملىك، بى درىغ.	
دېماق، گېپىرماق، سۈزلىماق.	
ايچىلە دىيگەن، نوشىدىنى.	
علييحدە، آيرىلگەن، جدا.	
علييحدە- علييحدە، جدا- جدا.	
آرزو، اميد، خواهش.	
كارگر، ايش قىلە دىيگەن كىشى.	
تىيز، به سرعت.	
صاعقه، چقماق، الماسك.	
دۇست، مونس، ھە فکر.	
كوشش قىلماق، سعى و تلاش قىلماق.	

خرس.	آییق:
آزادلیک، اختیار.	اپرک:
آزاد، مستقل، اختیارلى.	اپرکین:
فکر، خاطر، حافظه.	اپس:
شمال نینگ حرکتى.	اپسماق:
اپکیلگن نرسه لر. کشت.	اپکین:
مردم، اولوس، ملت.	اپل:
اولوس نینگ خانى و اولوغى.	اپلبيك:
اولوس نینگ غيرتللى فرزندى، اپل نينگ يىگىتى.	اپلتاي:
اساس، بنىاد، توب.	بنا:
ایلگرى، آلدىن.	بورون:
آلدىنگى، ايلگريگى.	بورونغى:
چشمە.	بولاق:
فرمایىش، امر، فرمان.	بويروغ (بويروق):
خالى، سىست.	بۇش:
رنگ.	بۇياق:
بىر- بىرىنى.	بىر- بىرىن:
اتحاد، بىرلىك، همكارلىك.	بىردىملىك:
مفرد، وحدت.	بىرلىك:
ياپىماق، قبه ماق، محكم قېلماق.	بېرکيتماق:
آرايش بولماق، يىسنماق.	بېزه لماق:
نشانە، علامە.	بېلگى:
جوچە، قوشلرنىنگ بالە سى.	پالە پان:
بليق تېرى سى يوزىدەگى يلتيراق تنگە چەلر، فلس.	پولك:
وظيفە، كار.	تاپشىرىق (تاپشىرىغ):
پاك.	تازە:

رشته.	تاله:
قطره.	تامچى:
قویان، خرگوش.	تاوشقان:
نشر قیلوجى، رواج بپروچى.	ترقتووچى:
تائید، قبول.	تصدیق:
خدا ئە.	تېنگىرى:
دود.	توتون:
يگانه لىك، بىرلىك.	وحيد:
هرخیل، هر رقم.	تورلى:
رنگارنگ، هر خیل، خیل مە خیل.	تورلى-تورلى:
دام.	توزاق:
توزە تماق، يره تماق، ترتىب قىلماق.	توزماق:
بىلدىرماق، بىر نرسە نىنگ معنا سى نى انگلتماق.	تۇشۇنتىيرماق:
بىلماق، درك قىلماق، فهم لماق.	تۇشونماق:
اداگىكە يېتکىزماق، تمام قىلماق.	توكتماق:
يېغىلگەن، جمع بولگەن.	تۆپلەنگەن:
آرام، آسودە، راحت.	تىنچ:
تىڭرەك، اطراف.	تېورەك:
اورىلماق، اېشىتىيلماق.	چلىئىماق:
مورچە.	چومالى:
صبر، تحمل، طاقت.	چىدەم:
رسم قىلماق.	چىزماق:
نرسە لر نىنگ قالدىغى، كىافت، يره مس و كېرەك سىز نرسە لر.	چىقىندى:
تۇغرى، حقىقت.	چىن:
يورەك دن، يورەك نىنگ تصديق لشى بىلن.	چىن كۈنگەلدن:
گوشە، اورتەلىك نىنگ اطرافلىرى، كىنار.	چېت:

تىريكلىك قىلماق، يىشە ماق.	حيات سورماق:
مخصوص، علیحدە، باشقە لرگە اوخشه مس.	خاص:
ياو، دشمن.	خصم:
تۇدە، جمعىت، تىيل، عادت و كۆپ تمانلاردن مشترىك خصوصىيەتلرى بولگان بىر گروه.	خىل:
دشت.	دلە:
كلكىن، درېچە.	دېرە زە:
بحر، اوقيانوس.	دېنگىز:
اوخشىش لىك و قوشىمچە سى.	دېك:
آيت، سۆزلە، گېپير.	دېگىل:
رحم و شفقت، تىشكىر قىلىش.	رحمت:
پىغمبر، پىام آلىب باروچى، يىبارىلگان.	رسول:
دستپاڭ.	ساقىقى:
سالم.	ساغلام:
سەركىز، مەارت بىلەن قىلىج سالە دىيگەن كىشى.	سالار:
بىر آوچى قوش نىنگ آتى.	سنجر:
قدەلماق.	سنچىماق:
سوودە حرکت قىلماق، آب بازلىك، شىنا.	سوزماق:
سوال.	سۇراق:
سوال قىلماق.	سۇرە ماق:
لغت، كلمە.	سۇز:
گېپىرماق.	سۇزلىماق:
سىرسىز و خوش آب و هوا.	سۇليم:
آخر، اداغ، خاتىمە، كېپىن.	سۇنگ:
اوغلانق آتى نى باقووچى كىشى.	سەھىيس:
كىچىك خواهر.	سېنگىل:

سېزگىر:	هوشىار، حس اپتۇچى، حساس.
سېزماق:	حس قىلماق.
سېوملى:	عزيز.
شاشماق:	عجله قىلماق، تېزلىك بىلەن بىرايش ياخىرەت نى بىرەتلىك.
طغرل(توغىل):	بىر آچى قوش نىنگ آتى.
طىيە:	پاك.
قاپلان:	پلنگ.
قاپوغ:	پوست، تشقى حمايمىي پوست.
قالدىق:	نرسە لە نىنگ كېرە ك سىز و قالدىق قىسى.
قاوشتىرماق:	باغلە ماق، وصل قىلماق، پىيوند قىلماق.
قرشى:	مقابل، جلو، ضد.
قوتلش:	تېرىك لىماق، مبارك دېماق.
قولە يلىك:	مناسب لىك.
قووانج:	خوشلىك.
قووانماق:	خرسند بۇلماق.
قووناق:	خرسند، ذوق و شوق دەن تۆلە.
قوىيى:	آست، بىرنسە نىنگ پست تامانى.
قيغۇ:	غم.
قوشنى:	ھمسايە.
قوشىمچە:	سۆزلىر آخىرگە قوشىلىپ، يىنگى سۆزلىر يساوچى حرفلىرى.
قوشىمچە:	وند (پىشوند، پسوند و ميانوند).
قۇنماق:	يوقارى دن پست گە توشىپ اولتىرماق.
قىزغلاداق:	لالە گلى نىنگ بىر تورى.
قىزىقتىرماق:	علاقە مند قىلماق، تشوچق قىلماق.
قىيىن چىلىك:	مشكلات، آغىر وضعىت.
قىينىلماق:	عذاب چىكماق، قىيىن چىلىككە توشماق.

کثافت:	■	اخلت، ناپاکلیک.
کوز فصلی:	■	خران موسمنی، میزان، عقرب و قوس آیلرینی اوز ایچیگه آلگن فصل.
کوموش:	■	نقره.
کوپلیک:	■	جمع.
کوچیرماق:	■	بیر جای دن باشقه جای گه آلیب بارماق، کتاب یوزیدن کاغذ یا دفتر گه قیته یازیش.
کوركم:	■	چیرایلی، سرسبز.
کوکت:	■	سبزی (ترکاری).
کونگیل:	■	یوره ک، ضمیر.
کېکسە:	■	قرى، کتە ياشلى.
کېلىشىك:	■	اضافت و ربط و وصل حرفلىرى.
کېمە:	■	كشتى.
گپ:	■	جمله، بيردن كوپراق سوزىلدن تشکيل تاپگن معنالى و فعل لى عبارت.
گۈزە ل:	■	چیرایلی، كوزگە يخشى و زپيا كورينه دىگن.
محنت:	■	زحمت، كوشش.
مسلمان:	■	اسلام دينى گه پىروكىشى، اسلام كېلتىرگن.
موقعىت:	■	جاي.
مؤمن:	■	درستكار، صادق، اميin.
مَيْز:	■	قوريتىلگن اوزوم.
مۇلجل:	■	نشان، هدف.
مَيْسە:	■	اوت، گياه، علف.
مېرگن:	■	اوقچى، صياد.
مېش:	■	مشك.
ناشپوتى:	■	ناك.
نقاطه سىيز:	■	بى نقطه، نقطه سى بولمه گن.
نقاطه لى:	■	نقطه دار.

نويان:	شهزاده، امير، سر كرده.
وازكچماق:	بوتونلى، صرف نظر ابتماق.
هاريماق:	چرچە ماق.
هيد:	ايىس، بورون آرقەلى سېزىلە دىيگن يخشى ويامان ايىس.
هيداوجى:	راننده، مۇتر، ارابە و باشقە نرسە لرنىنگ ھىدە يدىيگن كىشى.
ھىيت:	عىد، بىرەم.
ياردم سۈرەش:	كمك و مدد اىستش.
ياروتماق:	ياختى قىلماق، روشن قىلماق.
ياروغ ليك:	ياختى ليك، روشنالىك.
ياز:	تابستان.
يازماق:	بيتماق، تحرير قىلماق.
ياغاج:	درخت، چوب، شاخە.
ياغدو:	نور.
ياو:	دشمن، غنيم.
ياوابىي:	وحشى.
پيراغ (پيراق):	برگ.
پيراقلى:	يره يدىيگن، مناسب.
پيره شە:	مناسب، برابر، موافق.
پيره لىنماق:	زخمى بولماق، يره دار بولماق.
پيشە ماق:	تىرىكلىك قىلماق، عمركۈرمەق، يشنه ماق.
پيشيل:	سبز.
پلغوز:	يىكە، تنها.
پيم-پيشيل:	سبز و خرم، سرسبز، كامل سبز.
پيورت:	وطن، اولكە.
پوكسەلىش:	ترقى قىلىش، پىشىرت قىلىش.
پومشاڭ:	نرم، ملايم.

ملايم و سست قىلماق.	يۇمىشتىماق:
ھمراھ.	يۈلداش:
رهنما، سوارى، راکب.	يۈللاوچى:
اوتلاق، چراگاھ.	يىلاو:
كافي.	يېتىرىلى:
شمال، نسيم.	پېل: